

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Klasik Arkeoloji Programı

PERGE KORİNTH SÜTUN BAŞLIKLARI

Azat ÜREK

Danışman
Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

2024
DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Programı Bilim Dalı öğrencisi Azat ÜREK tarafından Prof. Dr. Bilal Söğüt yönetiminde hazırlanan “Perge Korinth Sütun Başlıkları” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 29.07.2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Murat TAŞKIRAN

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
.....tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Müdür

ETİK SAYFASI

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Azat ÜREK

ÖNSÖZ

Perge, Anadolu coğrafyasında Roma mimarisi ayakta kalmış ve belirli bir seviyeye kadar restorasyon çalışmaları yapılmış nadir kentlerden biridir. Kent içinde farklı düzenlere ait değişik büyüklükte antik yapılar bulunmaktadır. Bunlardan bir grubunu da Korinth başlıklarının kullanıldığı anıtlar oluşturmaktadır. Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemlerine ait burada ele geçen başlıklar kendi için özel bir grubu oluşturmakta ve kentin tarihi sürecine uygun olarak takip edilebilmektedir. Bu nedenlerle böyle bir çalışmayı biz Yüksek Lisans tezi kapsamında yapmaya karar verdik. Perge'nin Korinth başlıklarını ele aldığımız bu tez çalışması, kentte yapılan kazı ve araştırmalar ile antik mimari üzerine çalışma yapanlar için ellerindeki toplu çalışma olsun istedik.

Böyle bir tezin oluşması için çalışılacak malzeme son derece önemlidir. Sürecin iyi takip edilebildiği bu başlık örnekleri de Perge antik kentinde bulunmaktaydı. Antik kentteki Korinth Başlıklarını çalışmam konusunda bana güvenen ve izin veren Kazı Başkanı Prof. Dr. Sedef Cokay Kepçe hocama ve buradaki çalışmalarım ile resmi yazışmalarım esnasında her zaman gerekli desteğini ve yardımını esirgemeyen Antalya Müze Müdürü Mustafa Demirel'e çok teşekkür ederim.

Çalışmanın ortaya çıkmasında, yönlendirilmesinde, sonsuz emeği olan, çalışmaya liderlik edip, her türlü desteği sağlayan, tanıdığım mütevazı ve bilim insanı olan Prof. Dr. Bilal Söğüt hocama sonsuz teşekkürlerimi ve hürmetlerimi sunarım.

Bilimsel kaynak konusunda her sıkıştığımda destek sağlayan ve sorumu günün her saatinde hızlıca yanıtlayan Doç. Dr. Adem Yurtsever hocama sayısız teşekkür ederim. Fikirleri ve yönlendirmeleri ile yardımcı olan sevgili arkadaşlarım Emre Ünsever, Dr. Okan Özdemir ve Mustafa Kuştepe'ye teşekkür ederim. Sütun üzerinde duran başlıkların drone ile belgelenmesinde yardımcı olan arkadaşım Yunus Susam'a teşekkür ederim. Çalışma arkadaşlarım Caner Yener'e, Şeyda Sezer'e, Nurgül Sincar'a, Pervin Katıtaş'a, Beyza Gülmez'e ve Perge ekip arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Tüm bunların yanı sıra yoğun arazi ve tez dönemindeki yorucu çalışmalarım sürecinde benim yanımda olan sevgili eşim Beril Ürek ve biricik kızım Lorin Ürek'e sabırları ve bütün destekleri için minnettarım. Bu çalışmayı, tez döneminde kaybettiğim babam Yasin Ürek'in anısına ithaf ediyorum...

ÖZET
PERGE KORİNTH SÜTUN BAŞLIKLARI

ÜREK, Azat

Yüksek Lisans Tezi

Arkeoloji Anabilim Dalı

Klasik Arkeoloji Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

Temmuz 2024, 174 Sayfa

Tez çalışması kapsamında, Perge Antik Kenti'nde bulunmuş olan Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemlerine tarihlenen Korinth başlıkları çalışılmıştır. Kentte toplam 540 adet Korinth sütun başlığı tespit edilmiştir. Aynı olanlardan bir örnek seçilmek kaydıyla farklı olan 49 Korinth başlığı katalog kapsamında incelenmiştir. Bu başlıklardan 1 tanesi Hellenistik ve diğerleri Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen başlıklar yoğunluklu olarak Augustus, Hadrianus, Antoninler ve Severuslar dönemine aittir. Bunlar arasında da en fazla örneğin Severular döneminden olduğu anlaşılmaktadır.

Hellenistik Döneme tarihlenen başlığın doğu kökenli olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit ile kentte MS 2. yy'da görüldüğü düşünülen doğu etkisinin Hellenistik Dönemde var olduğu anlaşılmıştır. Tiyatro parodos girişlerinde pseudo Korinth başlıklarının, yapının imar süreci ile ilgili önemli bir aşamayı ortaya koyduğu belirlenmiştir. Diğer yapılardaki farklı tarihlere ait başlıklar ve düzenlemeler yapının tarihi devirler içindeki gelişimini ortaya koyması açısından çok önemli olmuştur. Farklı tarihe ait örnekler bize antik dönemdeki yapıların doğal ve insan eline bağlı oluşan tahribatların büyüklüğüne göre yapılarda imar sürecinin gerçekleştiğini göstermiştir.

Perge'de antik dönem boyunca farklı atölyelerin çalışmış olduğu düşünülmekle birlikte, buna dair veriler Antoninler döneminde daha net bir şekilde takip edilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Perge, Korinth, Hellenistik, Roma, Başlık, Mimari.

ABSTRACT
PERGE CORINTHIAN COLUMN CAPITALS

ÜREK, Azat

Master Thesis

Department of Archaeology

Classical Archaeology Programme

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

July 2024, 174 Pages

Within the scope of the thesis, Corinthian capitals dating to the Hellenistic and Roman Empire periods found in the Ancient City of Perge were studied. A total of 540 Corinthian column capitals were found in the city. Provided that a sample was selected from the same ones, 49 different Corinthian capitals were examined within the scope of the catalogue. One of these capitals dates to the Hellenistic Period and the others to the Roman Imperial Period. The Roman Imperial Period capitals mostly belong to the reigns of Augustus, Hadrianus, Antonines and Severus. It is understood that most of the examples are from the Severan period.

The corinthian capital dated to the Hellenistic Period was found to be of eastern origin. With this finding, it is understood that the eastern influence, which is thought to have been observed in the city in the 2nd century AD, was present in the Hellenistic Period. It was determined that the pseudo corinthian capitals at the entrances of the theatre parodos reveal an important stage in the construction process of the building. The capitals and arrangements belonging to different dates in other buildings were very important in terms of revealing the development of the building in historical periods. The examples belonging to different dates show us that the reconstruction process of the buildings in the ancient period was realised according to the magnitude of the natural and man-made damages. It is possible to say that the biggest of these destructions were earthquakes.

Although it is thought that different workshops worked in Perge throughout the ancient period, the data on this can be followed more clearly during the Antonine period.

Key Words: Perge, Corinth, Hellenistic, Roman, Capitals, Architecture.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
GİRİŞ	7
Amaç	7
Kapsam.....	7
Yöntem.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM

PERGE ANTİK KENTİ

1.1. Bulunduğu Yer ve Coğrafi Konumu	9
1.2. Yerleşimin Tarihçesi	10
1.3. Yapılan Kazı ve Araştırmalar.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

MİMARİ DÜZENLER

2.1. Düzenlerin Ortaya Çıkışı.....	16
2.2. Dor Düzeni	16
2.3. İon Düzeni	19
2.4. Korinth Düzeni.....	21
2.4.1. Anadolu'da Hellenistik Dönemdeki Korinth Başlıklarının Kullanımı.....	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARININ DÖNEMSEL İNCELENMESİ

3.1. Hellenistik Dönem Başlıkları	26
3.1.1. Figürlü Başlıkların Tarihi ve Kökeni	29
3.2. Augustus Dönemi Başlıkları	34
3.3. Hadrianusus Dönemi Başlıkları	36
3.4. Antoninler Dönemi Başlıkları	37
3.5. Severuslar Dönemi Başlıkları	38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARININ BULUNDUĞU YAPILAR

4.1. Tiyatro	40
4.2. Güney Hamam	48
4.3. Macellum/Agora	58
4.4. Kuzey-Güney Doğrultulu Sütunlu Cadde	62

4.5. Doğu-Batı Doğrultulu Sütunlu Cadde.....	67
4.6. F2 ve F4 Nymphaeumu.....	72
4.7. F3 Çeşmesi.....	78
4.8. Kent İçinde Farklı Yerlerde Bulunan Başlıklar	81

BEŞİNCİ BÖLÜM

PERGE ATÖLYE İNCELEMESİ

5.1. Perge’de Yapılan Atölye İncelemeleri	94
5.2. Perge Mimari Bezeme Atölye İncelemeleri	95
SONUÇ	100
KATALOG	102
KISALTMALAR	151
KAYNAKÇA.....	152
RESİMLER LİSTESİ	168
ÇİZİMLER LİSTESİ	170
GRAFİKLER LİSTESİ.....	171
ÖZGEÇMİŞ	172

GİRİŞ

Amaç

Pamphylia Bölgesi'nin metropol kenti olan Pergede kazılar 1946 yılından beri devam etmektedir. Çalışmalarda birçok arkeolojik veriye ulaşılmış ve bunlar kitap ve makaleler halinde bilim dünyasıyla paylaşılmıştır. Bunlar arasında yüksek lisans ve doktora tezleri de bulunmaktadır. Kentin tiyatrosu, bezemeleri ve Severuslar dönemi Korinth başlıkları çalışılan yapılar arasında bulunmaktadır. Ancak Korinth başlıkları ile ilgili toplu bir çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada Korinth başlıklarının bütünüyle çalışılıp, genel bir değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır. Böylece antik kentte tespit edilen Korinth başlıklarına bağlı olarak, yapıların dönemlerinin belirlenmesi de sağlanmaya çalışılmıştır.

Kapsam

Tez konusu Perge Korinth başlıklarıdır. Yapılan kazılarda ortaya çıkan veya yüzeyde bulunan, restorasyonla sütun başlıkların üzerine yerleştirilen bütün Korinth başlıkları incelenmiştir. Ayrıca envanterlik nitelikte değerlendirilip Antalya Müzesinde bulunan başlıklar da çalışmaya dahil edilmiştir. Korinth başlıkların tarihsel değerlendirilmesinde Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemlerine ait örnekler ele alınmıştır. MS 4. yy sonrasına ait başlıklar ayrı bir çalışma konusu olduğundan, buna dahil edilmesinin doğru olmayacağı düşünülmüştür.

Tezin birinci bölümünde Perge antik kenti coğrafyası ve tarihi ile ilgili bilgi verilecektir. Ayrıca tez tarihine kadar yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde Dor, Ion ve Korinth mimari düzenleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Mimari düzenlerin ortaya çıkışı ve ilk kullanımı ve geliştiği bölgeler ele alınmıştır. Antik kaynak Vitruvius'tan yola çıkarak mimari düzenlerin oranları burada paylaşılmıştır. Bu bölümün sonunda Anadolu'da görülen Hellenistik dönem Korinth başlıklar hakkında bilgi verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde Korinth başlıkların dönemsel incelemeleri yapılmıştır. Bu bağlamda Korinth başlıkların gelişimi ve dönemsel farklılıkları ele alınmıştır. Hellenistik dönem figürlü başlıkların ortaya çıkışına ve gelişimine de burada değinilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde Korinth başlıkların bulunduğu yapılar hakkında bilgi verildikten sonra önceki çalışmalarda yapılan tarihlendirilmeler üzerinde de durulmuştur. Yapılarda bulunan Korinth başlıkların, buluntu yerleri ve özellikleri benzer örnekler ile karşılaştırılarak tarihlenmesi yapılmıştır. Yapılan tarihlenmeye bağlı olarak, bu tarihin yapının imar sürecine olan etkisi irdelenmiştir.

Tezin beşinci bölümünde Pergede daha önce yapılan atölye çalışmalarına değinilmiştir. Bu çalışmalarla beraber Korinth başlıklarından yola çıkarak vardığımız sonuçlar paylaşılmıştır.

Antik kent içinde tespit edilen farklı örneklerden oluşan Korinth başlıklarının katalogları da çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Yöntem

Öncelikle kentte yapılan kazı ve araştırmalar sonucunda Korinth başlığının olduğu yerler tespit edilmiştir. Yapı bazında daha önce ele alınan Korinth başlıkları incelenmiş ve bizim elde ettiğimiz sonuçlar ile önceki bilgiler karşılaştırılmıştır. Kent içinde yapılan taramada 540 başlık tespit edilmiştir. Bunlardan değişik özellik gösteren 49 tane farklı başlık örneği kataloglanmıştır. Bu başlıkların detaylı fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri alınmış ve tanımlamaları yapılmıştır. Sütün üzerindeki yerine konulan bazı başlıkların ölçüleri alınamamış ancak tüm örneklerin yerine göre dron da kullanılarak fotoğrafları çekilmiştir. Kataloglanan başlıkların her yapıdan örnekler olmasına özen gösterilmiş ve bunlar en erkenden geçe doğru sıralanmıştır. Bir yapıda farklı dönemlere ait başlık bulunduğu zaman, tüm başlıkların katalogları kronolojik olduğundan, yapının başlık sıralaması farklı sıralarda olmak durumunda kalmıştır.

Yapılarda tespit edilen başlıklara bağlı olarak o yapıda tespit edilen imar süreçleri ele alınmıştır. Bunlar önceki çalışmalar ve bizim araştırmalarımız ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu başlıkların atölye sorunları ile ilgili yapılan çalışmalar ve bizim önerilerimize ayrı bölümde yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM PERGE ANTİK KENTİ

1.1. Bulunduğu Yer ve Coğrafi Konumu

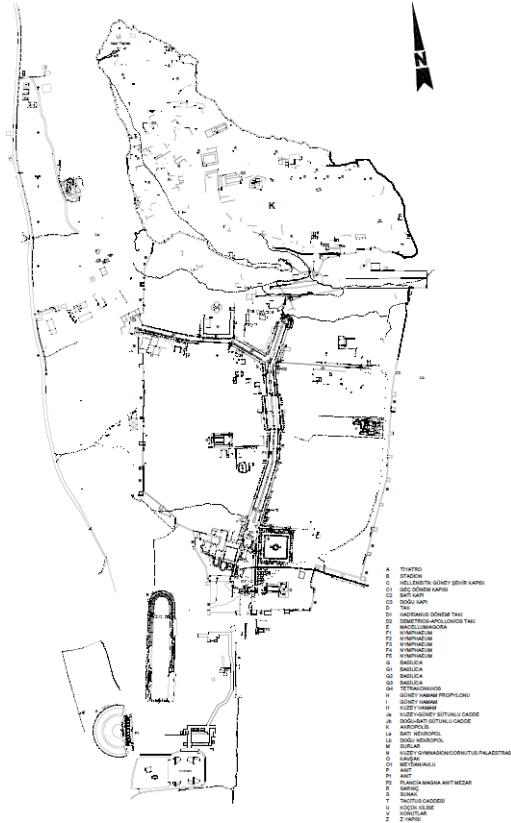
Perge antik kenti günümüz Antalya ili, Aksu ilçesi, Barbaros Mahallesi'nde bulunmaktadır. Perge, Pamphylia Bölgesinde yer almakta olup, Pamphylia'nın batısında Lykia, doğusunda Kilikia, kuzeyinde Pisidia, güneyinde ise doğal sınır olarak Akdeniz yer almaktadır¹. Perge Pamphylia bölgesinin orta kısmında, ovalık kesimde, doğu ve batı ile iç kesimleri sahile bağlayan bir güzergâh üzerinde yer almaktadır. Pamphylia Bölgesinin su ihtiyacı ve sahil ile bağlantısı Kestros ve Eurymedon nehirleriyle sağlanmaktadır². Kent, Kestros'a 4 km ve sahile uzaklığı ise 11 km'dir³. Yerleşim yerinin ilk kurulum yeri olan Akropol tepesi deniz seviyesinden 60 m yüksekliğe sahip olup, kentin kuzey sınırını oluşturmaktadır. Kentin doğusunda İyilik Belen, batısında ise Koca Belen tepeleri bulunmakta ve Akropol tepesi ile kente doğal savunma hattı sağlamaktadır⁴(Çiz.1).

¹ Strabon, Antik Anadolu coğrafyası: Geographika XII-XIII-XIV, 196; Özdizbay 2008, 8.

² Mansel 1956, 3; Özdizbay 2008, 8.

³ Pekman 1989, 1.

⁴ Pekman 1989, 3.

Çizim 1. Perge kent planı (Perge kazı arşivi)

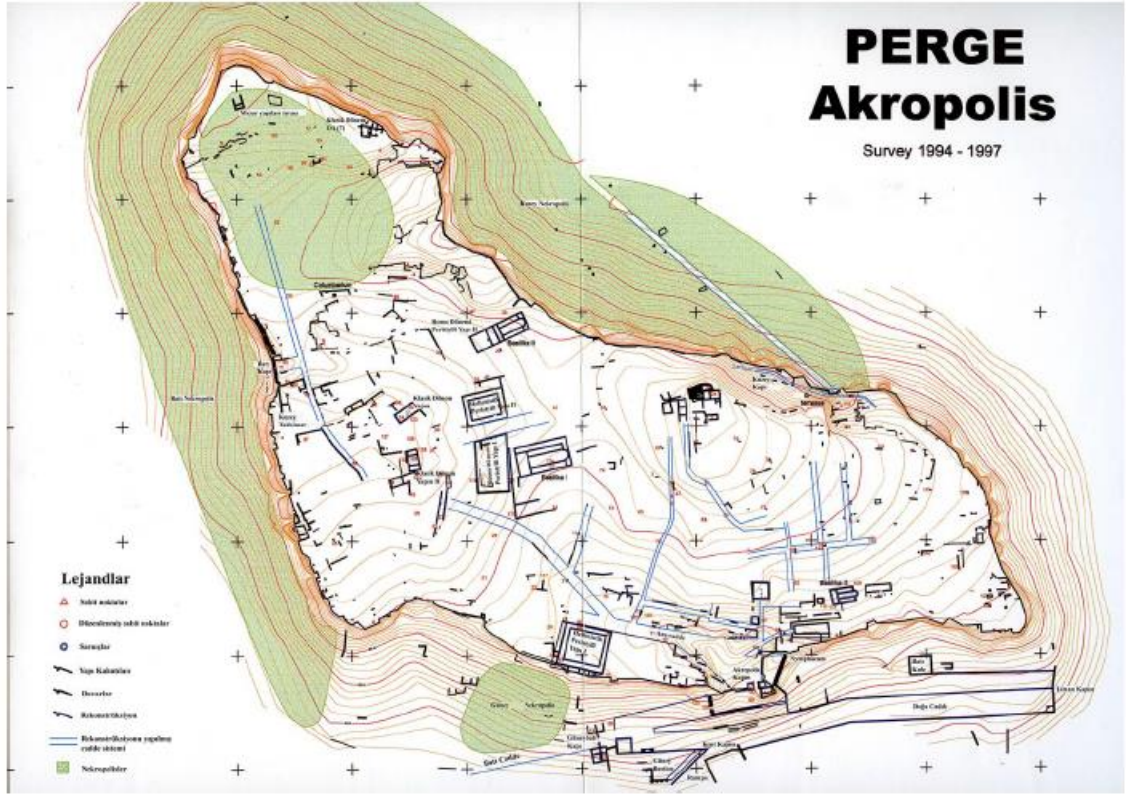
1.2. Yerleşimin Tarihçesi

Kentin erken yerleşim izlerinin olduğu Akropolis'te yapılan çalışmalarda ele geçen buluntuların Kalkolitik döneme kadar gitmektedir⁵. Yine 1994-2004 yıllarında Perge Akropolisi'nde yapılan çalışmalar, kent ve bölgenin Prehistorik tarihi hakkında önemli veriler sunmuştur⁶. Son çalışmalar ışığında kentin yerleşimi Geç Neolitik ve Kalkolitik arası bir dönemde başlamış olduğu söylenebilmektedir⁷.

⁵ Martini 1996, 121; Abbasoğlu 2001, 242; Türkmen 2001, 2.

⁶ Martini, Abbasoğlu 1996, 121-127.

⁷ Martini 2003a, 179; Özdizbay 2008, 9.

Çizim 2. Akropolis planı (Abbasoğlu-Martini 2004, Lev. 4)

1986 yılında Hattuşuş'ta bulunan MÖ 13. yy'dan sınır antlaşması metnine ait bronz Hitit tabletinde geçen "Par-ha-a" ifadesi Perge olarak yorumlanmıştır⁸. Buna göre kentin adı MÖ 2. binin 2. yarısına kadar inmektedir. Akropol tepesinde yapılan çalışmalarda Demir Çağına ait seramiklerin yanı sıra Kıbrıs üretimi seramikler de görülmektedir⁹. Kıbrıs, Rhodos ve Miletos ithali Arkaik Dönem seramikleri ise MÖ 7. yy'dan sonra ele geçmiş olup, MÖ 6. yy sonrası ise Atina üretimi örnekler ile karşılaşmıştır¹⁰. Bunların yanında yerel üretim olan açık yeşil hamurlu ve koyu renkli geometrik seramikleri de ele geçmiştir. Bu veriler, Perge'nin MÖ 7. yy'dan itibaren Kıbrıs, Rhodos, Miletos ile olan ticari ilişkisini kanıtlamakta, bu çalışmalarla Perge'deki batı etkisinin MÖ 7. yy'dan sonra olduğu anlaşılmaktadır¹¹. Lykia ve Pisidia'luların atası sayılan ve birçok yerleşime ve akarsuya isim veren Luwi'lerin bölgede yaşadığını, Klasik Dönem öncesine ait yazıtlar, arkeolojik buluntular kanıtlanmaktadır¹². Akropol Tepesinde MÖ 5. yy sürekli kullanım gören bir kutsal alan MÖ 480-470 yılları arasında yıkılmış, sonrasında tekrar inşa

⁸ Otten 1988, 13; Türkmen 2001, 1; Özdizbay 2008, 10.

⁹ Martini 2003b, 24; Özdizbay 2008, 12.

¹⁰ Özdizbay 2008, 12.

¹¹ Martini 2003a, 180; Özdizbay 2008, 12.

¹² Grainger 2009, 21.

edilmiştir (Çiz. 2). Ayrıca bölgede MÖ 6. yy'ın ikinci yarısına tarihlenen kült yapısı görülmesiyle bu bölgede Doğu ile batı kültürünün bir arada yaşamış olduğunu söylemek mümkündür. MÖ 5. yy'da Akropol Tepesi genelinde bir yıkım olduğu anlaşılmaktadır¹³. Bu yıkımın doğal afet mi yoksa saldırı sonucu mu olduğu henüz net açıklanamamaktadır.

Kentin kuruluşu hakkında en erken bilgileri Strabon aktarmaktadır. Strabon'a göre kent Troia savaşı sonrası bölgeye gelen Argoslu bir grup tarafından kurulmuştur¹⁴. Herodotos VII. 91'de "... Pamphylia'lular otuz gemi veriyorlardı; donanımları Yunan donanımıydı. Bu Pamphylia'lular Amphilokos ve Kalkhas'ın silah arkadaşları olup, Troia dönüşü dağılmış olanların soyundan geliyorlardı." şeklinde bir aktarım yapmıştır¹⁵. Kentteki Hellenistik iki kule arasında bulunan "U" şeklinde avluda bu kurucuların kaide üzerinde isimleri görülmektedir¹⁶. Bu ktistes yazıtlarının içinde yer alan Mopsos ve Kalkhas'ın öncü olduğu silah arkadaşları olarak Riksos, Makhaon, Leonteon ve Labos isimleri geçmektedir¹⁷.

Perge'nin Kroisos döneminde Lydia bölgesine bağlandığını bize Herodotos aktarmaktadır¹⁸. Perge MÖ 540 yılında Pers hakimiyetine, Dareios I döneminde ise (MÖ 521-486) İonia satraplığına bağlanmıştır¹⁹. MÖ 476 yılında Attika-Delos Deniz Birliğine katılmıştır, ancak Perge ismi vergi ödeme listelerinde geç ve seyrek görülmesinden dolayı, Perge'nin Birliğin daimî bir üyesi olmadığı düşünülmektedir²⁰.

3. Aleksandros'un bu bölgeye yaptığı ziyaret sırasında Perge kendisine hiç karşı koymamış, hatta Pergelilerin ettikleri belirtilmektedir²¹. Direnmeyişin nedeni bazı araştırmacılar tarafından Perge'nin kendini koruyacak sur duvarlarına sahip olmamasına bağlanmaktadır²². Perge'nin 3. Aleksandros'a ılımlı yaklaşımı sonucu bölgede birçok kentin aksine burasının yıkım ve tahrip olmasının önüne geçilmiştir. Bütün bölge ele geçirildikten sonra Pamphylia ve Kilikia birleştirilmiş ve Satrap Nearkhos tarafından yönetilmiştir²³. 3. Aleksandros'un ölümünden sonra bölge çekişmeli duruma gelmiş,

¹³ Martini 2003b, 23; Martini 2003a, 181; Özdizbay 2008, 13.

¹⁴ Strabon, Antik Anadolu coğrafyası: Geographika XII-XIII-XIV, 2-3.

¹⁵ Herodotos, The History of Herodotos, 40.

¹⁶ Pekman 1989, 16; Abbasoğlu 2000, 243; Türkmen 2001, 1.

¹⁷ Pekman 1989; Şahin 1999, 134, 144. Ayrıca, Böylece kentin vatandaşları da bu hikâyeye inandıklarından, kentin kutsal alanında isimlerinin geçirilmesi önemli bir olay olmalıdır.

¹⁸ Herodotos 1926, 33.

¹⁹ Herodotos 1926, 172; Hellenkemper-Hild 2004, 96; Özdizbay 2008, 13.

²⁰ Çokay Kepçe 2006, 3.

²¹ Arrianos, Aleksandrou Anabasis, 26; Erol 2005, 4.

²² Lanckoronski 2005, 35.

²³ Erol 2005, 4.

Perge, Ipsos Savaş'ına kadar Phrygia bölgesine bağlı kalmıştır²⁴. MÖ 3. yy boyunca bu bölge üzerinde Seleukos ve Ptolemaios krallıkları arasında egemenliklerin değişken olduğu görülmektedir²⁵. MÖ 220'de Seleukos Kralı Antiokhos'un akrabası Akhaios isyan edip Pamphylia bölgesini işgal eder ve Perge'yi karargâh merkezi yapar. Akhaios, Antiokhos'un MÖ 213 yılında isyanı bastırmasına kadar Perge'yi karargâhı olarak kullanmıştır²⁶. MÖ 188 yılında Apameia Antlaşması ile bölge Romalı komutan Manlius Vulso yönetiminde Pergamon Krallığı'na bağlanmıştır²⁷.

MÖ 133'te Pergamon kralının ölümü sonrası, vasiyeti gereği krallığın bütün toprakları Roma'ya devredilmişti²⁸. Perge sırasıyla MÖ 129' da *Provincia Asia*'ya ve ardından tekrar Pamphylia'ya bağlanmış olsa da MS 41 yılında Cladius tarafından kurulan *Lycia et Pamphylia* 'ya ikili eyalet sistemine dahil olmuştur²⁹. İmparator Tacitus MS 275-276 yılları arasında Gotlara ve Parthlara karşı yapılan seferler sırasında Perge'ye gelmiş olduğu düşünülmektedir³⁰. Isaurialıların Pamphylia bölgesine karşı saldırıları MS 3. yy boyunca büyük bir sorun olmuş ve MS 491-518 yılları arasında Anastasius döneminde bu sorun çözülmüştür³¹. Kent MS 4-6 yy'ları arasında bölgenin önemli merkezlerinden biri haline gelse de MS 7. yy'da Arap akınları sonrası kent yerleşimi son bulmaktadır³².

1.3. Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Pamphylia bölgesindeki ilk bilimsel araştırmalar 19. yy. başlarında Ch. Texier, P. Trémaux, Ch. Fellows ve K. Lanckoroński gibi gezgin araştırmacılar ile başlamıştır³³.

Prof. Dr. Arif M. Mansel, Pamphylia'da yaptığı araştırma gezisinin ardından Türk Tarih Kurumu'na bölgenin tarihi-arkeolojik önemini anlatan kapsamlı bir rapor yollamıştır³⁴. Bu rapor sonrasında Perge'de ilk kazı çalışmaları, 1946 yılında Türk Tarih Kurumu adına Ord. Prof. Dr. Arif M. Mansel başkanlığında başladı³⁵. 1946-1974 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında, kentin Yuvarlak Kuleli Oval Avlusu (Hellenistik Güney Kent Kapısı) Hadrianus Dönemi Takı, nymphaeumları (F2, F3, F4),

²⁴ Pekman 1989, 20; Özdizbay 2008, 16.

²⁵ Özdizbay 2008, 16.

²⁶ Pekman 1989, 22.

²⁷ Erol 2005, 5.

²⁸ Özdizbay 2008, 18; Erol 2005, 5.

²⁹ Pekman 1989, 28; Özdizbay 2008, 18; Erol 2005, 5.

³⁰ Pekman 1989, 30; Erol 2005, 5.

³¹ Erol 2005, 5.

³² Erol 2005, 5.

³³ Ruge 1937, 694-704.

³⁴ Özdizbay 2008, 1.

³⁵ Mansel- Akarca 1949, 36.

Macellum/Agorası ve kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Caddesi gibi anıtsal yapılar ortaya çıkarılmıştır³⁶.

1975'te A. M. Mansel'in vefatının ardından, 1987 yılına kadar kentteki kazılar Prof. Dr. Jale İnan başkanlığında devam etti. J. İnan döneminde, kentteki kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Cadde, Güney Hamam ve Tiyatro gibi anıtsal yapıların ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır³⁷.

1988 yılından itibaren çalışmalar Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu yönetiminde kentin konutları, Batı Nekropolisi gibi Perge halkının günlük yaşam ve kültürel özelliklerinin anlaşılmasına yönelik çalışmaları içerecek şekilde 2012 yılına kadar sürdürülmüştür³⁸.

2012-2019 yılları arası döneminin kazı çalışmaları, Antalya Müzesi Müdürlüğüne yürütülmeye başlanmıştır. Yapılan çalışmalar kapsamında, Batı cadde, Batı Cadde üzerinde yer alan bazı mekanlar, Hellenistik dönem savunma kuleleri ile Geç Roma Kapısı arasında kalan meydan, Tiyatro Orkestrası ve Kuzey Parados önü, Nekropol, Batı Kapısı ve Kent Bazilikası gibi alanlarda kazı ve restorasyon çalışmaları yapılmıştır³⁹.

2020 yılından itibaren ise Prof. Dr. Şebnem Sedef Çokay Kepçe başkanlığında çalışmalar sürdürülmektedir. Tacitus Caddesi, Stadion alanlarında kazı çalışmaları devam

³⁶ Mansel- Akarca 1949, 36; Özdizbay 2008, 1.

³⁷ Özdizbay 2008, 1.

³⁸ Akurgal 2014, 444; Abbasoğlu 1994, 603; Abbasoğlu 2000, 241-247.

³⁹ Orhan 2017, 5.

etmektedir. Bu dönemde gerçekleştirilen sistematik kazı ve araştırmaların sonuçlarının değerlendirildiği bildiri⁴⁰, kitap⁴¹, tez⁴² ve makale⁴³ çalışmaları yapılmıştır.

⁴⁰ Kazı çalışmaları hakkında detaylı bilgi için bkz. Mansel- Akarca, 1949; 2-34; İnan 1976, 702-705; İnan 1977, 616-618; İnan 1978, 529-532; İnan 1979, 875-879; İnan 1980, 5-9; İnan 1981, 43-48; İnan 1983, 199-206; İnan 1984, 322-344; İnan 1985, 397-420; İnan 1986, 137-175; İnan 1987, 185-214; İnan 1988, 197-245; Abbasoğlu 1990, 211-227; Abbasoğlu 1995, 597-611; Abbasoğlu 1996, 107-127; Abbasoğlu 1997, 41-50; Abbasoğlu-Martini 1997, 51-64; İnan 1997, 65-83; Abbasoğlu 1998, 81-92; Abbasoğlu-Martini 1998, 93-105; Abbasoğlu-Martini 1999, 179-194; Abbasoğlu 2003, 30-33; Abbasoğlu 2004, 45-48; Abbasoğlu 2005, 67-71; Abbasoğlu 2006a, 289-301; Abbasoğlu 2006b, 47-50; Abbasoğlu 2007, 54-58; Abbasoğlu 2008, 58-62; Abbasoğlu-Özdizbay 2009, 483-502; Abbasoğlu 2009, 61-69; Abbasoğlu 2010, 73-80; Özdizbay 2010, 36-39; Abbasoğlu 2011, 82-89; Abbasoğlu 2012, 82-87; Özdizbay 2012, 36-38; Kara-Demirel 2015, 7-24; Kara 2016, 338-348; Demirel 2020, 423-442; Kara 2022, 524-544; Çokay-Kepçe-Özdizbay-Dönmez 2022, 251-264; Çokay-Kepçe-Özdizbay-Dönmez 2023, 149-163.

⁴¹ Perge Antik Kenti ve buluntuları hakkında yayınlanan kitap ve kitap bölümleri için bkz. Pekman 1989, 5-48; Abbasoğlu 1994, 7-22; Atik 1995; İnan vd. 2000, 6-7; Alanyalı 2010, 29-45; Martini-Eschbach 2017, 531-575; Çokay Kepçe vd. 2019, 21-27; Alanyalı 2022, 118-146; Özgan-Çelik 2022, 147-181; Atalay 2022, 182-191; Akçay Güven 2022, 192-219; Kılınc 2022, 237-246; Kara-Demirel 2022, 524-544; Dağlı 2022, 545-557; Çokay-Kepçe 2022, 558-566.

⁴² Tez çalışmaları için bkz.; Akıllı 1984; Silay 1991, 4-51; Kargı 1991, 55-57; Çokay 1996, 29-44; Demir 1998, 62-98; Fırat 1999, 1-8; Bulgurlu 1999, 7-47; Özdizbay 2001, 1-8; Türkmen 2001, 1-7; Şentürk 2001, 29-62; Zeyrek 2002, 129-182; Şen 2004, 2-5; Erol 2005, 1-5; Özgülnar 2007, 39-44; Bakacak 2007, 67-87; Köker 2007, 3-7; Onur 2007, 162-187; Özdizbay 2008, 8-34; Çağlayan 2009, 8-9; Işıklıkaya 2010, 41-52; Uğur 2011, 60-66; Cihan 2012, 5-15; Erdek 2012, 48-118; Işıkoğlu 2012, 12-49; Bilgin 2013, 28-74; Garan 2015, 27-51; Özden Gerçeker 2015, 148-184; Aksoy 2016, 6-8; Orhan 2017, 2-5; Can 2019, 8-12; Bağmeşli 2020, 50-68; Kababulut 2022, 2-5; Kılıçay 2022, 3-10; Buluç 2022, 4-10.

⁴³ Perge sütun başlıkları ile ilgili makale çalışmaları için bkz. Kramer 1994, 46, Taf. 13, 3; Başaran, 1995, Lev. 26 c-d; Vandeput 1997, 89-90 Pl. 105-106.2; Rheidt 2010, 67,69 Abb. 63,66,67.

İKİNCİ BÖLÜM MİMARİ DÜZENLER

2.1. Düzenlerin Ortaya Çıkışı

En temel ifade ile ortaya çıktığı bölge adıyla anılan bu düzenler, bir anda ortaya çıkmış değildir. Basit mimari düzenlerin geliştirilip bir standart oluşturulmasından sonra ortaya çıkmışlardır. Bu mimari düzenlerin standartlarını, tapınak planları ile aktaran antik mimar Vitruvius'tur. Vitruvius kitabında bize üç düzenden bahseder ve bunlar; Dor, Ion ve Korinth'tir. İlk ve en basit mimari Dor düzenidir. Akhaların yaşadıkları yerin kuzeyinden gelen Dor toplulukları, yerli halkı Ion bölgelerine doğru göçe zorlayıp bölgeye yerleşmesi ile ortaya çıktığı belirtilmektedir.⁴⁴ Dorların, Akhaları ardından Ionların doğu kıyılarına olan göçü birbirini takip etmektedir. Göçlerle yer değişimleri kısa sürede gerçekleşen olaylar olmadığından birbiri ile etkileşimler kaçılmaz olacaktır. Tarihsel süreç anlatımında bilim her ne kadar üç farklı düzenden bahsetse de bunlar birbirinin devamı ve daha sofistik halleri ile ilerleme göstermektedir. Bir giriş üstüne yatay başka bir giriş koyma fikri en az girişler kadar eski bir düşünce olup, Ion ve Korinth düzeninde volüt ve bitkisel motiflerin kullanımları da Eski Mısır da sıkça kullanılmaktadır⁴⁵.

Bu düzenleri sadece antik kaynaklara dayandırmak hata olacaktır; her ne kadar çıkış noktaları ile adlandırılırsalar da gelişmeleri bir kural sisteme oturtulmaları farklı coğrafyaların etkileşimleri ile gerçekleşmiştir⁴⁶. Düzenlerin ilk çıkış noktaları da ahşap yapıların imitasyonundan gelmektedir⁴⁷. Vitruvius başka başlık tarzlarının olduğunu belirtse de bu başlıkların bir düzeni ve kuralları olmadığını, Dor ve Korinth düzenlerinden türediğini belirtmektedir⁴⁸. Tüm bunlara rağmen antik mimarinin gelişiminde, önce ahşap mimarinin uygulanması ve sonrasında bunların taşa dönüşmesi süreci, mimarlık tarihi açısından bilinen ve kabul edilen bir uygulamayı ifade etmektedir.

2.2. Dor Düzeni

Sütun başlığı ile isimlendirilen düzenin ismi Akha ve Peloponnesos kralı, Hellen ve Phthia'nın oğlu Dorus'tan gelmektedir⁴⁹. Bu düzenin ilk yapısı her ne kadar simetrisi

⁴⁴ Chitham 2005, 29.

⁴⁵ Chitham 2005, 29.

⁴⁶ Chitham 2005, 29.

⁴⁷ Barletta 2001, 6; Chitham 2005, 30.

⁴⁸ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 106.

⁴⁹ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV,126.

oturmuş olmasa da Argolis'in Juno bölgesinde Dorus tarafından yapıldığını Vitruvius bize bildirmektedir⁵⁰. Dor düzenin ilk kuralları erkek bedeni hesaplamaları üzerinden yürütülmüş olup sütun uzunlukları, güçlü bir adamın ayağı ile boyunun oranı 6/1'i kadar olmasından, ilk sütunlar kaidelerin 6 kat uzunluğundadır, böylece erkek bedenin güzellik ve duruşu mimari düzene uygulanmaya başlanmıştır⁵¹.

Çizim 3. Korkyra Artemis tapınağı dor düzeni örneği (Barletta 2001, 58, Fig. 27)

Düzenin süslemeleri bir üçgen çatı altına planlandı. Bu uygulamaların ilk başta ahşap olduğu, ustalık dönemlerinde mermere dönüştüğü düşünülmektedir⁵². Sütunları birbirine bağlayan yatay bir ahşap kiriş uzanır arşitrav adında, ardından içten dış duvarın üzerine gelecek şekilde çatının temelini oluşturacak dikey kirişler atılır ve bu kirişlerin arası doldurulur. Dikey kirişler dış duvarın bitiş noktasına uyumlu kesilir, kesilen kiriş yüzleri dışardan kötü bir görüntü oluşturduğundan ön yüzleri işlenerek triglifler oluşturulmuş, aralarındaki boşlukların doldurulması fikri ile metop ortaya çıkmıştır. Trigliflerin altına yerleştirilmiş mutula da kirişlerin bağlantısını oluşturup aşağıya doğru eğimli yapılarak damlaların düşmesine yön vermiş oldu. Vitruvius, trigliflerin pencere imitasyonu olarak düşünmesine karşı çıkmakta ve trigliflerin öncelikle köşelerden başlamasına ve dikey kiriş noktası olmasına dikkat çekmektedir. Böylece bütün düzenler

⁵⁰ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV,102.

⁵¹ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV,103, Başaran 1995, 9.

⁵² Ahşap mimariden taş uygulamalara geçişin en iyi görüldüğü en iyi örnek Thermos Apollon Tapınağı'dır. Bkz: Croon 1956, 195-219; Cook 1970, 17-19;

doğal gerçekler ile açıklanabilir şekilde kurallar oluşturulmuştur⁵³. Triglif metop düzeninde ilk Dorik sayılabacak tapınak Thermos'daki Apollon Tapınağıdır, MÖ 6 yy sonrasına tarihlenir ve bu tarih Dor düzeninin kurallarının olduğu tarih olarak geçmektedir⁵⁴. Korkyra da MÖ 580-570 tarihlenen Artemis Tapınağı ile Dor düzeninin bütün parçalarını barındırmasından tam bir Dor düzenli tapınaktır⁵⁵ (Çiz. 3).

Dor düzenli bir tapınakta sütunların konumları plana göre değişkenlik göstermektedir; eğer tetrastilos bir tapınaksa alan sütunlar 27 bölünecek, eğer hexastilos ise 42 bölünerek konumlandırılacaktır. Sütun kalınlığı ikiye, başlıkla beraber yüksekliği 14'e ayrılır. Sütun başlığı üç parçaya ayrılır; abakus, kymatium ve echinucs, diğeri de boynudur. Sütunların üstünde arşitrav konumlanır ve üstüne friz bölümünde triglif, metop yer almaktadır. Triglif üst bağlantı ve alt bağlantı noktaları gutha ve mutula'dan oluşmaktadır. Triglifin genişliği 6 parçaya bölünmelidir. Metop'ların genişliği ile yüksekliği eşit olmalıdır, Triglif-Metop üstüne geison gelip üçgen alınlığı sınırlandırır. Dor sütunu zeminden yükselip 21 adet yivle süslenmelidir⁵⁶. Kuralla belirlenmiş bir Dor tapınak planı bulunmaz, en basit ifade ile üç bölümlü bir cella ve etrafı çevreleyen peristyl olarak tanımlanabilir. Sonraki zamanlarda bu bölümlere ek olarak arka tarafına opisthodomos denilen dış bir oda ekleniyor⁵⁷. Ek olarak bütün yapının bir stylobat üzerine oturduğunu söylemek gerekir. Tapınak uzunluğu genişliğine göre belirlenip, genişliğin iki katı olmalıdır. Tapınak ön cephesi 4'e bölünerek iki ante arasına iki sütun gelecek şekilde ve birbirine eşit uzaklıkta ayarlanmalıdır. Cella duvarları ile ante kalınlığı eşit olmalıdır, ante de sütun kalınlığı kadardır. Bilinen ilk Dorik peripteral düzenli tapınak MÖ 590'na tarihlenen Olympia'daki Heraeum'dur. Bu tapınağın ilk örneğinin ahşap olduğu sonraki zamanda taş mimariye dönüldüğü düşünülmektedir. Yarım yüzyıl sonra Sicilya ve İtalya bölgelerindeki Selinus ve Paestum'daki tapınakları Dor düzeninin bütün özelliklerini en iyi yansıtan mimariler olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece mimari düzenin çıkış noktası ile geliştiği toprakların farklı olduğunu göstermekte, kültürel etkileşim ürünü olan bir düzenin ismen sadece belirli bir topluma bağdaştırmak yanlış olacağı anlaşılmaktadır⁵⁸. Bunların yanında Ephesos, Samos ve Didyma İon tapınak etkilerini İtalya, Yunanistan ve Anadolu'daki Dor mimarisini etkilemeye başlayıp

⁵³ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 106-109.

⁵⁴ Barletta 2001, 54.

⁵⁵ Barletta 2001, 79.

⁵⁶ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 103.

⁵⁷ Barletta 2001, 77.

⁵⁸ Chitham 2005, 29-31.

özellikle MÖ 4 yy sonrası Dor mimarisinin Ionlaşarak estetik kaydı gütmeye başladığı görülmekte, ardından Parthenon tapınağı ile en üst seviyesini göstermektedir⁵⁹.

2.3. Ion Düzeni

Vitruvius Ion düzeni için, Atinalılar Delphi Apollon'u öğretilerine ve Hellas antlaşmalarına göre tek seferde Asya Minor'a 13 koloni gönderildiğini ve başlarında Xuthus ve Creusa'nın oğlu Ion olduğunu belirtmektedir⁶⁰. Vitruvius Asya Minor'e gelen halk burada yaşayan Kariyalıları ve Lelegleri diğer bölgelere göçe zorlamış ve sonrasında yerleşim yerlerine kendi tanrıları adına yapılar yapmaya başlayarak Dorlardan gördükleri Dor düzenini geliştirip Ion düzenin temelini oluşturduklarını belirtmektedir⁶¹. Ancak Ion mimarisinin kökeni Aiol'e dayanmakta, bunun da kökenini Kuzey Suriye ve Asur örnekleri oluşturmaktadır. Böylelikle bu düzenin kökeni kesinlikle Anadolu'ya has bir uygulamadır. Erkek bedeninin güzelliği ve duruşundan esinlenen Dor düzeni kalın ve kısa sütunlara sahipken, bunu geliştirmek ve estetik bir görünüm sunmak için Ion düzeni kadın bedeninin güzelliğini esas alarak ince ve uzun sütunlar temel alınmıştır⁶². Bir kadının uzunluğu ayağa oranı 8/1 baz alınarak bunu mimari düzene uygulamışlardır. Artemis için yapılan tapınakla yeni mimari güzellik karakteristiği yapıya yansıtıldı. Sütunlar daha ince ve uzun yapılarak, sütun altına kaide eklendi, sütun başlığına iki yandan dökülen saçlar betimi ile volütler yapıldı⁶³. Ion düzeni, Aiol düzenin bir devamıdır. Ion başlığı da Aiol başlığından etkilenmiş olmalıdır.

Dor düzeni ile Ion düzeni temel farklılıkları sütun üzerinde yapılan yeni uygulamalardır; sütuna spiral ve tamburlardan oluşan bir kaide eklenir, sütun shaftı daha ince işlenir, en büyük etki ise ekinus, abakus ve volütten oluşan sütun başlığındadır. Önceleri kaba işli bir kaideye sahip olan sütun MÖ 6 yy ortasından sonra belirli bir kural çerçevesinde yapılmaya başlanır, kaide de bulunan torus (dışbukey) ve trokhilos (içbükey)'lerle, Attik ion ve Anadolu ion olarak iki farklı kaide tipi ortaya çıkar⁶⁴.

Ion düzeni arşitravı, Dor düzenin tek yüzlü olmasının aksine iki veya üç fascialı olarak görülebilir. Donuk bir görünümün önüne geçmek için alt fascia üst fascia göre daha

⁵⁹ Gider Büyüközer 2019, 102-112. Ayrıca Dor düzenindeki Ion etkileri detaylı ele alınmıştır.

⁶⁰ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 103.

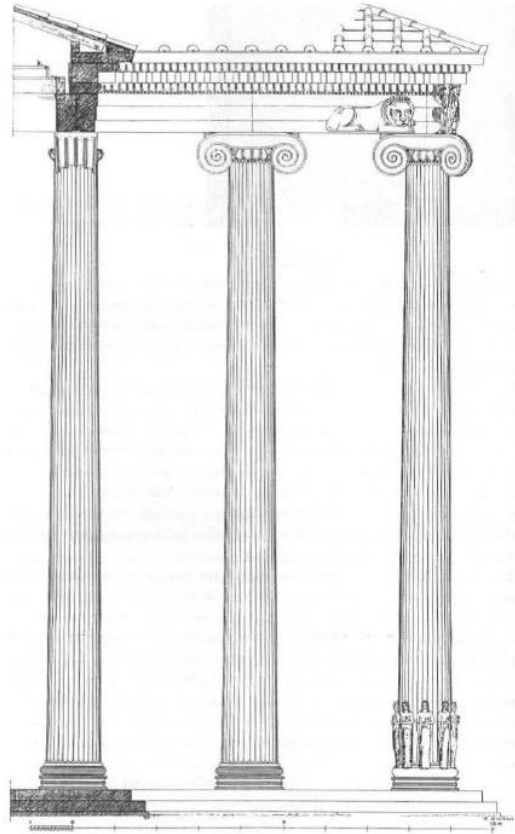
⁶¹ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 102.

⁶² Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 102.

⁶³ Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 101-104. Bütün paragraf aynı kitaptan alıntı yapıldı. Ayrıca bkz. Carpenter 2008, 259-269.

⁶⁴ Barletta 2001, 77-124.

dar işlenmektedir. Arşitrav üzerine gelen friz düz olabilir ya da bitkisel veya figürlü işlemeye sahip olabilir. Düz yüzeyle frizlerin dış bükey yapıldığı da görülebilir. Bunun üstüne gelen pervazların tamamı soffit bezemelerle kaplıdır; bezemenin genişliği kullanım yerine ve amacına göre değişkenlik göstermektedir. Korniş ve sima süslemeleri genelde sadedir. Bir sıra dış süslemeleri yapılarak palmet yaprağı ile köşelerde sonlandırılır.⁶⁵ Friz işlemesi hakkında I. K. Raubitschek, işlemesiz frizlerin Anadolu'da çokça görüldüğünü, bunun Dor geleneği olduğunu, sonrasında işlenen friz kabartma öğeleri ise doğu toplumları olan Mısır, Mezopotamya, Phryg etkisi olduğunu, bunların terrakota parapet etkilerinden gelip, İonia'lı mimarların frizi daha üst yapıda kullandığı ve süslemeli yaptığını belirtir⁶⁶. Yumurta-ok ve boncuk-makara bezemeleri ne kadar MÖ 6 yy'da İonlaşmış bezemeler olsa da bunun yıllarca öncesinde kullanım yerleri mevcuttur. Sonsuz sarmal bezeme dizisi Babil ve Asur kaynaklı olup, Miken dönemi Yunanistan'da mimariye geçiş yapmıştır. Yine rozet kullanımı Mezopotamya kültüründen geçmiştir. İon palmet bezemeleri ise Yunan orijini olup İon mimarisinde kullanılmıştır⁶⁷.

Çizim 4. Didyma Apollon tapınağı ion düzeni örneği (Barletta 2001, 116, Fig. 71)

⁶⁵ Chitham 2005, 70-80.

⁶⁶ Raubitschek 1950, 6,7. Ayrıca Dor düzenin İonlaşması konusunu ayrıntıları ile karşılaştırmalı olarak kitabında anlatılmıştır.

⁶⁷ Raubitschek 1950, 6-29.

B. Barletta, Ion plan tiplerinde ufak farklılıklar olduğunu belirtir ve nedenini ise Kyklad adaları ve Doğu-Yunan olarak tanımladığı Ion bölgesinin coğrafik farklılıklarından kaynaklandığını belirtir. En belirgin farklılıklar ise sütun kullanım şekilleri ve tapınak boyutları olarak söylenebilir. Ionia'lılar, dipteral tasarımda antik dünyanın en büyük tapınaklarını (Samos, Ephesos, Didyma) yaparken Kyklad ada mimarları küçük boyutta protstylos planlı tapınaklar yapmaktaydılar. Asia Minor kuşkusuz Ion düzenin geliştiği yer olarak sayılmaktadır⁶⁸.

Ionia'lıların geliştirdiği bir sistem olan Ion düzeni, Arkaik Dönemde antik dönem için Batı Anadolu'da bir zirve olmuş ve bundan sonra sürekli gelişerek devam etmiştir (Çizim 4). Arkaik Dönemde Anadolu'da var olan bu uygulamaların benzerleri Atina'da bile Klasik Dönemde görülmeye başlanmıştır. Ion düzenli, Ionia bölgesinde Pytheos ile birlikte yeniliklerle gelişimine devam etmiştir.

2.4. Korinth Düzeni

Korinth düzeni, yapı düzenleri içinde en zengini ve mimari dekorasyonun yorumlanmasında kolaylık sağlamaktadır⁶⁹. Ortaya çıkışından itibaren ilk Hellenistik ve daha sonra Augustus dönemi olarak ayırım yapılarak ikili bir dekoratif işlev göstermektedir⁷⁰. Aşağıda bahsedeceğimiz ilk kaynak olan Vitruvius'a dayandırdığımız oranların ancak Roma döneminde gerçekleşmiştir⁷¹. Erken Korinth başlıkları genel bir ifade ile plaka altına yerleşen kalathostan oluşmakta ve bunun dışını akanthus yaprakları kaplanmaktadır.

Korinth düzenin çıkış noktasının ve detaylarını yine Vitruvius aktarmaktadır. Bir önceki düzenler gibi Korinth düzeni adını çıkış noktası olan bölgeden almaktadır. Ion düzenine benzer şekilde bir kız çocuğuna ait hikâyenin mimariye yansımadır⁷².

⁶⁸ Barletta 2001, 77-124.

⁶⁹ Heilmeyer 1970, 11.

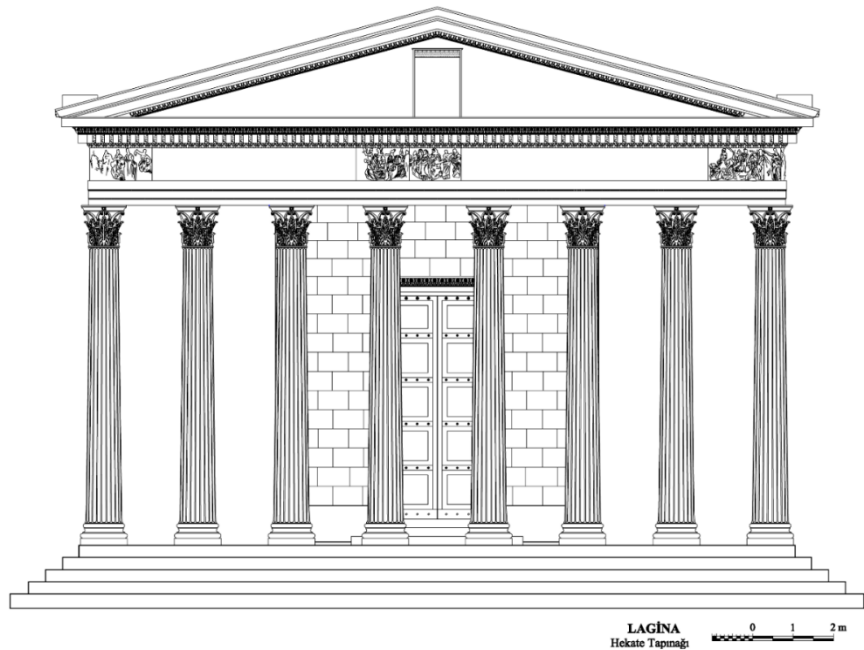
⁷⁰ Heilmeyer 1970, 11.

⁷¹ Heilmeyer 1970, 13.

⁷² Vitruvius, The Ten Books On Architecture, IV, 106; Korinth düzenin ortaya çıkış hikâyesi şöyledir, Korinth'te özgür, evlilik yaşında genç bir kız amansız bir hastalığa yakalanarak vefat eder. Cenazesinin yapılmasından bir müddet sonra kızın bakıcısı bir sepete kızın sağlığında sevdiği birkaç eşyayı koyarak mezarının yanına bırakarak bir çatı kiremiti ile üstünü kapatır. Bahar geldiğinde ise bu sepetin meğirse bir akanthus kökünün üzerine oturtulduğu ve sepetin yanlarından yapraklar çıkarak sepet üstündeki kiremidin baskısı ile aşağıya doğru şekillenip yuvarlandığı görüldü. Tamda bu zamanlarda sanatsal çalışmalarındaki incelik ve zarafet ile bilinen Callimachus mezarın yanından geçerken sepetin görüntüsünden etkilenip birkaç başlık yapmıştır. Böylece Korinth düzenin ilk adımları atılmış oldu.

Vitruvius'a göre başlığın ölçüleri, başlığın yüksekliği sütun tabanının kalınlığına eşit, abakus genişliği sütun başlığı yüksekliğinin iki katı olmalıdır.⁷³ Ion düzenin sütun başlığı ve sütun kaidesinin uzun versiyonu olan Korinth düzeni en büyük farklılığı başlıkta görmekteyiz. Bir sepet olarak tanımlanan kalathos etrafına akanthus yaprakları ve yaprakların üstünde bir kaulis çanağı, çanaktan abakus altına uzanan heliksler, en üstte kalathosu sınırlayan bir abakusten meydana gelmektedir⁷⁴. Bitkisel motiflerin esas alındığı başlık, bezemeli mimari elemanın yanı sıra bir taşıyıcı eleman olarak da tanımlanabilir⁷⁵.

Korinth düzeni zarif, iyi tasarlanmış üst yapı grubuna sahiptir. Korinth frizi düz ya da işlemeye sahip olabilir. Arşitrav, friz ile aynı genişlikte ters "S" şeklinde işli bir simaya ve süslemeli bir pervaza sahiptir. Hemen üstünde eşit aralıklarla verilmiş, köşe bitiş noktaları figürle sonlanan dış bezemesine sahiptir. Üstüne yumurta bezeme dizisi ve pervaz gelmekte, pervazın alt kısmına konsollar yerleştirilir. Üçgen çatı alınlığı ile sonlanmaktadır⁷⁶.

Çizim 5. Hekate tapınağı, Korinth düzeni örneği (Söğüt 2019, 258, Çiz. 63)

⁷³ Başlık yüzleri ise genişliğin 9/1'i kadar içe kıvrılmalı, başlığın altı ile sütun üst kalınlığı ile aynı olmalıdır, abakus yüksekliği başlık yüksekliğinin 7/1'i kadar olmalıdır. Abakusun yüksekliği dışında kalan başlık üçe bölünecek, birinci bölüm alt yaprak sıraları, orta bölümü kaplayacak şekilde üst yaprak sırası ikinci bölümü, üçüncü bölüm ise yapraklarla aynı boyda ve yaprakların arasından çıkan heliksler volütün altına destek olarak uzanmalıdır. Abakus çiçeği kalınlığı ile aynı olmalıdır. Bütün bu kuralları Vitruvius net bir şekilde belirtmiştir.

⁷⁴ İdil 1976, 2.

⁷⁵ Başaran 1995, 10.

⁷⁶ Chitham 2005, 82-91.4

MÖ 5. yy sonlarında ortaya çıktığı düşünülen Korinth sütun başlığı ilk örneği olarak Bassae Apollon Tapınağı'nın iç sütun başlıkları olarak gösterilmektedir⁷⁷. Anadolu da ise Didyma Apollon tapınağında görülmektedir⁷⁸. Dış cephe sütun başlıklarında ise ilk olarak MÖ 4. yy'a tarihlenen Lysikrates Anıtında görülür⁷⁹. Hellenistik dönemdeki kullanımı artmış, tam gelişimini tamamlamış ve farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Ancak düzen olarak en gelişmiş örneklerini ve yaygın kullanımı Roma İmparatorluk Döneminde ortaya çıkmaktadır⁸⁰.

Ion ve Dor başlıkların basit ve ince görünümüne karşı, Korinth sütun başlıkları Roma'nın istediği süse ve etkileyiciliğe sahip olması sayesinde yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Roma'da mermer süslemeleri yerel atölyeler tarafından erken dönemlerde devam ettirilmişse de gelişimi Küçük Asya'dan ve Yunan anakarasından giden ustalarla en üst noktaya varmıştır⁸¹. Korinth başlıkların Akdeniz havzasına yayılımının önemli faktörleri; Anadolu'da bilinen iki bezeme okuludur⁸². Hellenistik dönemde Anadolu'da başkentlik yapmış ve deneyimli ustaların bulunmasından Pergamon ve Ephesos bezeme atölyeleri öncü bir konumda olmuştur⁸³. Ancak Korinth başlıkları arasından bunların arasına Miletos başlıkları ve son yıllarda yapılan çalışmalar ile Stratonikeia örnekleri katılmıştır. Böylelikle Hellenistik Dönemde Korinth başlığının yaygın görüldüğü yerler arasında Miletos, Ephesos, Pergamon ve Stratonikeia antik kentleri ile Lagina Hekate Kutsal (Çiz. 5.) alanı bulunmaktadır. Augustus dönemi ile birlikte Anadolu genelinde Korinth başlığının farklı örnekleri görülmeye başlanmıştır. Anadolu'da Kilikia Bölgesi'nde MÖ 2. yy'da Olba Zeus Tapınağı ve Efrenk başlığında⁸⁴ görülmeye başlanan Mısır etkili başlıkların, Augustus döneminde farklı etkilerde yapılan uygulamaları da yaygınlaşmaya başlamıştır.⁸⁵

Konumuz ile alakalı Korinth başlıkları özelinde bakıldığında akanthus yaprak biçimleri belirleyici unsur olmaktadır⁸⁶. Akanthus yaprakları ayrıntılı bir işlemeyle sahip, yaprakların damarları en baştan uca derin işli, yaprak dilimleri arasındaki geçişler

⁷⁷ Coulton 1977, 128.

⁷⁸ Wotschitzky 1948, 53; Başaran 1988, 112.

⁷⁹ Coulton 1977, 128.

⁸⁰ İdil, 1976, 1.

⁸¹ Heilmeyer 1970, 16.

⁸² Kaya 2018, 12.

⁸³ Heilmeyer 1970, 175.

⁸⁴ Söğüt 2005, 157-173

⁸⁵ Söğüt-Taşkiran 2014, 189-211.

⁸⁶ Kaya 2018, 14.

yumuşak verilmektedir⁸⁷. Kalathos üzerinde yapraklar belirgin bir şekilde dışa taşarak plastik etkiyi güçlendirmekte, ışık gölge oluşturulup etkileyiciliği artırmaktadır. Heliksler güçlü işlenerek kalathos dudağından geniş bir şekilde dönmektedir⁸⁸. Yaprak dilimleri arasında boşluk az olup, düz zeminden başlayarak aynı hizada yükselip, yaprak ucuna doğru yumuşak bir geçişle yaprak bir bütün olarak oval bir görüntü oluşturmaktadır⁸⁹. Öğreti ve usta yetiştirmesi alanında öncü olan Pergamon okulu yanında MS 2. yy dan itibaren Aphrodisias ustaları etkisinde eserler görülmeye başlanmaktadır. Aphrodisias yine Hellenistik dönemde etkin olduğu heykeltraşlık eserleri ile tanınmakta ve deneyimli ustaların varlığı öncü bir etki bırakmasında ana sebep olmaktadır⁹⁰. Yine Korinth başlıkları özelinde bakıldığında okul etkisinde işlenen başlıkların basık ve geniş olması temel farklılık sayılmaktadır. Başlığın basıklığı ile yaprak işlemlerin konumlandırılmasına etki etmektedir; yapraklar yanlara doğru daha yayvanlaşmakta, yaprak uçları arası açılarak diğer yaprak uçları ile birleşmekte böylece yapraklar arasındaki aralık da kapanmaktadır⁹¹. Heliksler ince olup çıkış ve yükselişleri kısa, dar bir alanda küçük kıvrımlar yapmaktadır. Başlık genelinde boşluklar çok az olup kalathos yüzeyi tamamen işlenmektedir.

2.4.1. Anadolu’da Hellenistik Dönemdeki Korinth Başlıklarının Kullanımı

Anadolu’da ilk Korinth başlığı Didyma Apollon Tapınağı’nda yarım ve tam başlık şeklinde kullanılmıştır.

Dışa cephede ilk Korinth başlığı kullanımı Miletos Laodike ve Belevi mezar anıtların MÖ 3. Yüzyılın 2. ve 3. Çeyreğinde görülmektedir. Burada bulunan başlıklar Didyma Apollon Tapınağı’nın devamı niteliğindedir⁹².

İlk Korinth anta başlığı Milet Laodike yapısında uygulanmıştır. Bu yapıda bulunan başlıklarda Korinth başlıkların tipolojisinin anlaşılması adına önem taşımaktadır. Leodike yapısı başlıklarında, Didyma Apollon da görülen başlık detaylarının geliştiği ve tam başlığa doğru gittiği göstermektedir⁹³.

⁸⁷ Başaran 1997, 6.

⁸⁸ İdil 1976, 17.

⁸⁹ Bezeme okulları ile ilgili daha detaylı anlatımlar için bakınız; Heilmeyer 1970, İdil 1976, Vandeput 1997, Yurtsever 2021.

⁹⁰ Kaya 2018, 21.

⁹¹ Heilmeyer 1970, 98; İdil 1976, 28.

⁹² Söğüt 2005, 175, 176.

⁹³ Söğüt 2005, 175, 176.

Figürlü ilk Korinth başlığı Pergamon Hermes Herakles Tapınağında MÖ 2. yüzyılın ilk yarısında kullanılmıştır. Bununla beraber katalogumuzda bulunan 1. No'lu başlığımız MÖ 1. yy'ın ortalarına tarihlenip Anadolu'nun en erken Suriye/Doğu etkili figürlü başlığıdır.

Anadolu Pseudo dipteral bir tapınakta Korinth başlığı Lagina Hekate Tapınağında karşımıza çıkmaktadır. Yapıdaki başlıklarla beraber daha önce yüzük şeklinde gördüğümüz yaprak gözlerinin uzun bir formla içe doğru uzadığı görülmekte ve Milas başlıklarında yaprak gözleri "U" formu tamamlamaktadır⁹⁴. Ayrıca Lagina Hekate Tapınağı MÖ 100 yıllarında Anadolu'daki en anıtsal yapıyı oluşturmaktadır.

Anadolu'da Mısır etkili Korinth başlıkları Olba Zeus tapınağı ve Efrenk başlıklarında MÖ 2. yüzyılın 2. Çeyreği ve ortalarında görülmektedir. Bu başlıkların mısır etkilerini izlenebildiği en erken başlıklardır ve Asia Minor'da gelişimin izlenmesi adına önem taşımaktadır. Daha önce yükselişini sürdürdüğünden bahsettiğimiz abakus çiçeği ve kaulis yayları, kireçtaşından yapılan kaba işçilikli Efrenk başlıklarında yerini aldıkları görülmektedir⁹⁵.

Figürlü başlıkların Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki kullanımları MS 2. yy'dan sonra artmaya başlamakta ve sütunlu caddelerdeki örnekleri Pompeipolis ve Perge'de karşımıza çıkmaktadır.

⁹⁴ Boysal 1937, 130; Söğüt 2005, 175, 176.

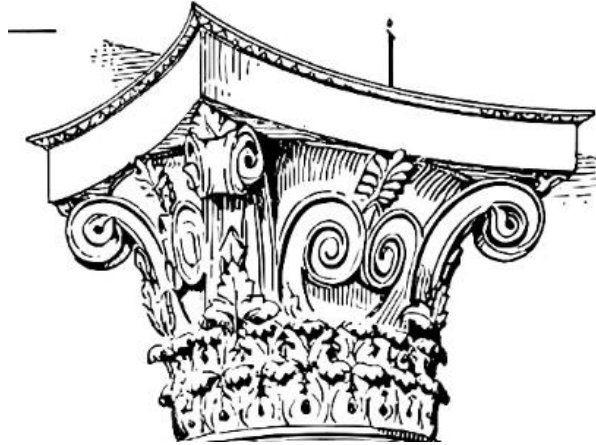
⁹⁵ Söğüt 2005, 175, 176.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARININ DÖNEMSEL İNCELENMESİ

3.1. Hellenistik Dönem Başlıkları

Korinth başlığının ilk örneği olan Bassae Apollon Epikurios Tapınığı'nda, tek sıra akanthus yaprakları görülmektedir⁹⁶ (Çiz. 6). Başlıkların üst kısmında bulunan kaulislerle beraber volüt yayının çıkması MÖ 4. yy'da Tegea ve Nemea başlıkları ile görülmeye başlanır ve Zeus Olbios ile devam eder⁹⁷ (Res. 1). Geç Hellenistik dönemde yaprakların merkez damardan gözlere giden yan yaprakçıklar etli yapılmaktadır⁹⁸. Başlıklarda göz boşlukların içe doğru uzaması MÖ 1. yy'da başlar MÖ 1. yy ikinci yarısından sonra kısalarak "U" formunu alır⁹⁹.

Çizim 6. Bassae Apollon Epikurios tapınağı Korinth başlığı çizimi
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b2/Evolution_of_the_Corinthian_Capital_138.jpg (08.07.2024))

Hellenistik dönem Korinth başlıklarını incelediğimizde, önceki dönemdeki uygulamaların gelişimini tamamladığını ve sonraki dönemlerde etkisini sürdürdüğünü görmekteyiz. Korinth başlıklarının Hellenistik dönemde sütunların üst kısmı ile işlenmesi MÖ 3-2. yy'da görülmeye başlanır ve dönem boyunca devam eder¹⁰⁰.

⁹⁶ Bauer 1973, 14-61, Taf. 16-24; Stierlin 2001, 152; Söğüt-Taşkiran 2014, 195. Ayrıca ilk Korinth başlığı olarak geçen örnek ile detaylı bilgi için bkz: Wotschitzky, 1948.

⁹⁷ Pensabene 1993, 354-356; Söğüt 2005, 167.

⁹⁸ Söğüt 2005, 351.

⁹⁹ Boysal 1957, 130; Rumscheid 1994, 32; Söğüt 2005, 350.

¹⁰⁰ Pensabene 1993, 354-356; Söğüt 2005, 166. Ayrıca bkz: Williams 1974, Pl. 83.

Resim 1. Zeus Olbios tapınağı Korinth başlığı

Anadolu başlıklarında Hellenistik dönem Korinth başlıklarının gelişimi şu şekilde takip edilir. Anadolu’da ilk örneği Didyma başlıklarında gördüğümüz kaulis ve abakus çiçeği yükselmesi, Milet Leodike yapısının başlıkları (MÖ 259-253) ile devam etmiştir¹⁰¹. MÖ 256 yılına tarihlenen Belevi başlıklarında heliksler kalathos dudağına yaklaşır ve abakus çiçeği kalathos dudağı üzerindedir¹⁰². Miletos Bouleuterionu’nun MÖ 175-164 tarihlenen başlıklarında heliksler, abakus altına yükselişini sürdürmüş ve abakus çiçeği yerini almıştır. Başlığın kalathos üzerindeki bezemelerin yerini alması MÖ 2. yy’ın 2. çeyreğinde Stratonikeia Gymnasion’da görülmektedir¹⁰³. Bundan sonraki dönemlerde gelişimini tamamlayan heliks ve abakus çiçeği yerlerinde değişiklik olmayıp, kalathos üzerindeki yaprakların göz detayında farklılık karşımıza çıkmaktadır. MÖ 2. yy’da yuvarlak şekilde gördüğümüz gözler, Lagina Hekate Tapınağı’nda içe doğru uzar ve “U” şeklini alır ve bundan sonraki değişiklikler göz ve yaprak biçimlerinde devam edecektir¹⁰⁴(Res. 2)

¹⁰¹ Knackfuss 1924, 272, 274; Söğüt 2005, 170.

¹⁰² Söğüt 2005, 170.

¹⁰³ Boysal 1994, 322; Söğüt 2005, 171.

¹⁰⁴ Schober 1933, 199; Boysal 1957, 130; Söğüt 2005, 171.

Resim 2. Lagina Hekate tapınağı Korinth başlığı

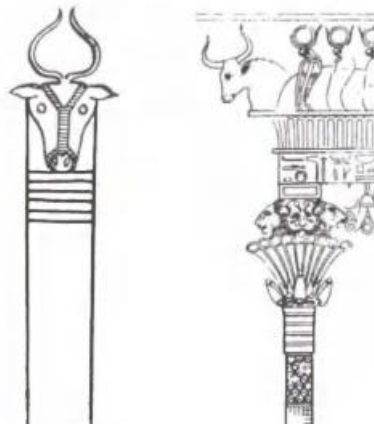
Bu dönem içinde değerlendirilen 1 numaralı katalog ile sadece bir başlığımız bulunmaktadır. Perge için daha fazla Hellenistik başlık bulmayı beklediğimiz bu çalışmamızda, kazılar Roma İmparatorluk dönemi alanlarına yoğunlaşması nedeniyle Hellenistik mimari parçalar oldukça azdır. Hellenistik yerleşimin görüldüğü Akropolis'te çalışmalar sınırlıdır. Yapılan çalışmalar kısa dönem sondaj ve yüzey araştırmaları şeklinde olmuştur. Buna rağmen Roma İmparatorluk Dönem'ine tarihlenen yerleşmenin yoğunlaştığı alan olan Akropolis'in güneyindeki aşağı kentte devşirme olarak veya doğal yollardan kaynaklı da olsa Hellenistik başlık bulunmaması dikkat çekicidir. Aşağı kentte bulunan Hellenistik kulelerin etrafında da herhangi bir Hellenistik mimari plastik parçası bulunmamıştır.

Bütün Perge antik kenti için tek bir Hellenistik başlık sayı bakımından az olsa da ele geçen başlığın işlenişine bakıldığında üst düzey bir işçilik görülmektedir. Bu başlık yapı itibari ile önemli bir yapıya ait olmalıdır. Ele geçen başlık Hellenistik dönemin geç evrelerine ait olan stilistik özellikler göstermektedir. Sütun gövdesinde anthemion işlemleri olup, bunlar ters/düz şeklindedir. Yapraklar ön ve arkalı iki sıra şeklinde ve sütun gövdesi ile birlikte tek bloğa işlenmiş ve yaprakların yan damarları ince ve etlidir. İlk bakışta yüzük veya geniş "U" şeklinde görülen gözlerin yıpranmalardan kaynaklı yanılısına olduğu anlaşılmaktadır. Yaprakların üst kısmında net şekilde görülen "U" formunda yaprak gözlerine sahiptir. Yaprakların hemen üstünde başlayan ve boyun üstü kırık olan ve göğüs üstü ile betimlenen kadın figürü bulunmaktadır. Figür dört köşeye

aynı şekilde işlenmiştir. Başlığın figür işleniş biçimi ve boyutu ayrıca araştırma gerektirmektedir. Bu çalışma ile figürlü başlıklar konusunda kapsamlı Türkçe yayın noksanlığı görüldüğünden gelişim ve tarihçesi ile ilgili biraz detaylandırmakta fayda vardır.

3.1.1. Figürlü Başlıkların Tarihi ve Kökeni

Figürlü başlıklar Mısır da üç farklı tipte ele alınmıştır. Bunlar Hathor, Bes ve hayvan betimli başlıklardır. Mısır da bulunan en erken tip hayvan betimli başlıklardır. Bu tipin örnekleri mimaride görülen ilk figürlü başlık olup, Ramses III'ün mezarın girişinde sağda ve solda kullanılmıştır. Bu başlıkta ön yüzde inek betimi bulunmakta olup, 5. Krallık (MÖ 2465-MÖ 2323) dönemine tarihlenmektedir. Bilindiği kadarıyla başlığın betim şekli hala tek olma özelliğini korumaktadır¹⁰⁵. Bu tipteki diğer örnekler boğa başı, canavar (bilinmeyen canlı varlık), aslan başı¹⁰⁶ gibi figürlerdir. Bunların yanında lotus ile papirüs kombinasyonunun bir başlıkta kullandığı betimleme¹⁰⁷ volütün ilk örneği olarak düşünülmektedir (Çiz. 7).

Çizim 7. Hayvan betimli başlıklar (Mercklin 1962, Fig. 50-54)

Hathor başlıkları ise cenneti simgeler, naosun hemen üstünde, inek kulaklı figür olup, iki zıt yönde veya dört yöne bakacak şekilde işlenmiştir¹⁰⁸(Res. 3). En erken figürlü başlıklardan ve 12. Dynasty (MÖ 1991- MÖ 1802) dönemine tarihlenmektedir. Hathor sadece kendi kutsal alanında değil, diğer kutsal alanlarda da görülmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Mercklin 1962, 14, Fig. 50.

¹⁰⁶ Mercklin 1951, 213.

¹⁰⁷ Mercklin 1962, 14, Fig. 60.

¹⁰⁸ Mercklin 1962, 5, Lev. 1. Fig. 1-7

¹⁰⁹ Mercklin 1962, 5, Lev. 1. Fig. 1-7; Ayrıca bkz: Winlock 1922, 39, Fig. 39.

Resim 3. Hathor başları (Mercklin 1962, Lev. 1. Fig. 1-7)

Bir diğer Mısır tipi başlığımız, doğum yapan kadınların koruyucusu olan tanrı Bes'e aittir¹¹⁰. Figür yuvarlak formun dört tarafına yerleştirilmiş şekilde ve başlıkların kullanım yeri ise net değildir. Bu dönemin başlıkları MÖ 2. yy'da başlayıp MS 2. yy. da son bulmaktadır¹¹¹(Çiz. 8).

Çizim 8. Bes başları (Mercklin 1962, Fig. 46-47)

Kıbrıs'ın bu akımdan etkilenmemesi düşünülemezdi. Amasis'in fethi ile Mısırda gördüğümüz öğeler Kıbrıs'a taşınmıştır. Finike kireçtaşından Hathor¹¹² başları bölgede bulunmakta ve Larnaka, Amathus'ta benzer başlıkların tekrarını görmekteyiz. Kıbrıs örneklerinin Mısır'da bulunan Hathor başlarından farkı ise normal insan kulakların kullanılması ve bitkisel bezemelerin fazlalığı ile volüt kullanımındır¹¹³. Yine Kıbrıs'tan, Louvre de bulunan başka bir başlıkta ise Hathor başı kullanılmasına rağmen güçlü bir Yunan etkisi görmekteyiz¹¹⁴. Hathor başlıklarından bir tanesinin daha geç dönemde

¹¹⁰ Mercklin 1962, 5.

¹¹¹ Mercklin 1962, 13, Fig. 41-45.

¹¹² Mercklin 1962, 19, Fig. 57, 59, 60.

¹¹³ Bissing 1928, 30.

¹¹⁴ Watzinger 1929, 23; Mercklin 1926, 19, Fig. 77, 78.

Idalion Akropolis'inde, Aphrodite Astarte kutsal alanında bulunması ve kutsal alanın Hellenistik duvarla çevrili olması Yunan etkileşimini güçlendirmektedir¹¹⁵(Res. 4).

Resim 4. Kıbrıs Idalion kutsal alanı figürlü sütun başlığı (Mercklin 1926, Fig. 79)

Suriye de ise, Nabataean Krallığı'nın kuzeyinde Si ve Soueida tapınaklarında figürlü başlıkların kullanıldığı görülmektedir (Res. 5, Çiz. 9). Soueida tapınağında, merkez akanthusun üst yaprağında elleri yaprağın üst kısmına gelen sakalsız erkek figürlü başlıklar yapı ile beraber MÖ 1. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir¹¹⁶. Arkasında iki yana helikslerin çıktığı figürün şarap tanrısı Dusara olması muhtemeldir. Si tapınağındaki figürler ise aynı şekilde betimlenmiş ancak farklı olarak helikslerin volüte eklendiği ve abakuste yumurta bezemeleri görülmektedir¹¹⁷.

Resim 5. Suriye Shamin tapınağı figürlü sütun başlığı (Mercklin 1926, Fig. 96)

Çizim 9. Suriye Shamin tapınağı figürlü sütun başlığı (Mercklin 1926, Fig. 97)

Pers şehirlerinden olan Pasargadae¹¹⁸, Susa¹¹⁹ ve Persepolis'te¹²⁰ sarayın figürlü sütun başlıklarında tipik olarak sırt sırta verilmiş iki hayvan veya efsanevi yaratık yer

¹¹⁵ Watzinger 1929, 23; Mercklin 1926, 19.

¹¹⁶ Mercklin 1962, 23, Fig. 71, 72, 73, 74.

¹¹⁷ Mercklin 1962, 23, Fig. 75, 76, 77, 78, 79.

¹¹⁸ Mercklin 1962, 23, Fig. 82.

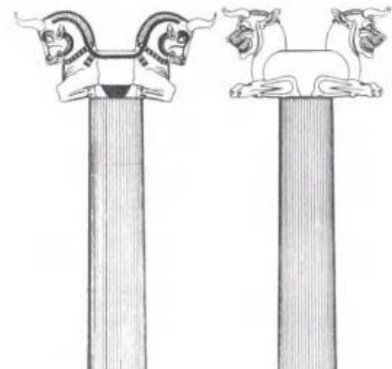
¹¹⁹ Mercklin 1962, 23, Fig. 83.

¹²⁰ Mercklin 1962, 23, Fig. 84

almaktadır. Sarayda bulunan motiflerden diz çökmüş boğa motifi en yaygın tercih edileni olup (Res. 6, Çiz. 10), boynuzlu aslanların da sık kullanımını görmekteyiz¹²¹.

Resim 6. Louvre müzesinde bulunan Pers kökenli figürlü sütun başlığı 2 (Mercklin 1926, Fig. 109)

Çizim 10. Louvre müzesinde bulunan Pers kökenli figürlü sütun başlığı 2 (Mercklin 1926, Fig. 110)

Phyrg kaya mezarlarında, özellikle Paphlaonia bölgesinde özensiz kısa sütunların üzerinde belirsiz şekilde yatan hayvan motifleri görülmektedir. Bu figürlerin Pers bağlantısı konusunda E. Akurgal¹²² tarihlendirme önerileri nedeniyle imkansızlaştırırsa da E. Herzfeld¹²³, H. Frankfort¹²⁴ ve E. Mercklin¹²⁵ Pers saraylarında görülen hayvan betimlerin buradan etkilenmiş olabileceğini bildirmektedirler.

Parthlar, Perslerin hakimiyeti altında bir satraplık iken MÖ 247'de Hellenistik krallık olarak bağımsızlığını kazanmıştır¹²⁶. Parth duvar dekorasyon sanatında gördüğümüz alçı kalıptan yapılmış olduğu düşünülen, yarım baş figürlü Korinth başlıkları, bölge konumu itibari ile Hellenistik-Roma etkisinde kalmasının başlıklara yansıdığını görmekteyiz¹²⁷. Özellikle Assur bölgesinden, İstanbul Arkeoloji Müzeler'nde bulunan başlık Roma'nın ikinci Hellenizm dalgası dönemine MS 1. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmektedir¹²⁸.

Yunanistan'da ilk başta figürlü başlık isimlendirmesi tartışma gerektirmektedir. İlk örneğimiz Delphoi Müzesi 1554 envanter başlığıdır (Res. 7). Başlık Siphnian hazinesi teras katında bulunmuş olup, Paros mermerine işlenmiş, üzerinde iki aslanın bir geyiği

¹²¹ Frankfort 1954, Pl. 180c.

¹²² Akurgal 1955.

¹²³ Herzfelds 1940. 240.

¹²⁴ Frankfort 1954. 64.

¹²⁵ Mercklin 1953, 60, 61; Mercklin 1926, Fig. 85, 86, 88, Abb. 130.

¹²⁶ Daha fazla detaylı bilgi ve tarihi için bkz: Fattah 2009.

¹²⁷ Mercklin 1962, 30, Abb. 132, Fig. 91, 92, 93, 94, 95, 96.

¹²⁸ Pope-Upham-Ackerman 1938, 415.

parçalamasını konu almaktadır¹²⁹. Yunanistan topraklarında bulunan arkaik iki başlık daha bulunmakta; Doğu Hellen kökenli bu iki başlıkta Etrüsk ve Ion etkisinde deniz ejderhası ile av sahnesi görülmekte ve MÖ 500 civarına tarihlendirilmektedir¹³⁰. Didyma Apollon Tapınağı adyton'unda bulunan duvar başlıklarında karşılıklı iki grifon ve akanthus yaprakların görülmesi, Priene Athena Kutsal alanında bulunmuş biri kayıp olan iki adak hediyesi taşıyıcısında benzer grifonların tekrarlanması, Ion etkisine güzel örneklerdir¹³¹. Bunların yanında Anadolu topraklarında Ankara Augustus ve Roma Tapınağında, İstanbul'da Jovian sütununda, Magnesia'da Zeus Sosipolis Tapınağında, Miletos tiyatrosunda, Aphrodisias Hadrianus hamamında, Herakleia-Perinthos'ta duvar pilasterinde, Nysa ve Soli Pompeipolis'te birbiri ile etkileşimde olan figüratif başlıklar görülmektedir¹³².

Resim 7. Yunanistan Delphi müzesi, Siphnian hazine yapısı başlığı (Mercklin 1926, Fig. 161)

Roma kentinde başlık süsleme motifi biraz daha değişkenlik göstermektedir. Her ne kadar Asia Minor etkisi altında olsa da figür kullanımda daha çok insan başı kullanılmaya başlamış, figür yerine de daha yüksekte abaküs çiçeği bir kural haline gelmiştir. Örnek olarak Apollonia da Pompei'de ve Roma İmparatorluk döneminde ise Aquileia'da bulunan başlıklara baktığımızda figüratif kullanım etkilerini Asia Minor dan aldığımızı görebiliriz ¹³³(Res. 8).

¹²⁹ Mercklin 1962, 35, Abb. 161,

¹³⁰ Mercklin 1962,35, Abb, 101, 102.

¹³¹ Knackfuss 1941, 69; Mercklin 1962, 35 Fig. 103, 104.

¹³² Mercklin 1962,34-36, Fig. 104-113

¹³³ Mercklin 1962, 34-36, Fig. 114, 115, 117.

Resim 8. Augustus tapınağı başlığı (Mercklin 1962, Fig. 189)

Bütün anlatılanlar ışığında 1 numaralı kataloğumuzdaki başlık, kadın figürün göğüs itibari ile merkez akanthus üzerine gelmesi, figürün iki yanından çıkan güçlü helikslerin yana açılması, figürün kalathos merkezine konumlanması gibi özelliklere bakıldığında Suriye merkezli doğu kökenli etkileri görmekteyiz.

3.2. Augustus Dönemi Başlıkları

Augustus döneminde gelişen ekonomi ile refahın yükselmesi, imparatorluk sınırlarının birçoğunda olduğu gibi gelişmiş kültürün bulunduğu Anadolu eyaletlerinde de mimari faaliyetler yoğunlaşmıştır¹³⁴. Görsel sanatlar ile estetik kaygının artması diğer sanat akımları ile birleşik şekilde biçimsel kronoloji oluşmasına katkı sağlamıştır¹³⁵. Bu dönem ile yeni arayışlar içinde, yeni tip başlık denemelerin yapıldığı görülmüştür¹³⁶. Dönemin kendine has özellikleri arayışının yanında Hellenistik etkilerde sürmüştür¹³⁷. Yaprak işlemlerinde görülen yumuşak ve kırılğan çizgiler zamanla daha sert bir hal almaktadır¹³⁸.

Yaprakların üzerinde bulunan gözlerin damla ve kalp şeklinde olan betimleri Anadolu topraklarında Augustus dönemi ile görülmeye başlanmaktadır¹³⁹. Yine akanthus yaprakların uzun verilmesi, derin oyulmuş kanallar ve bu kanalların yumuşatılarak dolgun damar betimi karakteristik bir dönem özelliğidir¹⁴⁰. Yaprakların kılcal damarları iki yan kenardan gelip, merkez ana damarla beraber tabana inmesi dönem özelliği olup

¹³⁴ Söğüt-Taşkiran 2014, 194.

¹³⁵ Can 2005, 89; Söğüt-Taşkiran 2014, 195.

¹³⁶ Büyükkolancı-Söğüt 2012, 115-125.

¹³⁷ Can 2005, 89.

¹³⁸ Başaran 1995, 28; Alzinger 1974, 9-16.

¹³⁹ Walker, 1979, 103; Söğüt, Taşkiran 2014, 199. vd.

¹⁴⁰ Söğüt-Taşkiran 2014,199.

ilk defa Ephesos'un Oktogon Korinth başlıklarında görülmeye başlanır¹⁴¹(Res. 9). Başlıklardaki yaprakların göz boşlukların etrafı bir iple sarılmış şeklinde olması da yine aynı dönem özelliğidir¹⁴².

Resim 9. Efes Oktogon yapısı Korinth başlığı (Alzinger 1974, Fig. 109)

Perge içinde Augustus dönemi Korinth başlıkların konumlandırıldığı yerlere baktığımızda 2 katalog numaralı başlık, doğu caddesinin kuzey portikosunda görülmektedir. Alana bakıldığında doğu caddesi kısmi olarak kazılmıştır. Etrafındaki yapılarda Demetrios Apollonios Takı¹⁴³ haricinde erken döneme tarihlenebilir bir yapı bulunmamaktadır. Caddenin doğusuna doğru gittikçe geç dönem kilise mimarisi görülmekte ve bilimsel çalışmaları tez döneminde devam etmektedir. Dolayısıyla alanda Geç Augustus dönemine tarihlediğimiz başlık ile dönem olarak örtüşen mimari yapı bulunmamaktadır. Yine de alandaki kazıların tamamlanmamış olduğunu unutmamak gerekir. Nitekim Doğu-Batı caddesini bilgilerimizi verdiğimiz tezin sonraki bölümünde belirttiğimiz gibi cadde, erken döneme tarihlenmektedir. Bir diğer Augustus başlığını Geç Devir Roma kapısında 3 katalog numarası ile görmekteyiz. Aynı alanda çoğunlukla Geç Devir Roma kapısında yoğun devşirme malzeme bulunmaktadır. Bu başlığımız da devşirme olarak başka yerden getirilmiş olmalıdır. İki başlık ve sonrasında gelen erken dönem başlıkları da dahi olmak üzere, günümüze kadar yapılan araştırmalara göre Perge Antik kentinde yapı olarak Augustus dönemine ait bir yapı bulunmaması düşündürücüdür. Tüm bunlara bağlı olarak, Augustus Dönemi'ne ait bir yapıya şimdiye kadar sürdürülen kazılarda ulaşılmadı ya da bu yapı sonraki dönemlerde yıkılıp yerine

¹⁴¹ Söğüt 2005, 352.

¹⁴² Söğüt 2005, 352.

¹⁴³ Demetrios Apollonios Takı yapıda bulunan yazıt ile MS 81-84 yılları arasına tarihlendirildiğinden bahse konu başlık için geç dönem olacaktır.

başka yapılar inşa edildi. Aksi takdirde bu dönemde Pergede imarın olmaması imkânsız görülmektedir.

3.3. Hadrianus Dönemi Başlıkları

Bu dönem, Anadolu'da Augustus Dönemi sonrası ikinci mimari atılımın yaşandığı dönem olarak değerlendirilmektedir¹⁴⁴. W. D. Heilmeyer dönem içinde Ephesos ve Pergamon'da bir bezeme okul varlığını belirtmiş¹⁴⁵ ve ardından V. İdil bu okullar özelinde çıkan farklılıkları Anadolu Korinth başlıkları üzerinde detaylandırmıştır¹⁴⁶.

Dönem farklılıkların yanında benzer özelliklerini bir arada bulabileceğimiz bazı örnekler üzerinden gidersek; Ephesos Pallio çeşmesi (Res. 10) plaster başlığında üst yapraklar derin olmayacak şekilde ikiye ayrılıp, gözler kapalı damla şeklinde iken¹⁴⁷; Pergamon Traian Tapınağı'nda bulunan Korinth başlıklarında akanthus yaprakları, yüksek kabartma şeklinde kalathostan ayrılan ince ve derin damarlar ile yuvarlak bitimli gözlere sahiptir¹⁴⁸. Işık-gölge derin oymalarla verilmeye çalışılmaktadır. Kızılavlu'daki Korinth başlıkları ise alt ve üst sıra yapraklara kalathos yüzeyinde geniş ve sık aralıklı verilmiştir. Stratonikeia kuzey kapısında bulunan Korinth başlığında dönemin sonlarına gördüğümüz kalathos yüzeyine aralıklı yerleştirilmiş yapraklar ile derin ve geniş kanallı damarlar geç dönem özelliklerini yansıtmaktadır¹⁴⁹. Zeminden kopuk ve derin kanallı işlemlerle oluşturulan ışık-gölge bezeme tekniği bu dönemin öne çıkan özelliğidir¹⁵⁰.

Resim 10. Ephesos Kızıl avlu Korinth başlığı (Vandeput 1997, PL. 101.2)

¹⁴⁴ Strong, 1953, 131-139.

¹⁴⁵ Heilmeyer 1970, 88.

¹⁴⁶ İdil 19984, 1.

¹⁴⁷ Heilmeyer 1970, Lev. 24. 3; Alzinger 1974, 26, 90; İdil 1976, 12, Lev. 7. 1; Heilmeyer 1970, Lev. 24. 3; İdil 1976, 12, Lev. 7. 1.

¹⁴⁸ Stiller 1895, Lev. II. 12. 2, Res. 31; Heilmeyer 1970, Lev. 26. 3-5, 27; İdil 1976, 481, Lev. 278, Res. 9, 10.

¹⁴⁹ İdil 1976, 32, Lev. 14. 2; İdil 1976, 476, Lev. 277, Res. 8.

¹⁵⁰ Bammer 1978, 67; Taşkiran 2010, 69.

Perge’de Hadrianus dönemi Güney hamamda yoğun şekilde ve F3 çeşmesinde karşımıza çıkmaktadır. 7, 8, 9, 12, 13 katalog numaralı başlıklar güney hamamda, 9 numaralı başlık Severus meydanında 10 katalog numaralı başlık ise F3 çeşmesinde bulunmaktadır. 10 no’lu başlığın diğer eşi ise Demetrius takı güneyinde görülmektedir. Perge Hadrianus dönemi başlıklarını izlediğimizde F3 ile Güney Hamam palestrasında gördüğümüz 10 numaralı başlık benzer özellik göstermektedir. Diğer başlıklar ise her biri farklı bir atölye den çıkmış izlenimi vermektedir. Bunda daha önce bahsettiğimiz Hadrianus dönemi yerel atölyelerin çoğalmasının katkısı olmalıdır. Güney hamamı ele aldığımız bölümde önceki çalışmalarda alanda Hadrianus düzenlemesinin varlığı belirlenmişti¹⁵¹ ve bu başlıklar bunu kanıtlar niteliktedir. Palaestra da gördüğümüz Hadrianus başlıkların çoğunluğu içleri oyulmuş ikinci kullanım görmüştür. Başlıkların alandaki ilk kullanım yerleri bilinmemektedir. F3’te yapı tarihlendirmesinde plastik eserler ile mimari de farklılıklar göstermektedir¹⁵². Ancak F3 bulunan başlığa ve kullanım yerine göre yapının köşelerinde dışa çıkıntı yapan noktaların Hadrianus döneminde tamamlanmış olduğu görülmektedir.

3.4. Antoninler Dönemi Başlıkları

Antoninler döneminin başlarında, Hadrianus dönemde alışık olduğumuz özelliklerin devam ettiği görülmektedir¹⁵³. Hadrianus döneminde gördüğümüz zengin işçiliklerin Antoninler ile doruk noktasına ulaştığı söylenebilir¹⁵⁴. Yine Hadrianus döneminde de devam ettiğini gördüğümüz ölçülü ve simetrik işlemler tamamen terk edilmese de artık bezemelerde düzen dışına çıkılarak kurallara bağlı kalmaksızın kabarık ve büyük işlemlerin yanında, yoğun matkap kullanımının başlaması ile derin gölge-ışık oyunları Barok bir ifade sunmaktadır¹⁵⁵. Dönemin sonlarına doğru yoğun matkap kullanımına bağlı olarak yapraklarda bozulmalara uğradığı devamında ise yapay, özensiz işlemler, sert bir üslup ve yüzeysellik karşımıza çıkmaktadır¹⁵⁶. Ephesos Vadius Gymnasiumu’nda (Res. 11)MS 2. yy’ın ortalarına tarihlenen başlık, dönemin belirgin özelliklerini yansıtmaktadır. Barok işlemlerin hakimiyeti, akanthus yaprakların kalathos

¹⁵¹ Bkz. Güney Hamam.

¹⁵² Bkz: F3 çeşmesi

¹⁵³ Strong 1953, 159; Andreae 1973, 450-452.

¹⁵⁴ Taşkiran 2010,71.

¹⁵⁵ Andreae 1973, 228; Koenigs-Radt, 1979, 346-348, Taf. 122; Strocka 1981; 20-21, 29-20, Abb 54-60; Vandeput 1997: 64-67, 203-205, Pl. 25-32.

¹⁵⁶ Koenigs-Radt 1979, 346-348, Taf. 122; Strocka 1981, 20-21, 29-20, Abb 54-60; Vandeput 1997, Pl.90.1-2,109.2-3, 110.4, 112.2; Can 2005, 90; Taşkiran 2010, 71.

yüzeyindeki yayvan görüntüsü, damar detayların dar işlenmesi, yaprak iğnelerin sivrilmesi ve yaprak iğnelerinin birbirine değmesi ile ara boşlukların oluşması, bu başlıkta görülen dönem özellikleridir¹⁵⁷. Kaulis çanağının genişleyerek yaprak boyutlarına gelmesi, kalathos ortasından başlayan kaulis çanağın abakus çiçeğinin altına uzanması Antoninler'e has özellikler olup öncesinde görülmemektedir¹⁵⁸. Hadrianus dönemde alışık olduğumuz klasistik etkiler temel özelliklerini yitirmektedir¹⁵⁹. Ayrıca yaprak damarların derin başlayıp uçlara doğru yüzeysel hale gelmesi belirgin dönem özellikleridir¹⁶⁰.

Resim 11. Ephesos Vedius Gymnasium Korinth başlıkları (Vandeput 1997, PL. 88.2)

Perge Antoninler dönemi başlıkları, yoğun olarak Güney Hamamda tespit edilmiştir. Bunun yanında F2 çeşmesi, Severus meydanı, Agora ve taş tarlasında karşımıza çıkmaktadır. Güney Hamam propylonunda gördüğümüz kartal figürlü 16 no'lu başlık detaylı işçiliğe sahiptir. Güney Hamam palestra portikosunda bulunan Antoninler dönemi başlıkların işçiliği daha basittir. Güney Hamam figürsüz örnekleri ise frigidarium havuzunda karşımıza çıkmaktadır.

3.5. Severuslar Dönemi Başlıkları

Konumuz kapsamında Korinth başlıklarında son olarak ele alacağımız Severus dönemidir. Dönem başlıkları, abakus kısmında geniş, kalathos alt dudağına incelererek

¹⁵⁷ Başaran 1997,10.

¹⁵⁸Başaran 1987, 45; Başaran 1997,11.

¹⁵⁹ Başaran 1987, 45; Başaran 1997,11.

¹⁶⁰ Başaran 1987, 45; Başaran 1997,11.

uzanıp “çan” biçimini almaktadır.¹⁶¹ Kalathos alt dudağında yaprakların çıkışı olan taban bileziği belirgin hale gelir, akanthus yaprakların sık dizilerek birbiri ile birleşme noktaları çoğalmakta, birleşme noktaların boşlukları kalathosu tamamen kaplamakta ve ince, sivri yaprak uçları dönemin belirgin temel özellikleridir¹⁶². Yaprakların orta damarlarındaki derin işleme kaybolmuştur, yayvan yaprak ve yapraklardaki yüzeysellik dönem boyunca devam etmiştir. Yaprakların iğnelerinin birbiri ile birleştiğini ve birleşme noktalarında boşluklar oluştuğunu görmekteyiz. Akanthus yapraklarında doğallıktan uzak bir izlenim oluşmuş, kaulisler belirsiz işlenmeye başlanmış, heliks bantları kaulis çanağına kadar incelmıştır¹⁶³.

Perge’de Korinth başlığı en fazla Severuslar döneminde görülmektedir. Doğu-Batı caddesinin kavşak noktasına yakın olan kısmında daha fazla olmak üzere, kuzey-güney caddesinde, F2 ve F4 çeşmelerinde, Hellenistik kulelerin arasındaki avluda, Geç Devir Roma kapısında ve Tiyatro sahne binasında karşımıza çıkmaktadır. Severus başlıklarının bu kadar dağınık bir şekilde ele geçmesi, bu dönemde yoğun bir imarın yaşandığını ve bunu büyük çoğunluğunun Korinth düzeninde olduğu göstermektedir. Bu dönemde yeni bir yapı inşa etmenin ötesinde, var olanlarda ekleme ve düzenleme yaptıklarını, erken dönem başlıkları ile bu döneme ait başlıkların aynı yapıda kullanılmasından anlaşılmaktadır. Bunlar en iyi şekilde Güney Hamam, Geç Devir Roma kapısı ve kentin her iki caddesinde görmektedir. Üç evreden oluşan tiyatro sahne binasının en üst katındaki Korinth başlıklarının tek bir atölye tarafından işlendiği görülmektedir. 40, 41, 42, 43, 44, 45 numaralı başlıklarda aynı dönem diğer başlıklara göre yoğun matkap işçiliği ile dikkati çekmektedir. Bu başlıkların dışında kalan kataloğumuzda yer alan aynı dönem başlıklara baktığımız zaman daha pürüzsüz işlemler, kalathos yüzeyinde matkap kullanımını sonrası zımpara yapılarak izlerin yumuşattığı görülürken, tiyatro başlıklarında matkap izleri olduğu gibi bırakılmıştır.

¹⁶¹ Başaran 1997, 15.

¹⁶² Başaran 1997, 15.

¹⁶³ Başaran 1987, 49, 50; Başaran 1997, 15.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARININ BULUNDUĞU YAPILAR

4.1. Tiyatro

Tiyatro, kentin kuzey-doğusunda tıpkı Stadion gibi kent surlarının dışında inşa edilmiştir. Tiyatronun oturma sıraları (cavea) Belen Tepesine yaslanmış olup bu haliyle kısmen Hellen Tiyatroları mimari geleneğinde yamaca dayandırılarak yükseltilmiştir¹⁶⁴. Tiyatronun skene fronsun¹⁶⁵ dış cephesi 59 m genişliğinde, 12 m yüksekliğindedir¹⁶⁶. Tiyatro yapısında her iki parados girişinde birer tane küçük çeşme yapısı bulunmaktadır. 1965-66 yılında küçük bir onarım olarak başlayan kazı çalışmaları, 1980 ile 1988 yılları arasında devam ettirilmiştir¹⁶⁷. Tiyatronun orkestrası yarım daireden oluşmaktadır. Tiyatro caveası diazoma ile ikiye bölünmekte, alt kısmında 29 oturma sırası, 11 künei ve 12 krepis vardır. Üst bölümde ise 19 oturma sırası, 22 künei ve 23 krepise sahiptir. Cavea üst kısmı kemerli geçit ile sonlandırılmıştır. Skene frons ile birleşik iki adet parados bulunmaktadır¹⁶⁸(Çiz. 8). Tiyatro proskenede büyük bölüm prokonessos mermeri kaplamadır. Skene bölümü, bir katı korunan, 3 kata sahiptir (Çiz. 12). Skene frons'ta bulunan nişlerin iki yanlarında aedicula oluşturan birçok Korinth başlığa sahip sütunlar bulunmaktadır. Skene frons ikinci katı 11 m yüksekliğinde, sütunlar attik kaideli¹⁶⁹, yivsiz gövde ve kompozit başlıklardan oluşmaktadır. En üst kata dair in situ herhangi mimari parça ele geçmemiş olmasına rağmen birinci katın tekrarı olarak düzenlendiği ve katta figürlü Korinth başlıkların burada kullanıldığı düşünülmektedir¹⁷⁰. A. M. Mansel yapıyı mimari bezemelerine göre MS 2. yy'ın ikinci yarısına tarihlemektedir¹⁷¹. A. Öztürk tiyatro sahne binası ikinci kez erken ve orta Severuslar döneminde yeniden düzenlenmiştir¹⁷². S. Şahin tiyatro da bulunan bir yazıtı MS 60'lı yıllara tarihlemektedir¹⁷³. A. Özdizbay yapının MS 1. yy'da var olması gerektiğini düşünmektedir¹⁷⁴.

¹⁶⁴ Abbasoğlu 2003, 1-12; Özdizbay 2008, 126.

¹⁶⁵ Doktora tezi kapsamında skene frons detaylı çalışması için bkz. Öztürk 1999.

¹⁶⁶ Özdizbay 2008, 127.

¹⁶⁷ Inan 1980, 67. Ayrıca detaylı tarihlendirme ve mimari araştırmaları için bkz. Ferrero 1970, Özdizbay 2008.

¹⁶⁸ Özdizbay 2008, 126.

¹⁶⁹ Öztürk 1999, 46.

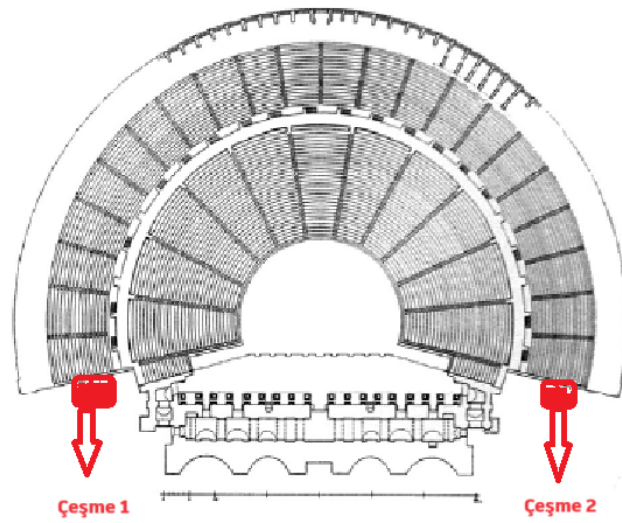
¹⁷⁰ Özdizbay 2008, 127.

¹⁷¹ Mansel 1975, 372.

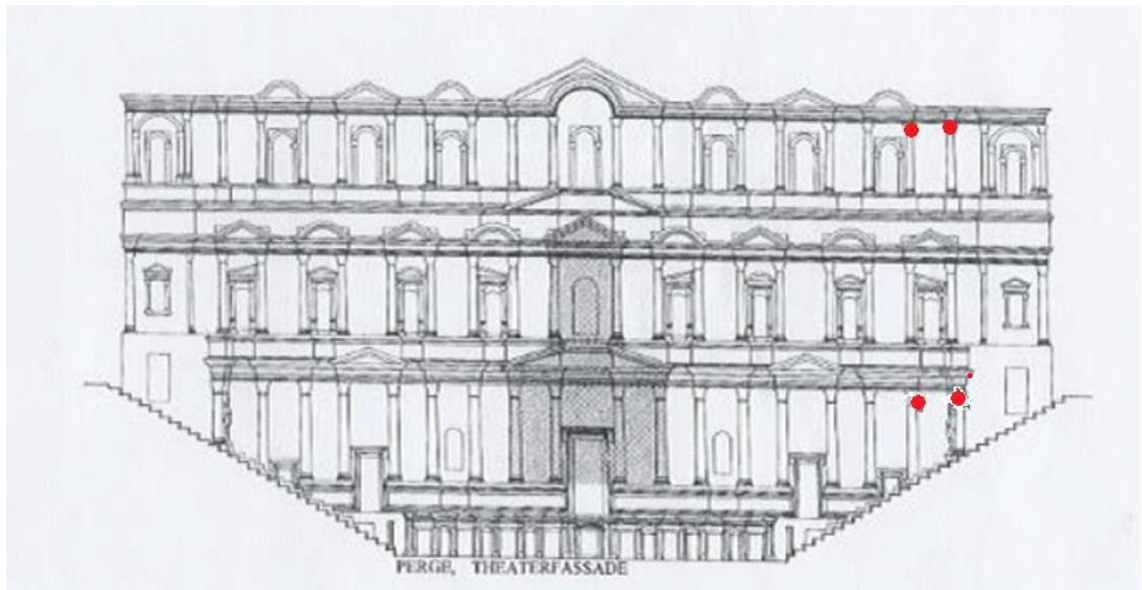
¹⁷² Öztürk 1999, 35-37.

¹⁷³ Şahin 1999, 63, 64.

¹⁷⁴ Özdizbay 2008, 133.

Çizim 11. Tiyatro planı ve çeşme konumları (Özdizbay 2008, Lev. 38)

Çizim 12. Tiyatro sahne binası, Korinth başlıkların konumları kırmızı ile işaretlendirildi (Öztürk 1999, Abb. 52)

Konumuz ile ilgili bu bölümde incelenecek olan Korinth başlıkları, skene fronsta ve parados girişlerin önlerindeki iki çeşme yapısında bulunmaktadır. Bu bağlamda ele aldığımız başlıkların katalog numaraları 5, 40, 41, 42, 43, 44, 45'tir.

5 numaralı plaster başlık parados girişlerinden önce yapılan çeşmelerin (Res. 12) her birinde ikişer tane, toplam dört tanedir. Tiyatronun mimari plastik tarlasında üç tane de benzeri bulunmaktadır (Res. 14). Bu başlıklar yarım olarak çeşme yapısına uygun

şekilde planlanıp, alt kısmında ince bir plaka ile birlikte işlenmiştir. Kalathos'unda iki yaprak sırasına sahip başlığın, ilk yaprak sırası kalathos tabanından çıkmaktadır. Yapraklar en üst noktada aşağıya küçük bir sarkma yapmaktadır. İkinci yaprak grubu, merkez damarı uzun işlenmiş ve birinci yaprak sırasının bitiş noktasından sonra yapraklar genişlemektedir. Akanthus yaprakların dikenlerin bitişleri ve iğne grupları arasındaki boşluk üçgen ve kalp şeklindedir. İşlemeler üzerinde çok az matkap işçiliği görülmektedir. İkinci yaprak grubunun üstünde merkezde sarkık üçüncü yaprak bulunmakta ve iki yanından kenarlara doğru yivli iki kaulis sapı çıkmaktadır. Başlığın kenar noktalarında işlemeler daraltılmış olduğundan, kaulis sapları boşluksuz yan yana çıkmaktadır. Kaulis çanağından ince bant şeklinde heliksler çıkmakta ve kaulis çanağı üzerine doğru volüt oluşturmaktadır. Merkezde sarkan yaprağın üstünden çıkan kalın abakus çiçeği sapı abakus merkezine doğru kalınlaşarak uzanmaktadır. Abakus fascialı işlemeye sahiptir ve merkezdeki abakus çiçeği kırıktır (Res. 13).

Resim 12. Parados girişlerin önündeki çeşme yapısı

Resim 13. 5 Numaralı katalog başlığı

Resim 14. Mimari plastik tarlasında bulunan başlık

Tarihlemesi konusunda W. D. Heilmeyer başlıklar için kitabında tek bir cümle ile K. Lanckronski'den alıntı yaparak başlığın MS 2. yy'dan sonra Suriye'den getirildiğini söylemektedir¹⁷⁵. Söz konusu alıntı yapılan kitapta ise K. Lanckronski'nin böyle bir söylemi bulunmamaktadır. Aynı kitapta Uzuncaburç Tyche Tapınağı ile Silifke Zeus Tapınağı başlıklarını benzer örnek olarak göstermektedir. Fakat verilen örnekler bakıldığında Antiokheia Augustus Tapınağı başlığı¹⁷⁶(Res.15), Hieropolis Müzesinde bulunan başlıklar¹⁷⁷(Res.16) ve Stratonikeia da bulunan başlıklar¹⁷⁸ benzerlik açısından daha uygun olacaktır. Sözü edilen başlıklar yaprak bitimleri konik olup, kaulis yivleri uzunlukları benzerdir. Perge bağlığında örneklerden usta ve atölye farkı olsa da tarihlemesi bunlardan geç dönemlere verilmemelidir. Tiyatro yapılan araştırmalarda analemna duvarları Tacitus Dönemi'ne¹⁷⁹ tarihlenmekte; ancak analemna duvarları ile bitişik olarak gördüğümüz çeşmeler ve yapıya özel düzenlenen Korinth başlıkları erken dönemlere işaret etmektedir. Dolayısıyla analemna duvarları düzenlenirken çeşme aedícula'ların arka kısımları kaldırılıp duvara yaslandırılmış olmalı veya çeşme yapıları başka yerden getirilmiş olmalıdır. Kuzey ve güney parados girişlerinde olan bu iki

¹⁷⁵ Heilmeyer 1970. 105; Lanckronski 1890, 51.

¹⁷⁶ Özarslan 2012. 104, ATB 1.

¹⁷⁷ Söğüt 2005, 363, 364, KN4, KN5,

¹⁷⁸ Taşkiran 2011, 102, 105, K14, K17.

¹⁷⁹ Öztürk 1999, 29; Özdizbay 2012, 77.

çeşmenin tonozunun analemna duvarı inşaatı sırasında tamir edilmiş ve çeşme tabanları güncel girişlerden daha derin kaldığından tiyatronun ilk evrelerinin giriş kısmı ile eşit seviyede değildir. Çeşme yapısının tonozu ve arkası analemna duvarına yaslanacak şekilde tamir görmüştür. Özellikle Kuzey çeşme yapısı güncel halinde tiyatro girişlerini zorlaştıracığından tiyatronun erken evrelerinin daha geride olup, yönünün daha kuzeye, kente doğru dönük olma ihtimali akla gelmektedir. Nitekim A. Özdizbay da oturma sıraları için MÖ 1. yüzyıl gibi daha erken bir tarih önermektedir¹⁸⁰. Sonuç olarak Perge Tiyatro giriş çeşmesindeki başlıklar benzer örneklerine bakıldığı zaman MS 1. yy'ın ilk yarısı uygun tarih olacaktır. Bu tarihleme çeşmelerin güncel haliyle tiyatro yapısının in situ en erken kalıntılarını oluşturmalıdır. Erken İmparatorluk dönemi kalıntılarıyla, tiyatronun MS 2. yüzyıldan önceye gidebileceğini söylememiz mümkündür.

Resim 15. Ankara Augustus tapınak başlıkları (Heilmeyer 1970, Pl. 20.3)

Resim 16. Hieropolis arkeoloji müzesinde bulunan Korinth başlığı (Taşkiran 2011, KN17)

¹⁸⁰ Özdizbay 2012, 78.

38, 39 ve 40 katalog numaralı plaster başlıklarına bakıldığında, şaftların ön yüzeyi zengin soffit içinde, Ion ve Kompozit başlıklı pseudo burma yivli sütunlar görülmektedir. 38, 39, 40 no'lu başlıklarda kalathos merkezinde figürler yer alıp, yapraklar kenarlara konumlandırılmaktadır. 38 no'lu başlıkta iki elliyle elbisesini tutar şekilde kadın figürü görülmektedir (Res.17). Baş bölgesi kırık olan figürün ayakları kalathos altına kadar sarkmış şekildedir. Dökümlü bir elbise giyen figürün göğüs altında fiyonk olarak düğümlenen kuşak görülmektedir. Figür elbisesi detaylı güzel verilmişse de figürün sağ el baş parmağı ve kolları vücuda göre orantısız verilmiştir. Bu başlıkların benzer örneğini Aphrodisias'ta görmekte (Res. 18) ve MS 3. yy'a tarihlenmektedir¹⁸¹. 39 numaralı katalogta baş gövdesi kırık elinde meşale tutan Eros figürü görülmektedir (Res.19). 40 numaralı başlıkta Eros figürü elinde meşale tutar vaziyette verilmiştir (Res. 20). Figür kalathos bileziğinden çıkan akanthus yaprağı üzerinde durur ve meşale tutar şekilde cepheden verilmiştir. Figürün gözleri konumlandırıldıkları noktalar orantısızdır, kol ve vücut oranına bakıldığında genel hatlarında yine orantısız işlenmiştir. Bu bölümde incelediğimiz figürlü başlıklara bakıldığı zaman figürler genel hatları birkaç farklı ustanın elinden çıkmış olabileceğini düşündürmektedir. Bu gruptaki başlıklar yaprak işlemlerindeki yoğun matkap kullanımına göre MS 3. yy'ın başlarına tarihlenmektedir.

Resim 17. 38 Numaralı katalog başlığı

Resim 18. Aphrodisias'ta bulunan plaster başlık (Erim 1967, 26, Fig. 16)

¹⁸¹ Erim 1967, 26, Fig. 16.

Resim 19. 39 Numaralı katalog başlığı ve yan görünümü

Resim 20. 40 Numaralı katalog başlığı ve yan görünümü

41, 42, 43, numaralı katalog başlıkların stil ve işleniş biçimleri aynı olduklarından beraber ele alınmıştır. 41 ve 42 katalog numaralı başlıkların yapraklarında Severuslar dönemi özelliği olan rüzgârda savrulan yapraklar görülmektedir¹⁸²(Res. 21). 42 numaralı başlıkta merkeze doğru volüt oluşturan geniş bantlı iki heliksin ortasından başlayıp abakus merkezine kadar uzayan bir baş figürü bulunmaktadır (Res. 22). Baş figürü tiyatro

¹⁸² Gliwitzky 2010, 59.

ile ilişkilendirilen maske betimlerine benzemektedir. 43 numaralı başlıkta ise merkez üst yaprağın üzerine bir adım önde, dolgun bacaklı, kaslı vücut ve şişmiş yüz yapısı ile bodur bir Eros figürü bulunmaktadır (Res. 23). Baş abakus merkezinde bir fiyonk işlemesi ile öne çıkarılmıştır. Fiyonk betiminin uzunluğunun bittiği noktada bir bilezikle girland çelengine bağlanır. Girland çelengi kenarlardan kalathos ortasına inip, yan yüzlerin köşelerine kadar uzanmaktadır. Eros figürünün omuz hizasında bir öncekine benzer şekilde girland çelengi bulunmaktadır. 41 no'lu başlıkta yumuşak bir şekilde kalathosa inen çelenk, 43 no'lu başlıkta daha sert inmekte ve girland çelenki daha gergin görülmektedir. Üç başlıkta da yaprak işlemleri benzer olsa da 43 numaralı başlıkta nispeten daha ince matkap işçiliği görülmekte ve işlemleri daha detaylıdır. Her üç başlık içinde de M. Türkmen'nin çalışmasında belirttiği gibi Severuslar dönemi özellikleri göstermekte ve MS 3. yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir¹⁸³.

Resim 21. 41 Numaralı katalog başlığı

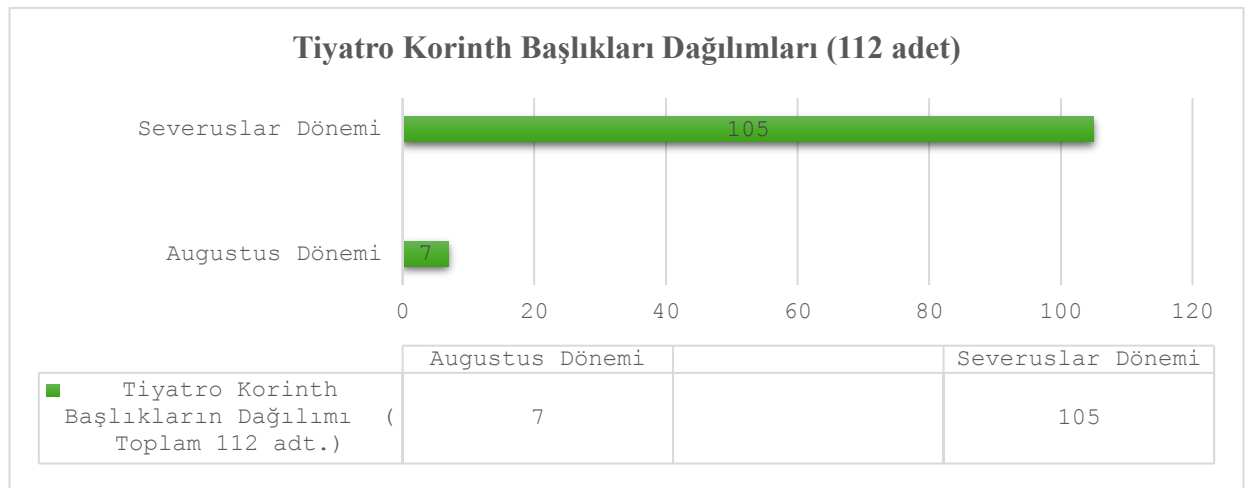
Resim 22. 42 Numaralı katalog başlığı

Resim 23. 43 Numaralı katalog başlığı

¹⁸³ Türkmen 2007, 141, Kat. No 51.

Çalışma sonucunda yapı içerisinde ve yapıya ait taş tarlalarında toplam 112 Korinth başlığı tespit edilmiştir. Bu başlıkların 7'si Erken İmparatorluk Dönemine tarihlenip geri kalan 105 başlık Severuslar dönemine tarihlenmektedir¹⁸⁴ (Grafik 1). 38, 39 ve 40 katalog numaralı başlıklar tiyatrodaki üçüncü katta, 41, 42 ve 43 katalog numaralı başlıklar ise birinci kata ait olmalıdır. Bu verilere göre tiyatronun en Augustus döneminde inşasına başlanmış ardından Severuslar döneminde ise sahne binasında ve cavea da düzenlemeler yapılmıştır.

Grafik 1. Tiyatro Korinth başlıklarının dönemsel dağılımı

4.2. Güney Hamam

Güney Hamam, kentin Geç Devir Roma kapısında girişten sonra kamusal yapıların bulunduğu meydanın batısında konumlanmaktadır. Yapı ilk olarak K. Lankronski tarafından yapılan çalışmada hamam olarak adlandırılmıştır¹⁸⁵. Hamamın kazıları J. İnan tarafından 1978-1985 yıllarında yapılmıştır¹⁸⁶. Hamam, doğu-batı doğrultuda uzanan bölümlerden oluşmaktadır¹⁸⁷(Çiz. 13, Res. 24). Hamama VI no'lu olarak tanımlanan alanda bir propylon ile giriş yapılmaktadır¹⁸⁸. VI numaralı alan ise palestra olarak kullanılmış olup, 46x35 m ölçülerindedir. Palaestra, Korinth düzeninde sütunlarla çevrili portikoya sahiptir¹⁸⁹. Doğu portikoyu propylon duvarı, batı portikoyu

¹⁸⁴ Parados girişlerinde ve skene frons'ta statik açıdan güvenli olmadığından kazılar tamamlanamadı. Yapılacak kazılarda alt seviyelerde erken dönem başlıkların çıkması muhtemeldir.

¹⁸⁵ Lankronski 2005, 46; Özdizbay 2008, 52.

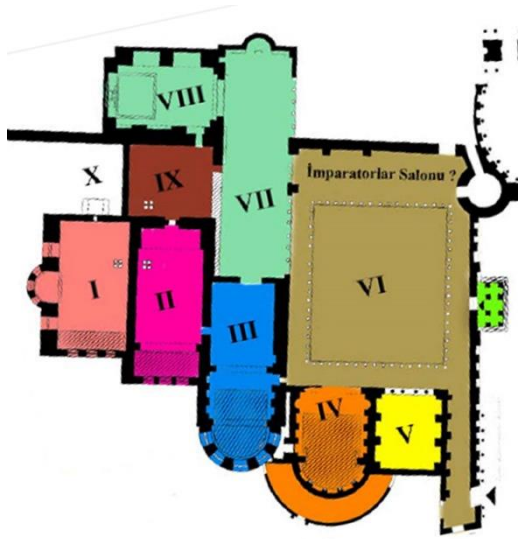
¹⁸⁶ Hamam kazıları için bkz: İnan 1978; İnan 1979; İnan 1980; İnan 1981; İnan 1982; İnan 1983; İnan 1984; İnan 1985; Özdizbay 2008, 52-72.

¹⁸⁷ Her ne kadar doğu-batı doğrultuda uzansın denilse de hamam bölümleri düz bir aksta yer almazlar, dolayısıyla aksidal olmayan hamamları grubuna dahil edilmiştir (Özdizbay 2008, 53).

¹⁸⁸ Özdizbay 2008, 53. Propylon Severuslar dönemi yapısı olarak anılsa da tarihi tartışma konusudur.

¹⁸⁹ Özdizbay 2008, 53. Ayrıca mozaik kaplı portikonun bütün sütunları in situ bulunmamakta, geç dönemde buradan alınan sütunlar başka yerde kullanılmıştır (Abbasoğlu 1982, 87, 88).

frigidarium duvarı, güney portiko apoditerium ve natatio ile sınırlandırmaktadır. Kuzey portiko daha geniş tutularak, arkasında bir duvar ile Hellenistik kulelere bağlanmaktadır¹⁹⁰. Kuzey portikoda yapılan kazılarda iki tane Traianus ve bir tane genç erkek heykeli bulunmuştur. Kuzey portiko, diğerlerine göre geniş tutulmuştur, buna dayanarak J. İnan ve H. Abbasoğlu buranın bir İmparatorlar Salonu olabileceğini düşünmüşlerdir¹⁹¹.

Çizim 13. Güney Hamam bölümleri
(Kazı arşivi)

Resim 24. Güney Hamam kuşbağışı
görünümü

Güney portikonun doğusunda yer alan V no'lu mekâna devşirme dört İon düzenli sütunla giriş sağlanmakta ve doğusunda bulunan F2 çeşmesine bir kapıyla bağlantısı bulunmaktadır¹⁹². Apoditerium olduğu düşünülen mekânın zemini mozaikle kaplanmıştır. Odanın orta bölümünde F2 çeşmesine künklerle bağlı olan 1 m derinliğinde 1,6 m çapında sekizgen bir havuz, doğu ve batısında ise nişler yer almaktadır. Mekânın kazısı sırasında ise bitmemiş kadın başı ile Hadrianus dönemine ait sakallı bir erkek başı ele geçmiştir¹⁹³.

V no'lu mekânın batısında yer alan IV no'lu mekâna güney portikten İon sütunlarla geçiş sağlanmaktadır. Mekânın ortasında 10x16 m boyutlarında apsis bitimli havuz ve mekânın duvarlarında nişler yer almaktadır. Bu havuzun aynı zamanda palaestra ile bağlantılı olmasından dolayı natatio olarak düşünülmüştür.¹⁹⁴. Natatio'nun MS 200

¹⁹⁰ Özdizbay 2008, 53-58.

¹⁹¹ Abbasoğlu 1982, 87, 88; İnan 1979. Ayrıca benzer örnekler için Alzinger 1972, 30; Yegül 1986, 45-67.

¹⁹² Özdizbay 2008, 56.

¹⁹³ Özdizbay 2008, 56. ayrıca Güney Hamamda ele geçmiş bütün heykel ve parçaları için bkz: Akçay 2007.

¹⁹⁴ Bütün paragraf için bkz. Özdizbay 2008, 56.

civarında kişisel bir bağış sonucu yapıldığı, kazılarda ele geçen mermer kaplamadaki yazıtla anlaşılmaktadır¹⁹⁵. V No'lu mekânın havuzunda Artemis, Rahibe, Herakles, Asklepios, Genius, Hygeia, Nemesis ve giyinimli kadın heykelleri ile Herakles ve Nemesis başı ortaya çıkarılmıştır¹⁹⁶.

IV no'lu mekânın batısında yer alan III. no'lu mekân frigidarium olarak tanımlanmaktadır. Kompleksin en iyi korunmuş bölümlerinden olan Frigidarium, çatı tonozu seviyesine kadar korunmuş duvarları bulunmaktadır. Frigidarium güneyinde 13x10 m ölçülerinde 1,4 m derinliğinde Korinth sütun başlıklı sütunlarla çevrelenmiş, apsisli ve nişli bir havuz yer almaktadır. Frigidarium zemini opus-sectile zemine sahiptir¹⁹⁷. Yapılan kazılarda havuzun içinde MS 2. yy'a ait yedi adet Mousa heykeli¹⁹⁸ ele geçmiştir. Bunların yanında Boule üyesi tarafından Apollon'a adanan bir sunak yazıtı bulunması ile buranın "Mousagetess" olarak Apollon'a tapınımın yapıldığı yer olduğu düşünülmektedir¹⁹⁹. Frigidarium batı duvarında tonozlu bir kapı bulunmakta ve kapı VII no'lu mekâna açılmaktadır. Kapı, hamamın ilk evrelerinde giriş için kullanılmış olmalıdır²⁰⁰.

Frigidarium paralelinde II no'lu mekân bulunmaktadır. 29x11 m boyutunda olan yapı Tepidarium olarak kullanım görmüştür. Kuzey ve güney duvarların onarım gördüğü, düzensiz moloz düzenlemeler ile anlaşılmaktadır. Doğu ve batı duvarları düzgün kesme blokları sağlamlığını korumuştur²⁰¹. Tepidarium kuzey bölümünde görülen hypocaust sistemi kısmen tahrip olmuştur. Güneydeki payeler üzerine oturan uzun tek blok taşlar, üç gözlü pencereler oluşturulmuştur²⁰².

Tepidarium'un bitişiği I no'lu mekân hamamın en sıcak bölümü olan 25x13 m boyutlarındaki Caldarium'dur. Batı duvarın da üç adet niş yer almakta ve bu nişlerin içinde "alveus" olarak adlandırılan sıcak su havuzu bulunmaktadır. Güney duvarında üç kemerli pencere vardır²⁰³. Caldarium zemini çöktüğü için hypocaust sistemi tamamen görülebilmektedir.

¹⁹⁵ Yazıt için bkz: Şahin 1999, 219, 227, No. 194.

¹⁹⁶ Inan 1979, 609.

¹⁹⁷ Abbasoğlu 1982, 3; Özdizbay 2008, 60, 61.

¹⁹⁸ Inan 1979, 7.

¹⁹⁹ Inan 1980, 100; Abbasoğlu 1982, 100; Özdizbay 2008, 61. Ayrıca sunakta bulunan yazıt için bkz: Şahin 2004, 195, 196.

²⁰⁰ Özdizbay 2008, 60, 61.

²⁰¹ Özdizbay 2008, 60, 61.

²⁰² Abbasoğlu 1982, 100.

²⁰³ Inan 1982, 200; Abbasoğlu 1982, 100. Ayrıca birden fazla "alveus" yer alabileceği belirtilmektedir. bkz: Özdizbay 2008, 62.

Frigidarium'un batısında bir kapı ile açıldığı dikdörtgen mekân VII olarak adlandırılmış ve 46x13 m boyutlarındadır. VII devamında batı duvarında iki mekân daha VIII ve IX yer almaktadır. VII mekân duvarı boyunca mermer kaplı oturma sıraları bulunmakta olup, zemini tabanı mozaik kaplıdır²⁰⁴. Mekân kazısı sırasında J. İnan²⁰⁵ tarafından MS 2. yy'a ait 38 heykele ait parça saptanmış ve bunların yanında birçok yazıtlı kaplama levhası, kaide ve sunaklar bulunmuştur²⁰⁶. VII mekânı A. Özdizbay tarafından sosyal etkinlik alanı (Basilica Thermanum) olarak nitelendirilmiştir²⁰⁷.

VIII mekân uzun dikdörtgen yapıdadır. VII mekânın kuzeyine konumlanmakta ve batısı havuz ile sonlanmasından dolayı ikinci bir frigidarium olduğu düşünülmektedir²⁰⁸. Mekânın kazıları sırasında, mermer kaplı zeminde Antonius dönemine ait iki adet Athena heykeli, Aphrodite heykeli ve üç güzeller grubu bulunmuştur²⁰⁹.

Son bölüm olan IX mekânda, bir kadın başı ve Mousa heykeli ele geçmiştir. Kullanım amacı, kesin olmamakla birlikte A. Özdizbay tarafından kültürel faaliyetler için kullanılan bir mekân olabileceği öne sürülmüştür²¹⁰.

Hamam kompleksi, dört evre içinde incelenmektedir. Yapının ilk evresi Vespasianus dönemidir. Kompleks içinde kireçtaşı bir yazıt buluntusu ele geçmiş ve yazıtta Perge vatandaşları Vespasianus'u onurlandırmaktadır. Bundan yola çıkarak Vespasian dönemi içinde burada bir hamam yapısı olması düşünülmektedir²¹¹. İkinci evre olarak mimari bezeme ve duvar işçiliğine göre Hadrianus dönemi. Hadrianus ile aynı dönemde yaşamış olan Pergeli Plancia Magna onurlandırma yazıtı buluntusu fikri desteklemektedir²¹². Hamam üçüncü evresi Antoninler dönemidir. VII mekânda Claudius Piso'nun bağışladığı heykeller Antoninler dönemine tarihlendirilmektedir²¹³. Severuslar döneminde ise hamama propylon eklendiği bilinmektedir²¹⁴.

Kompleks içinde Korinth başlıklarının büyük çoğunluğu palestra portikolarında, frigidarium havuzunda ve hamam galerisi olarak adlandırılan alanda bulunmaktadır.

²⁰⁴ Özdizbay 2008, 63.

²⁰⁵ İnan 1981.

²⁰⁶ Yazıtlar için bkz: Şahin 1999, 86. Heykeller için bkz: Akçay 2007. Güney Hamam mimari detaylar ve bölümler için bkz: Özdizbay 2008, 51-72. Ayrıca S. Şahin bahsedilen alan için ve yanındaki VII mekanla birlikte apodyterion ve erholungsraum (dinlenme odası) olarak tanımlamıştır.

²⁰⁷ Özdizbay 2008, 60-65.

²⁰⁸ Abbasoğlu 1982, 100-106; Özdizbay 2008, 67.

²⁰⁹ Abbasoğlu 1982, 100-106; Özdizbay 2008, 67.

²¹⁰ Abbasoğlu 1982, 100-106; Özdizbay 2008, 67.

²¹¹ Şahin 1999, 68-71, No. 54: Özdizbay 2008, 69.

²¹² Abbasoğlu 1982, 108, Özdizbay 2008, 69.

²¹³ Abbasoğlu 1982, 108, Özdizbay 2008, 69.

²¹⁴ Abbasoğlu 1982, 108, Özdizbay 2008, 69.

7 numaralı katalog başlığı, palestra arkasında yarısı kırık ve noksan şekilde ele geçmiştir (Res. 25). Başlıkta kullanılan tek sıra yaprakların Hadrianus dönemi yaygın kullanıldığı bilinmektedir²¹⁵. J. Rohmann, 7 numaralı katalog başlığın benzer yaprak bezemelerini MS 2. yy da yaygın kullanıldığını belirtmektedir²¹⁶. Başlıktaki yaprak gözlerinin benzeri, Yunanistan Laconia bölgesi Sparta Müzesi'nde bulunan bir başlıkta görülmektedir. Söz konusu başlık MS 2. yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir²¹⁷. Ephesos Pollio çeşmesi başlıklarında daha erken örnekleri de bulunmakta ve Pollio çeşmesi MS 92-93 yılları arasına tarihlendirilmektedir²¹⁸.

Resim 25. 7 Numaralı katalog başlığı

Palestra'nın kuzeybatı köşesindeki sütun üzerinde bulunan 8 numaralı katalog başlığı, üç kaulis sapı ve çanağından oluşmaktadır (Res. 26). Aralıklı yerleştirilen yapraklar kaba işçiliğe sahip ve ince detayları işlenmemiştir. Yapraklar ve kaulis gövdelerini tarihlendirme kriteri baz alındığında başlık MS 2. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilebilir. Katalogdaki başlığa örnek olarak Side doğu stoa ve Attaleia da bulunan Hadrianus takında (Res. 27) belgelenen Korinth başlıkları aynı döneme tarihlenip, kaulis çanak boşlukları açısından benzerdir²¹⁹.

²¹⁵ Rohmann 1995, 119.

²¹⁶ Rohmann 1995, 119.

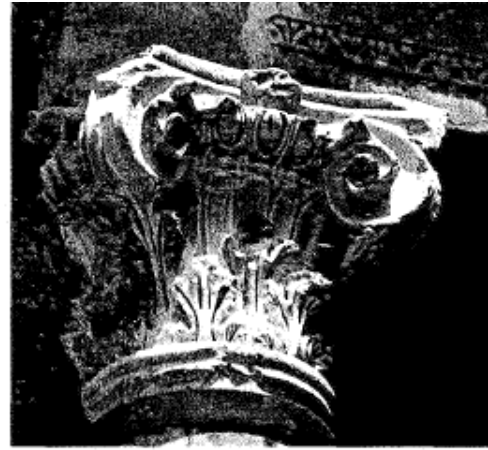
²¹⁷ Doulbis 2016, 28, Fig. 3.

²¹⁸ Bammer 1978, 80.

²¹⁹ Yurtsever 2021, Lev. 10, Şek. 6, Kat. No. 21; Vandeput 1997, Pl. 78. 3.

Resim 26. 8 Numaralı katalog başlığı

Resim 27. Attaleia Hadrianus kapısında bulunan başlık (Vandeput 1997, Pl. 78.3)

11 katalog no'lu başlığın kalathosunda iki sıra yaprak bulunmakta ancak detayları belirsizdir (Res. 28). Yapraklar arasındaki göz şekli, yaprak iğneleri, kaulis ve heliksler aşınmadan dolayı net incelenememektedir. Başlığın abakus bölümü üstü oyularak sonradan farklı kullanım görmüştür. Kentin F3 çeşmesinde ve Kuzey-Güney caddesinde benzer sütun başlıkları görülmektedir. Diğer kentlere bakıldığında Pergamon Traianeion'unda²²⁰ bulunan başlıkların yapraklarının damar işlemleri ve bezemeleriyle benzerlik göstermektedir²²¹. Yine aynı tarihlerde Perge'nin komşu kenti olan Side N1 Tapınağı'nda benzer bir başlık bulunmakta ve MS 2. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmektedir²²². Perge de bulunan başlığın üst tarafının oyulmasından dolayı başka bir yerden hamama getirilmiş olma ihtimali de bulunmaktadır.

Böylece Güney Hamamda 7 ve 8 numaraları başlıklarla Hadrianus dönemine tarihlediğimiz 3 adet başlık görülmektedir. Bu başlıklarda birbirinden farklı üç bezeme işçiliğinden söz edilebilir. Ancak her biri tek bir örnekten oluşmaktadır. Hadrianus döneminde MS 2. yy'ın başları ile Korinth başlıkları, dekorasyon okulların etkisinde ve yöresel atölyeler tarafından yapılmaya başlandığı anlaşılmaktadır²²³. Dolayısıyla örneklerin bu denli farklı stilleri olması Hadrianus dönemi ile görülen serbest bezeme anlayışına dayandırılabilir.

²²⁰ Vandeput, 1997, Pl. 100; Vandeput, 1997, Pl. 113

²²¹ W. Radt, 1988, 243. Pergamonn Traianeion'u MS 112-129 yılları arasına tarihlendirilmektedir.

²²² Vandeput, 1997, Pl. 113; Baratollo 1982, 147.

²²³ İdil 1976, 33.

Resim 28. 11 Numaralı katalog başlığı

14 numaralı katalog başlık kalathosunda altta aralıklı konumlanan üç adet akanthus yaprakları bulunmaktadır (Res. 29). 10 katalog numaralı başlıktaki gibi gözler damla formuna benzese de damla bitiş noktaları daha düz olup üst açıklık daha fazladır. Muhtemelen alandaki bir önceki başlık olan 11 numaradan geç olmalıdır. Benzer örneğine²²⁴ göre MS 2. yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlenebilir.

Resim 29. 14 Numaralı katalog başlığı

16 katalog numaralı başlık, Güney hamam propylonun ve palestra portikosunda küçük farklar dışında benzer örnekleri görülmektedir (Res. 29). Yaprakların alt ve üst kısmı birbirine değmekte ve kaulis çanağı üzerinde kartal motifi görülmektedir. Yapraklar arasında bulunan gözler yaprağın bir tarafında üçgen biçimli, diğer tarafında ise uzun formda olmasından dolayı bir önceki dönem özelliklerin devam edildiği

²²⁴ Vandeput 1997, Pl. 72. 3, Pl. 95. 4.

söylenbilir. M. Türkmen tarafından yapılan çalışmada başlık Severus dönemi olarak tarihlendirilmiştir²²⁵. Başlık yaprak gözlerinde daha erkene verilebilecek özellikler olmakla birlikte Severus dönemi yapraklarındaki sık işleme ve kalabalık görüntü burada da dikkati çekmektedir. Benzer örneklerini²²⁶ (Res. 30) göz önüne bulduğunda başlığı MS 2. yy'ın ortasına tarihlemek mümkündür.

Resim 30. 16 Numaralı katalog başlığı

Güney Hamamda incelenen bir diğer başlık 17 numaralı katalogdur. Bu başlık dönem farklılıklarını anlamak adına karşılaştırma yapılabilir. Heliks yayı 16 numarada içe dönerken, 17 numarada kalathos yüzeyine sarılmaktadır. Abakusler 16 numarada işlemeli iken 17 numarada fascialı verilmiştir. Alt yaprak sıraların alttaki yaprak uçları birleşmektedir (Res. 31). Benzer örnekleri²²⁷ (Res. 32) göz önüne alırsak MS 2. yy ortasına tarihlenebilir.

16 ve 17 kuzeydoğu mimari plastik tarlasında bulunan 18 numara başlıkları ile MS 2. yy örneklerini incelediğimizde üç farklı tip görülmektedir. 16 numarada yaprak işlemesi ve abakus figürü ön planda iken 17 numarada volüt yayı ve heliks işlemleri ön plandadır. 18 numarada ise heliks yayı ve volüt incelmekte ve kaulis çanağı abakus altında boydan boya kaplamaktadır. Bu örneklere göre Geç Antoninler Erken Severuslar döneminde farklı atölyelerin izlerinden söz edilebilir.

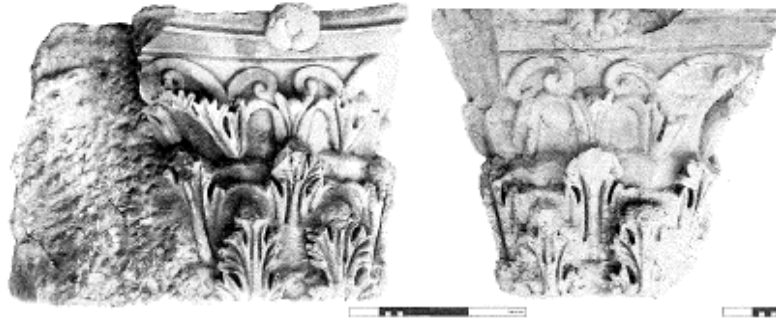
²²⁵ Türkmen 2007, 113, Kat. No. 23.

²²⁶ Perkins 1980, 53, Lev. XIVb No. 4; Vandeput 1997, Pl. 43. 3; Kökmen Seyirci 2016, Kat. No. 033; Yurtsever 2021, Kat. No. 30.

²²⁷ Heilmeyer 1970, Taf. 1. 5; Güzel 2007, Lev. I, Res. 1; Yurtsever 2021, 94, Şek. 89b.

Resim 31. 17 Numaralı katalog başlığı

Resim 32. Side imparatorlar salonunda bulunan başlık (Yurtsever 2021, Kat. No. 30)

Güney Hamam palestrasında 19 katalog numaralı başlığın kalathosunda iki sıra akanthus yaprakları aralıklı ve iğneleri uzun görülmektedir (Res. 33). Yapraklardaki iğne grupların ayrımı ve yumuşak işlenişi göz önüne alındığında aynı yapıdaki Antoninler başlıkların devamı niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Yaprak gözleri alt grupta uzun form verirken bir üste ise köşeli bir şekil oluşturmaktadır. Abakus merkezinde dairesel pullardan oluşan ve birbirine geçen tomurcuk motifi yüksek kabartma şeklinde verilmiştir. Kentin Severuslar dönemi başlıkları ile değerlendirildiğinde yaprak uçları sadece alt seviyelerde birleşmesi ve derin işlemler olmasından dolayı MS 2. yy'ın ikinci yarısına tarihlenebilir (Res. 34).

Resim 33. 19 Numaralı katalog başlığı

Resim 34. Sagalassos yukarı agora çeşme yapısı başlıklar (Vandeput 1997, Pl. 43.3)

Frigidarium havuz içinde bulunan 23 katalog numaralı anta başlığı yaprak işlemlerinde kalker tabakası kaplıdır (Res. 35). Akanthus yapraklarının şekillerinden dönemi anlaşılmaktadır. Anta başlığı olmasından kaynaklı frigidariumda kullanılmış olması mantıklı gelecektir. Ancak anta başlığı tek örnek olması bakımından ve kullanım yeri seçilemediğinden başka yerden getirilmiş olduğu da düşünülebilir. Tarihlendirmede önemli bir kritere sahip olan detaylar görülmesi de yaprakların görümleri ve benzer örneklerine²²⁸ göre başlığı MS 2. yy'ın sonları dönem özelliklerini göstermektedir.

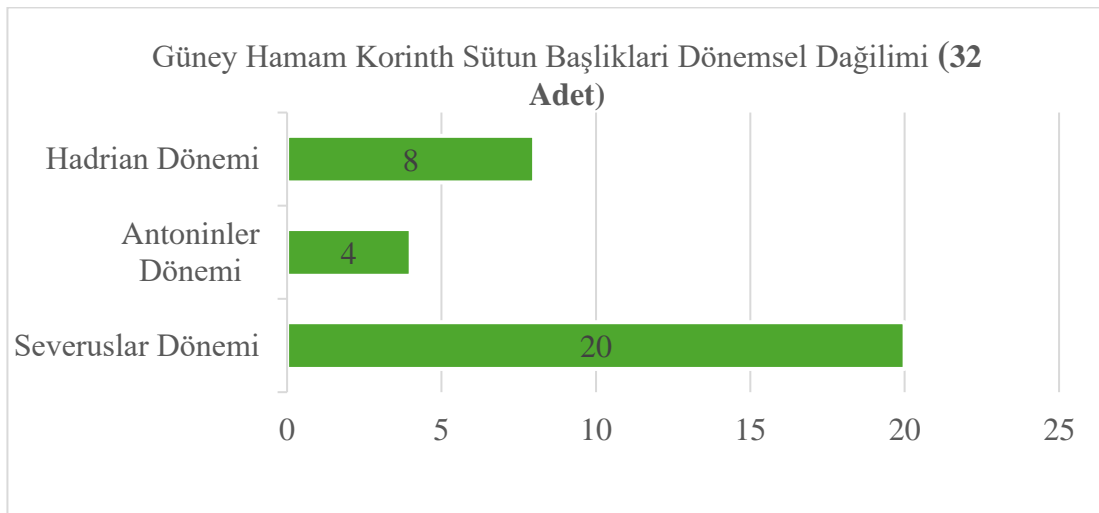

Resim 35. 23 Numaralı katalog başlığı

Güney Hamamda toplam 32 adet Korinth başlığı bulunmaktadır. Bunlardan 8 tanesi Hadrianus dönemine, 4 tanesi Antoninler dönemine ve 20 tanesi Severuslar dönemine tarihlenmektedir (Grafik 2). Güney Hamam inşası Vespasianus döneminde başladığı bilirse de döneme ait başlık bulunmamıştır. Hadrianus döneminde yapının temel planı oturmuş olduğu, Antoninler ve Severuslarda düzenlemeler yapıldığı

²²⁸ Heilmeyer 1970, Taf. 34. 1-3. Fischer 1990, Şek. 187-189; Vandeput 1997, Pl. 120. 1; Güzel 2007, Lev. I, Res.1.

anlaşılmaktadır. Antoninler döneminde propylonda ve palaestrada Severuslar döneminde ise palestra, frigidarium havuzunda düzenlemeler görülmektedir. A. Özdizbay tarafından Severuslar dönemine tarihlenen Güney Hamam propylonu²²⁹ ve palestrası, başlıklara göre Geç Antoninler dönemi daha uygun olacaktır. Antoninler döneminde Güney Hamam düzenlemesinin Augustus klasistiği etkisinde bir atölye tarafından yürütüldüğü görülmektedir.

Grafik 2. Güney Hamam Korinth başlıklarının dönemsel dağılımı

4.3. Macellum/Agora

Perge Macellum'u Geç Devir Roma kapısından sonra Hellenistik kulelerin ve Severus Meydanının doğusunda konumlanmaktadır. Yapı ilk olarak K. Lanckoronoski tarafından Macellum olarak tanımlandı²³⁰. Yapının kazıları ise 1970 ile 1973 yılları arasında yapılmıştır²³¹. İç içe geçmiş üç kareden oluşmakta olup, dış kare ölçüleri 76x76 m'dir, iç kare ölçüleri ise 51x51 m'dir²³². Macellum dört tarafı portikolarla çevrili olup, portikolar iki krepisli bir stylobat'a oturmaktadır²³³ (Çiz. 14, Res. 36). Portikonun her yönünde postament üzerine attik-ion kaide üzerine yükselen mono granit gövde ve Korinth başlıklı 22 sütundan oluşmaktadır²³⁴. Sütun başlıkları üzerinde üç fascialı,

²²⁹ Özdizbay 2008, 69.

²³⁰ Lanckoronoski 2005, 44.

²³¹ Mansel 1971; Mansel 1972; Mansel 1973; Macellum yazıtı için bkz: Şahin 1999, 210; Ayrıca Anadolu Macellumları çalışmaları ve Perge Macellum'u değerlendirmeleri için bkz: Atik 2002, Özdizbay 2008, 113-125.

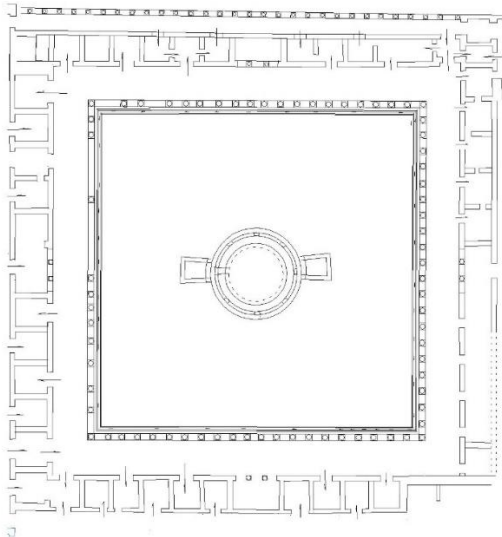
²³² Özdizbay 2008, 113.

²³³ Özdizbay 2008, 113.

²³⁴ A Özdizbay 2008, 113.

bezemeli arşitrav bulunmaktadır. Yapının soffit bezemeleri H. Abbasoğlu tarafından değerlendirilmiştir²³⁵.

Portiko zeminleri ise mozaik kaplıdır. Portikoların kuzeye, yani Tacitus caddesine bakan tarafı ile Hellenistik kulelere bakan batı tarafında bulunan bazı dükkanların kapıları hem caddeye hem portikoya iki yönlü açılmaktadır²³⁶. Bunların yanında bazı dükkanların kapıların tek yöne, batı portikodaki ana caddeye açılmalarının ötürü ve Hellenistik kuleler ile arasında başka bir yol oluşturmasından dolayı “çifte stoa” olarak tanımlanmıştır²³⁷. Nitekim batı portikoda ele geçen, bronz Attis heykeli, imparator kültü rahibi mermer portre heykeli, peploslu kadın heykeli, bazı parçaları bulanamayan çocuk heykeli, peplos giymiş Artemis heykeli yapının bu kısmına vurgu yapıldığını göstermektedir²³⁸.

Çizim 14. Agora/Macellum planı (Kazi arşivi)

Resim 36. Agora/ Macellum kuşbakışı görünümü

Portikoların iç kısmında kalan tabanı sertleştirilmiş merkezi noktada bir tholos yapısı bulunmaktadır. Tholos yapısı, iki krepisli bir stylobat üzerine, 13 m çapında ve 8 adet nişe sahiptir²³⁹. Yapılan çalışmalarda Tholos yapısının çatı sistemi ile ilgili kanıt rastlanılmamıştır. Yapının kullanım işlevi ile ilgili net olmamakla birlikte, A. M. Mansel

²³⁵ Abbasoğlu 1994.

²³⁶ Özdizbay 2008, 113.

²³⁷ Özdizbay 2008, 121.

²³⁸ Buluntular için bkz: Mansel 1972, 110.

²³⁹ Özdizbay 2008, 115.

Side macellum'un Tykhe tapınağı olmasından dolayı Perge Tholos'unda dini bir amaçla kullanım gördüğünü belirtmektedir.²⁴⁰

A. M. Mansel macellum mimari bezemeleri ile Tiyatro skene frons mimari bezemelerini karşılaştırarak MS 2. yy'ın birinci yarısına tarihlenmektedir.²⁴¹. A. Özdizbay çalışmasında ise Kuzey-Güney caddesi fascialı bezemelerini, mono granit sütunlarını Macellum ile benzediğini bildirmektedir. Aynı zamanda Macellum'un, Kulelerin arasındaki oval avlu, Hadrianus Takı, F3 çeşmesi ortak plan çerçevesinde kurgulanıp yapıldığını belirtmektedir.²⁴². Yapıların kurgulanması her ne kadar Hadrianus Dönemine işaret etse de Macellum yapımı geç kaldığından Geç Antoninler tarihinin daha doğru olduğu belirtilmektedir.²⁴³.

Burada ele geçen 13 katalog numaralı başlık, 23 numaranın erken dönem özelliklerini yansıtmaktadır. Başlık kalathos yüzeyini tam doldurmakta (Res. 37) ve helikslerin betimi Stratonikeia gymnasium (Res. 38) yapısındaki Korinth²⁴⁴ başlığa benzer özellikte olup, kaulis çanak yapısı bakımından da Rhodiapolis kuzey kilisedeki²⁴⁵ başlığa benzemektedir. Bu örneklerle göre 13 numaralı başlık MS 2. yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.

Resim 37. 13 Numaralı katalog başlığı

Resim 38. Stratonikeia Gymnasium başlığı (Taşkiran 2011, 119, K31)

Macellum dış duvarda bulunan 28 katalog numaralı başlıkta yapraklar geniş ve sivri şekildedir (Res. 39). Kalathos alt kısmına detayları az verilerek ikinci yaprak sırasından ve kaulis çanağından itibaren görsellik amaçlanmış olmalıdır. Üçgen çıkıntılı kaulis çanak sapı, aynı alanda bulunan 13 numaralı kataloğa göre kısaldığı görülmektedir.

²⁴⁰ Mansel, 1972, 11; Özdizbay 2008, 116.

²⁴¹ Mansel 1971, 144; Ayrıca Perge soffit bezemeler çalışması için bkz. Abbasoğlu 1994, 77.

²⁴² Özdizbay 2008, 123.

²⁴³ Özdizbay 2008, 124

²⁴⁴ Taşkiran 2011, 119.

²⁴⁵ Kökmen Seyirci 2016, Lev. 13b.

Kaulis çanak sapı MS 2. yy sonlarına kadar kısaltmaya devam edecek ve MS 3. yy başları ile tamamen silik olacaktır. Belirsiz üçgen kaulis çanak sapı Perge de MS 2. yy ortasından sonra görülmeye başlanır. Abakus merkezinde yonca motifi bulunmaktadır. Benzer örneklerini M. Fischer'in çalışmasındaki tip IIIAb olarak adlandırılır (Res. 40)²⁴⁶ ve bunlara göre başlığımızı MS 2. yy'ın sonlarına tarihleyebiliriz.

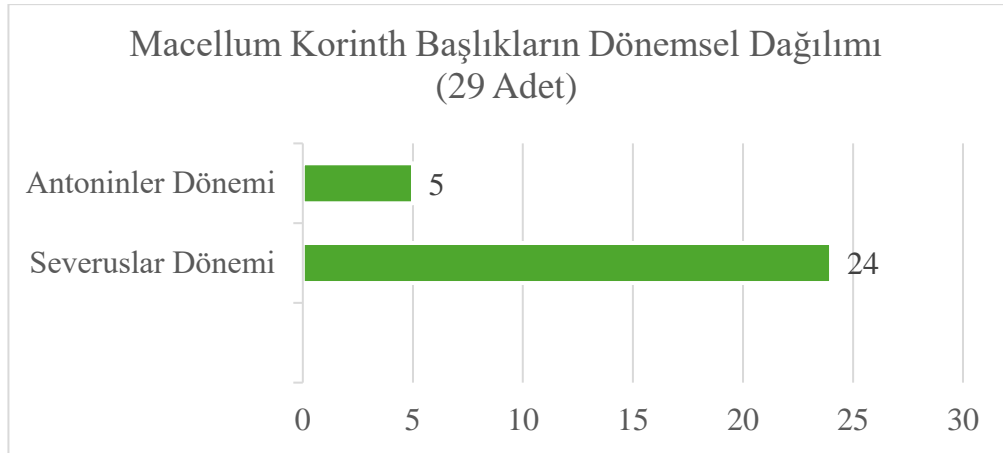
Resim 39. 28 Numaralı katalog başlığı

Resim 40. IIIAb. Tip başlık örneği
(Fischer 1960, Taf. 12.66)

Macellum yapısında toplam 29 adet Korinth başlığı bulunmaktadır. Bu başlıklardan 5 tanesi Antoninler dönemine ve 24 tanesi Severuslar dönemine tarihlendirilmektedir (Grafik 3). Antoninler dönemi başlıkları yapının doğusuna konulanırken, Severuslar dönemi başlıkları ise yapının batısında yoğun olmak üzere kuzey-güney portikolarında görülmektedir. Yapının batı portikosu, Kuzey-Güney caddesi aynı dönemde düzenlenmiştir. Dükkanların ikili kapı sistemi açılması ile Kuzey-Güney caddesine işlevsellik kazanılması yapıdaki başlık konumlarına göre Severuslar döneminde yapıldığı söylenebilir. 13 numaralı başlıktan sonra MS 2. yy sonlarında görüldüğü üzere üçgen kaulis sapı iyice yüzeysel olmakta ve kaulis üçgen sapı boyu kısaltılmaktadır.

²⁴⁶ Fischer 1960, Taf. 12. 66, 70, 73, Taf. 119-121.

Grafik 3. Macellum Korinth başlıkların dönemsel dağılımı

4.4. Kuzey-Güney Doğrultulu Sütunlu Cadde

Perge akropolisinin güneyinde kalan aşağı kenti, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultulu caddeler ile dört ana bölüme ayırmaktadır²⁴⁷. Kuzey-güney caddesi Hellenistik kulelerin önündeki Hadrianus Takı'ndan başlar, akropolis güney yamacında bulunan F3 çeşmesinde sonlanır. Kuzey-güney caddenin uzunluğu yaklaşık 480 m'dir²⁴⁸. Cadde düz bir aks üzerinde olmayıp görülen kırılmalarla hafif "S" çizildiği görülmektedir²⁴⁹(Çiz. 15, Res. 41). Cadde yaklaşık 22 m genişliğinde olup, doğusunda 6 m batısında 5 m genişlikte iki adet portiko bulunmaktadır. Cadde zemini sarı ve beyaz iki renkli döşeme taşlarından oluşmaktadır. Portikoların zemini ise yer yer reklam panoların da olduğu mozaik kaplamaya sahiptir. Portiko arkalarında ortalama 5 m derinliğe sahip dükkanlar yer almaktadır²⁵⁰. Portiko sütun mermerleri, karışık halde prokonessos mermeri ve troas granitlerinden oluşmaktadır²⁵¹. Sütun kaideleri Attik-ion olup, sütun postamentleri karışık olarak sekizgen ve kare formdadır. Sütun başlıkları ise yine karışık olarak Ion ve Korinth düzenindedir²⁵². Cadde boyunca uzanan arşitravların çoğunluğu yazıtlı olmasına rağmen tam halde ele geçmiş bir yazıt bulunmamaktadır²⁵³.

²⁴⁷ Özdizbay 2008, 137.

²⁴⁸ Özdizbay 2008, 137. Ayrıca her ne kadar caddenin güney sınırı olarak Hadrianus Takı belirtilmiş olsa da 2012 yılları sonrası yapılan kazılarda Geç Devir Roma kapısının güneyinden devam ettiği anlaşılmaktadır. Bkz: Demirel 2018, 440, Resim 11.

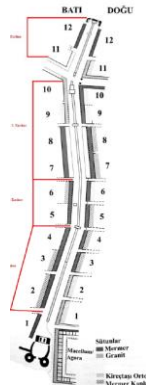
²⁴⁹ Bu kırılmalarla ilgili araştırmalar sonucundaki genel görüş; cadde kurgulanırken burada bulunan yapılardan dolayı olduğu ileri sürülmektedir (Şahin 1999, 25; Abbasoğlu 2001, 179; Lanckronski 2005, 41; Özdizbay 2008, 137).

²⁵⁰ Özdizbay 2008, 139.

²⁵¹ İnan 1975, 703; Özdizbay 2008, 139.

²⁵² İnan 1975, 703; Özdizbay 2008, 139.

²⁵³ Arşitrav yazıtları harf büyüklükleri farklılık göstermektedir. Büyük harfle yazılanların imparatorlara ve yüksek memurlara ithaf edildiği belirtilmektedir (Şahin 1999, 45). Ayrıca arşitravların soffit bezemeler H. Abbasoğlu tarafından değerlendirilmiştir (Abbasoğlu 1994).

Çizim 15. Kuzey-Güney caddesi ve kırılma yerleri (Özdizbay 2008, Lev. 45)

Resim 41. Kuzey-Güney caddesi kuşbakışı görünümü

Cadde ortasında 2 m genişliğinde, ortalama 1 m derinliğinde bir kanal bulunmaktadır. Bu kanal vasıtası ile F3 çeşmesinden akan su, Hadrianus Takı'nın önüne kadar gelmektedir. Caddeyi ikiye bölen bu kanal belli aralıklarla setlerle yaklaşık 8 m'lik havuzlar oluşturularak ilerlemektedir²⁵⁴. Güneye doğru inen kanalın altından bir kanal daha bulunmakta ve havuzlarda bırakılan deliklerle kanal temizliği yapıldığı düşünülmektedir. Kanalın ara sokaklara denk gelen noktalarda yaya geçişleri için köprüler yapılmıştır²⁵⁵.

Caddenin güney başlangıcından 200 m sonra, caddenin portikoları sağ ve solda 6 m geriye çekilerek bir meydan oluşmaktadır. Bu meydan da yapılan kazılarda caddenin diğer kısımlarına kıyasla daha fazla mermer onurlandırma yazıtları ile heykele ait olan baş, gövde ve giysi parçası ele geçmiştir. Bundan dolayı, alanın özel planlanarak propagandaya hizmet etmek için kullanıldığı düşünülmektedir²⁵⁶.

Kuzey-güney caddenin Hadrianus Takı'ndan sonra devamlılık sağlayan İon sütun başlıklarının bitip, Korinth başlıkları ile devam ettiği noktada, sütun gövdelerinde kabartma rölyefler bulunmaktadır. Toplam 4 adet kabartmalı sütun bulunmakta, ancak bir tanesi kırılmıştır. Korinth başlığının sütun gövdesinde başı örtülü Artemis Pergai, güneyinde quadria üstünde Apollon veya Helios, kuzeyinde ise bir rahip heykeli bulunmaktadır²⁵⁷.

Kuzey-güney sütunlu cadde net bir tarihlendirmeler bulunmamaktadır. Ancak caddenin güney ucunda bulunan Hadrianus Takı MS 119-121 yılları arasında

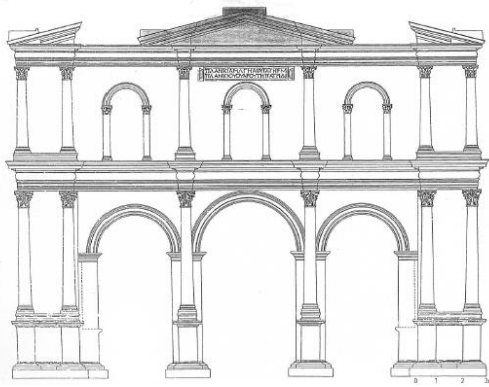
²⁵⁴ İnan 1985, 399; Özdizbay 2008, 143.

²⁵⁵ İnan 1985, 399; Özdizbay 2008, 143, 144.

²⁵⁶ Abbasoğlu 2005, 49; Şahin 1999, 198; Özdizbay 2008, 145.

²⁵⁷ Mansel 1957, 4, 5; Heinzelmann 2004, 208. Ayrıca cadde üzerinde postament değerlendirmesi için bkz: Heinzelmann 2004.

tariflendirilmektedir²⁵⁸(Çiz. 12). Kuzey-güney caddenin sonundaki yapı olan F3 çeşmesi ise MS 128 yılına tarihlenir²⁵⁹. A. Özdizbay çalışmasında cadde başı ve sonunda bulunan iki yapıyı Hadrianus dönemi olmasından ve karşılaştırmalı olarak ele aldığı İon başlıklarının da Hadrianus dönemi olmasından dolayı, bu caddenin de Hadrianus döneminde kurgulanmış olması gerektiğini belirtir²⁶⁰. S. Şahin kentin yazıtları ile ilgili yaptığı çalışmada cadde başlangıcında biri Tiberius dönemi, diğeri Claudius dönemine tarihlenen iki yazıtı dayanarak, cadde inşaatının bu dönemlerde yapılmaya başladığını aktarır²⁶¹. Aynı çalışmada, caddede genişletilen portikodaki kazılarda Severus ve Antonin dönemi yazıtları ele geçmiştir²⁶². Caddenin inşa tarihi olarak Hadrianus dönemi olduğunu söylemektedir²⁶³. Anadolu da Sardes örneği dışında MS 1. yy başlarına tarihlenen sütunlu cadde bulunmamasından ve Pamphylia'da yoğun yapılaşmanın MS 2. yy da başladığı, MS 3. yy artarak devam etmesinden dolayı caddenin bu dönemler arasında tarihlenen daha uygun olduğunu savunmaktadır²⁶⁴.

Çizim 16. Oval avlu önünde bulunan Hadrianus takı (Kazi arşivi)

Resim 42. Hadrianus takı kuşbakışı görünümü

Cadde üzerindeki 25 numaralı katalog başlığında kalathos yüzeyinde yayvan ve bodur işlenen yapraklar birbiri ile birleşmektedir (Res. 43). Başlıkta bulunan yonca motifi

²⁵⁸ Bulgurlu 1999, 196; Şahin 1999, 128-130; Özdizbay 2008, 159.

²⁵⁹ Inan 1974, 644; Şahin 1999; Özdizbay 2008, 159. Ancak çeşme yapısından önce aynı yerde bir yapının olduğu ve bu yapının kullanım amacı ve tarihi tartışmalıdır.

²⁶⁰ Özdizbay 2008, 159. Ayrıca Hadrianus dönemi bezemeleri için bkz: Erdem 1995.

²⁶¹ Şahin 1999, 36.

²⁶² Şahin 1999, 36.

²⁶³ Ancak A. Özdizbay ise kentin ana hattı olarak Doğu-Batı doğrultuda uzanan cadde olduğunu savunmaktadır. Doğu cadde de bulunan Demetrios Takı'nın cadde başlangıcı fikrini desteklediğini söylemektedir (Özdizbay 2008, 160-165).

²⁶⁴ Özdizbay 2008, 160-165.

abakus ikonografisini takip etme açısından önemli bir örnek olacaktır. Yonca motifin kentte en erken 10 numaralı başlıkta kullanıldığı görülmekte ve MS 2 yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir. Başlık benzeri yarım işlemeli olarak ele geçmiş olsa da Rhodiapolis²⁶⁵ örneği gibi MS 2. yy'ın sonlarında tarihlenebilir.

Resim 43. 25 Numaralı katalog başlığı

Kuzey-güney doğrultulu caddenin dikkat çeken sütunu olan, Artemis kabartmalı sütunun üstünde bulunan 33 numaralı katalog başlığın kalathos'u birbiri ile birleşen iki yaprak sıralarından oluşmakta ve kaulis çanağı oldukça üstte ve kısa olarak verilmiştir (Res. 44). Ephesos örnekleri²⁶⁶ ile (Res. 45) benzer göz aralıklarına, sivri sert yaprak işlemelerine göre aynı tarihlerden olabilir. Benzer örneklere²⁶⁷ dayanarak 33 numaralı başlık MS 2. yy sonları ile 3. yy başlarına tarihlenir.

Daha önce kaulis sapı ile ilgili değindiğimiz gibi MS 2. yy sonlarına gelindiğinde başlıklardaki üçgen çıkıntılı kaulis sapı neredeyse görünmemekte ve MS 3. yy ile kaybolacaktır. Bu başlıkta kaulis sapı neredeyse görülmemekte, kaulisten çıkan volüt yayı ve heliskler kalathos ile abakus arasına sıkışmıştır.

²⁶⁵ Kökmen Seyirci 2016, Kat. No. 045.

²⁶⁶ Heilmeyer 1970, Taf. 33.1-2, Taf. 34.1-3.

²⁶⁷ Fisher 1990, Şek. 136; Heilmeyer 1970, Taf. 33.1-2, Taf. 34.1-3.

Resim 44. 33 Numaralı katalog başlığı

Resim 45. Ephesos başlığı (Heilmeyer 1970, Taf. 33.1)

Kuzey güney caddesinde bulunan 36 katalog numaralı başlıkta kalathos altından dar alandan çıkan yapraklar üst bölgelerinde yayvan hale gelir (Res. 46). 13 ve 28 numaralı başlıklardan izlediğimiz üçgen kaulis sap belirtisi bu başlıkta görüldüğü üzere tamamen silik hale gelmektedir. Başlığın benzer örnekleri Patara ana caddesinde²⁶⁸(Res. 47), Side²⁶⁹, Rhodiapolis²⁷⁰ ve Olba'da²⁷¹ karşımıza çıkmaktadır. Olba bu örnekler içinde en erkeni olup, Suriye işçiliğini²⁷² yansıtmaktadır. Verilen örneklerle başlık MS 3. yy ilk yarısına tarihlendirilebilir. Başlıkta görüldüğü üzere üçgen kaulis sap kısmın kaybolması MS 3 yy başlarında görülmektedir.

Resim 46. 36 Numaralı katalog başlığı

Resim 47. Patara Agora başlığı (Aktaş 2013, Lev. 43)

Kuzey-Güney caddesinde toplam 37 Korinth başlığı tespit edilmiştir. Bu başlıklardan 1 tanesi Augustus dönemine, 2 tanesi Hadrianus dönemine, 2 tanesi Antonin'ler dönemine ve 23 tanesi Severus'lar dönemine tarihlenmektedir (Grafik 4). Bu

²⁶⁸ Aktaş 2013, 90-105, Lev. 43, Res. 75a.

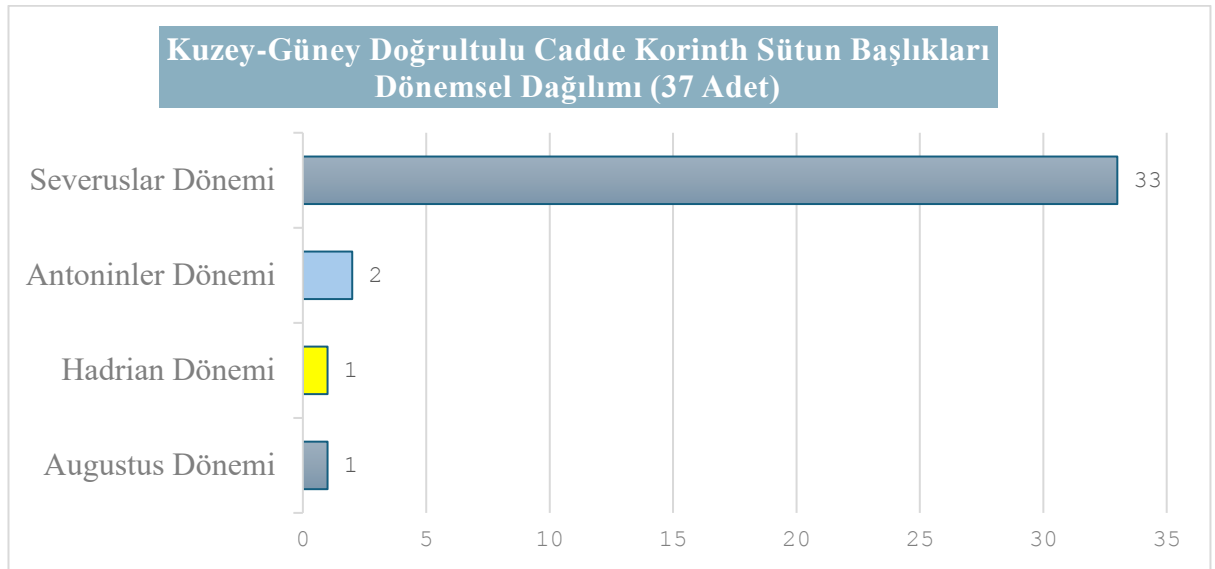
²⁶⁹ Kramer 1994, Kat. No. 31, Lev. 5.

²⁷⁰ Kökmen Seyirci 2016, Lev. 22, Kat. No. 56.

²⁷¹ Heilmeyer 1970, Taf. 39,40.

²⁷² Heilmeyer 1970, 105.

başlıklardan Augustus ve Hadrianus dönemine tarihlenen başlıklar Severus meydanında bulunmaktadır. Cadde üzerinde bir meydanda yer almalarından dolayı bu başlıklar “Kent İçinde Farklı Yerlerde Bulunan Başlıklar” bölümünde detaylı ele alınacaktır. Ancak yine de Korinth başlıklarına göre kentin ikinci ana caddesinin kurgulanması Augustus dönemi ile başlamış olduğu söylenebilir. Hadrianus, Antonin dönemlerinde ana hatların oturduğu ve Severus dönemi ile son halini aldığı düşünülmektedir.

Grafik 4. Kuzey-Güney caddesinin sütun başlıkların dönemsel dağılımı

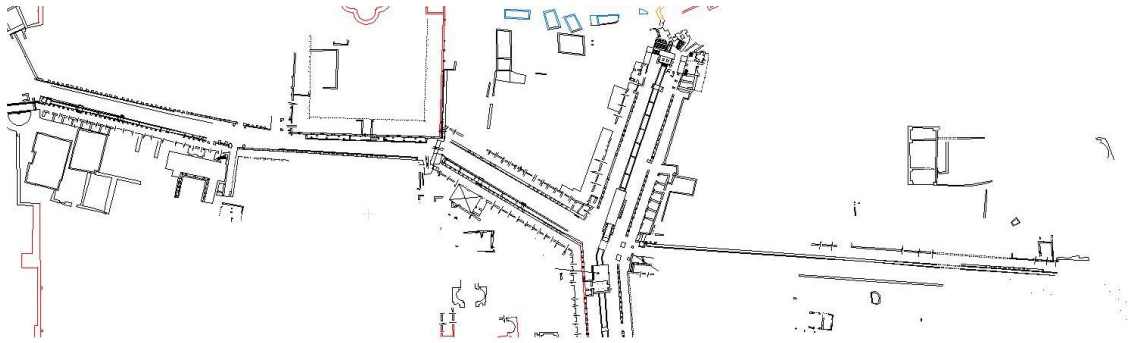
4.5. Doğu-Batı Doğrultulu Sütunlu Cadde

Kentin akropolisinin güneyinde ve zeminin düzleştiği noktada bulunan Doğu-batı caddesi, Kuzey-güney caddesi ile kentin planın ana hatlarını oluşturmaktadır (Çiz. 17). Caddenin iki başlangıç noktası birer kapıya açılmaktadır. Batı kapısı kentin nekropolüne ve via sebaste yoluna, doğu kapısı ise surlarla desteklenip kentin deniz ile bağlantı yoluna ulaşmaktadır. Böylece cadde de bulunan her iki kapı kentin dış bağlantılarına açılmasından dolayı önem arz etmektedir²⁷³. Her iki cadde F3 çeşmesinin 100 m güneyinde kesişirler²⁷⁴. Toplam uzunluğu 400 m olan doğu-batı caddesi kesiştiği noktadan iki yana 200'er m uzanmaktadır²⁷⁵.

²⁷³ Özdzibay 2012, 98.

²⁷⁴ Özdzibay 2012, 97.

²⁷⁵ Özdzibay 2012, 97. Cadde, doğu yönde uzanan hat boyunca düz devam ederek, batı yönde 3 kırılma yapmaktadır. Çalışmada bu kırılmaların batı yönde yükselti olmasından topografik nedenlere bağlanmaktadır. Ancak bu değerlendirme sırasına batı caddesi kazısının yapılmadığını belirtmem gerekir.

Çizim 17. Doğu-Batı caddesi (Perge kazı arşivi)

Doğu-batı caddesinin de Kuzey-güney caddesinde olduğu gibi ortasından kanal geçmektedir²⁷⁶. Bezeme öğleri çoğunlukla caddenin batı kısmında görülmektedir. Caddede sekizden postamentler üzerine Attik-ion kaideler ve monolit granit sütunlar bulunmaktadır. Çoğunlukla Korinth düzenli sütun başlıkları görülmektedir²⁷⁷.

Kentin Doğu-batı caddesinde Domitian döneminde inşa edilen Demetrios-Apollonios Takı²⁷⁸, Cladius veya Nero döneminde yapılan Cornutus Palaestra'sı²⁷⁹ ve F5²⁸⁰ çeşmesi bulunmaktadır. Bunların yanında caddenin kavşak noktasında detaylı işçiliğe sahip Iphigenia Mozaïği²⁸¹ yer almaktadır. Bütün bu yapılara bakıldığı zaman caddenin, kentin önemli yapılarının bağlantısını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Cadde üzerinde bu yapılardan bazılarının MS 1. yy ait olmasından dolayı Erken İmparatorluk dönemi içinde kentin ana caddesi olarak kullanıldığı ve kent merkezinin burada olduğu düşünülmektedir²⁸². Bu caddenin en geç MS 1. yy'da planladığı anlaşılmaktadır²⁸³ ve MS 2. yy ile kentin genişlemesiyle önemini korusa da kentin ana caddesi değişerek, Kuzey-güney caddesine yönelmiş olmalıdır.

²⁷⁶ Kazısı tamamlanmış olan batı caddesinde kanal kuzey-güney caddesinden farklı olarak batıya doğru giderken güney portiko ile bitişik ilerleyen kanal bir kemerde sonlanmakta, ardından Palaestra yapısı boyunca kanal bulunmazken yapı bittikten sonra batı hamama kadar tekrar görülüyor. Perge su yolları çalışması için bkz: Alberk 1972. Caddede yapılan kazı ve sonuçları için bkz: Demirel, Kara 2015; Demirel 2019. Sütunlu cadde hakkında daha fazla kaynak için ayrıca bkz: Lanckronoski 2005, 41; Mansel 1956, 16; Abbasoğlu 2000, 244; Abbasoğlu 2003, 6.

²⁷⁷ Ion sütun başlıkları sadece Cornutus palaestrası önünde görülmektedir.

²⁷⁸ Şahin 1999, 25.

²⁷⁹ Şahin 1999, 25; Lanckronoski 2005, 41; Mansel 1956, 16; Abbasoğlu 2000, 244; Abbasoğlu 2003, 6; Özdizbay 2012, 98. Kazı çalışmaları ve çalışmalar sırasında bulunan eserler için Bkz: Kara 2013, 427

²⁸⁰ F5 Çeşmesi Müze kazıları sırasında Caracalla heykelinin bulunması nedeniyle Caracalla çeşmesi olarak isimlendirilir. Kazılar sırasında bulunan plastik eserlerin belgeleme çalışması için bkz: Çakır 2015, 57.

²⁸¹ Mozaik kazısı dışında tezin yazıldığı tarihe kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

²⁸² Özdizbay 2012, 99.

²⁸³ Özdizbay 2012, 99.

Doğu batı caddesinde bulunan 2 katalog numarasına sahip başlık, caddenin en erken başlığıdır. (Res. 48). Birebir benzer örneklerine Küçük Asya da yapılan çalışmalarda karşılaşılmadı ancak W. Heilmeyer'in çalışmalarında²⁸⁴ benzerleri görülmektedir (Res. 49). W. Heilmeyer benzer örnekleri için, başlıkta mermer ustaların çalıştığını, özenli ve sert bir işçiliğe sahip olmasından ötürü nadir bir grup olduğuna vurgu yapmıştır²⁸⁵. Aynı çalışmanın devamında başlıkların Yunan dekorasyonun etkilerini taşıdığını belirtmektedir. Benzer örneklerini Roma Caesar Tapınağı'nda, Basilica Iulia da bulunması ve Perge de karşımıza dönem etkileşimi açısından önemlidir. Yüksek ihtimalle ticari bir faaliyet ile başka yerden getirilmiş olmalıdır. Anadolu'daki aynı dönem örneklerinde yaprak işlemlerinde yumuşak bir geçiş görülmekte ve bu da Flaviuslar Dönemi bezemesine geçişin özelliklerini gösterir²⁸⁶. Yukarıda belirtilen şekilde örneklere karşılaştırmalı olarak bakıldığında, başlığı MS 1. yy'ın başlarına tarihlenmek mümkündür. MS 1. yy tarihlendirilen bu başlıkla beraber izleyeceğimiz heliks ve volüt yayları ikinci sıra yapraklar ile abakus arasına yerleşmektedir. Kalın bant şeklinde heliksler abakus alt dudağına kadar uzanıp kalathosa doğru inmekte volütler sıkışmadan birbiri içine geçmektedir. MS 1 yy bu bezeme işlemi sıkışma olmadan tamamlanırken MS 2.yy ilk yarısında bozulmalar başlayıp, MS 3. yy başlarına gelindiğinde heliksler incelerek volütleri kaybolmaktadır.

Resim 48. 2 Numaralı katalog başlığı

Resim 49. Roma Güney bazilika
(Heilmeyer 1970, Taf. 13.1-3)

30 katalog numaralı başlık sert bir işçiliğe sahiptir. Kalathos alt sıra yaprakların bir düzen ile işlendiği görülmektedir (Res. 50). Bu, M. Fischer Tip IIIDc olarak grupladığı

²⁸⁴ Heilmeyer 1970, Taf. 13.1-3.

²⁸⁵ Heilmeyer 1970, 38-40.

²⁸⁶ Vandeput 1997, 199, Pl. 3, Pl. 22. 1-2, Pl. 64.1.

başlıklar içinde yer almaktadır²⁸⁷. Bizans basit örneklerinin öncüsü olarak volütler ve heliskler kaybolmaya başlar. Başlığın benzer örneklerine²⁸⁸ bakıldığında MS 2. yy sonu MS 3. yy başı olarak tarihlenebilir. Side Korinth başlıklarında benzer örnekler bulunmakta²⁸⁹ ancak bu örnekler çalışmalarda MS 2. yy'ın ortasına tarihlendirilmiştir²⁹⁰. Abakus altına sıkışan helikslere ve bozulan kaulis çanak formuna bakıldığında MS 2. yy'ın sonları ile 3. yy başlarına uygun bir tarihlendirme olabilir.

Resim 50. 30 Numaralı katalog başlığı

32 katalog numaralı başlığa, Doğu-Batı caddesi boyunca benzer birçok örneklerine rastlanmaktadır. Ancak bu başlıkta diğer başlıklardan farklı olarak abakus kısmında figür bulunmaktadır (Res. 51). Yaprak detayları ana hatlar dışında, ayrıntıları yüzeyseldir. Abakus merkezinde maske figüründe özensiz bir işçilik görülmektedir. Asıl dikkat çeken maske tarzı bir figürün işli olduğu başlık tiyatro yakınında değil de doğu-batı caddesinde görülmesidir. Ana caddeler üzerinde bulunan bu tarz başlıkların amacı ziyaretçilerin dikkatini başlıklara çekmek olmalıdır. M. Fischer çalışmasında benzer birçok örneğine rastlanabilir. Side'de bu maske tipinde kabartmalar Güney stoa kornişlerinde görülmektedir²⁹¹. Başlık, benzer örneklerine²⁹² göre MS 2. yy'ın sonları 3. yy'ın başlarına tarihlenir ve M. Fisher'a göre bunlar klasik VII tipindedir²⁹³.

²⁸⁷ Fischer 1990, 44.

²⁸⁸ Koenings 1979, 347, 348, Pl. 121.1-2; Naumann 1950, Pl. 28a; Vandeput 1997, 353, Pl. 120.1-2; Fischer 1990, Taf. 12.66,70,73-123, Taf. 26.148; Kökmen Seyirci 2016, Lev. 13b; Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b.

²⁸⁹ Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b; Güzel 2007, Res. 6, 8, 12.

²⁹⁰ Güzel 2007, 62-65.

²⁹¹ Yurtsever 2021, 39.

²⁹² Fisher 1990, Şek. 211-220.

²⁹³ Fischer 1990, 54.

Resim 51. 32 numaralı katalog başlığı

34 katalog numaralı başlık, dönem arasındaki gelişim ve usta farklılıklarını anlamak adına güzel örnektir. 34 numaradaki en bariz farklılık ise abaküs merkezinde bulunan maske betimindedir (Res. 48). 32 numarada figür daha geniş iken 34 numarada daha uzun formdadır. 32 numarada figür yanak ve göz hatları daha belirgindir. Diğer bir fark ise kaulis çanakların çıkışları ve genişlikleridir. 34 numarada görülen kaulis çanağı yayvan verilmişken, 32 numarada daha kısa boydadır. Benzer örneklerine bakıldığında W. D. Heilmeyer tarafından bu tarz kaliyks'ler etrafında oluşturulan dekorasyonun Anadolu kökenli bir özellik olduğunu söylemektedir²⁹⁴. Aphrodisias'ta tartışılan mimari dekorasyon okulu ile heykel okulu arasında bir bağlantının olup olmayacağı ve bu farklılıkların nedenleri, bu gibi başlıklarda incelenebilir²⁹⁵.

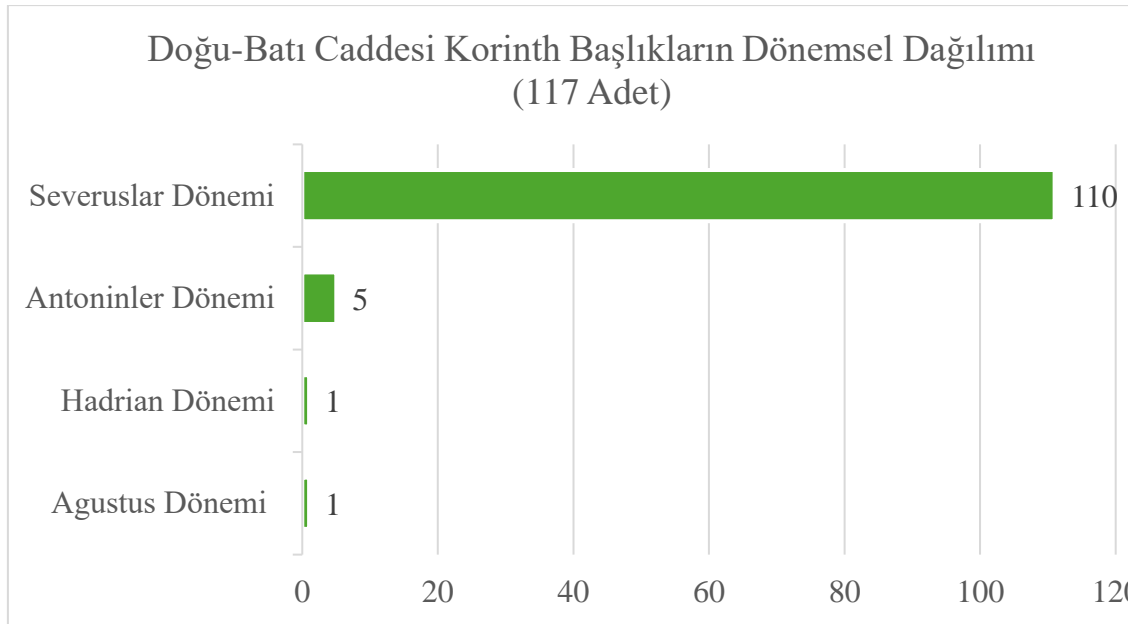
Resim 52. 34 numaralı katalog başlığı

Doğu-Batı caddesinde toplam 117 başlık tespit edilmiştir. Bu başlıklardan 1 tanesi Augustus, 1 tanesi Hadrianus, 5 tanesi Antonin'ler ve 110 tanesi Severus'lar dönemine tarihlenmektedir (Grafik 4). Cadde, Korinth başlıkları verilerinden yola çıkarak Augustus

²⁹⁴ Heilmeyer 1970, 100, 101.

²⁹⁵ Mimari bezemeler ve plastik eserlerin atölyeleri bağlantıları ile ilgili değerlendirme için bkz. Squarciapino 1943.

döneminde burada yapıları birbirine bağlayan bir düzen olmalıdır. Sayısal rakamları göz önüne bulduğumuzda Kuzey-güney caddesine kıyasla Severuslar döneminde asıl düzenlemenin doğu-batı caddesinde olduğu görülmektedir.

Grafik 4. Doğu-Batı caddesi Korinth başlıkların dönemsel dağılımı

4.6. F2 ve F4 Nymphaeumu

Kentin çeşmelerin bulunduğu aşağı kentte anıtsal sayılacak 5 tane çeşme bulunmaktadır. Tez konusu kapsamında Korinth başlıkları bulunan 3 tane çeşme yapısını ele alınmıştır. Bunlar F2, F4 ve F3 çeşmeleridir.

Kentin çeşmelerini besleyen su kaynakları MÖ 1. yy'da düzenlenmeye başlamış olup ilk büyük mühendislikler ise Vespasianus Dönemi'nde yapılmaya başlanmıştır²⁹⁶. Kentin su kaynakları kente 4 km uzaklıkta bulunan günümüz adı ile Kurşunlu Şelale'sinden karşılamaktaydı.

Kent kapısı girişinden sonra karşımıza çıkan F2 çeşmesi kentin en etkileyici yapısına sahip olup Hellenistik kuleler ile Geç Roma dönemi kapısı arasında bulunmaktadır²⁹⁷. Çeşmenin kazısı 1968 yılında A. M. Mansel tarafından yapılmıştır²⁹⁸. İnşa yeri ve konumuna bakıldığında kentin ana caddesi ve alana hâkim bir noktada konumlanmıştır. Ön cephesi 14 m uzunluğunda 3 m genişliğinde ve havuzları 1,6 m

²⁹⁶ Martini 2015, 279.

²⁹⁷ Martini 2015, 280. Çeşmenin ön cephesi meydana doğru, doğu cephelidir.

²⁹⁸ Mansel 1969; Mansel 1975, 368; Aksoy 2016, 27.

derinliğinde olup hafif kavislidir²⁹⁹. Cephe ana havuzunda beş niş bulunmakta ve nişler mermer kaplamadır³⁰⁰. Beyaz mermer görünümde kireçtaşı ve tuğladan inşa edilen yapı, ön tarafında iki adet yarım daire su tankına sahiptir³⁰¹. Mimari olarak iki kattan oluşmakta, alt kat 4 m yüksekliğinde, üst kat 3 m yüksekliğinde ve üçgen çatı ile sonlanmaktadır³⁰². F2 çeşmesinin güney tarafında tonoz örtülü kapı bulunmaktadır. Bu kapı eksenine çeşme ile örtüşmeyip yapının en eski parçası olduğu düşünülmektedir³⁰³. W. Martini cephe simetrisini bozan bu tonozlu geçişin “kutsal kaynak mağarasına giden kemerli bir geçit” olarak tanımlamakta³⁰⁴, A. M. Mansel ise burasının öncesinde bir ayazma olup çeşme yapısına entegre edildiğini söylemektedir³⁰⁵. Çeşmenin kazıları sırasında tonozlu geçişin bitimi Artemis Pergaia’nın merkezde olduğu bir alınlık ve nişlerin içlerine yerleştirildiği düşünülen Septimus Severus, Julia Domna, genç kadın ve genç erkek heykeli ele geçmiştir³⁰⁶. Yapı Antonin’ler dönemine ve biraz daha erkene tarihlenmekte ve konumu Magydos yolu üzerinde yer almasından ötürü alan düzenlemesi erken imparatorluğa kadar gitmesi gerektiği düşünülmektedir³⁰⁷(Çiz. 13).

F4 çeşmesi yapı planı ve mimari olarak F2 çeşmesi ile benzer özellikleri sahip olup bütünlük oluşturmaktadır (Çiz. 18, Res. 53). F4 çeşmesi F2 den yaklaşık 12 m güneyine ve meydana doğru yönelen simetri ile inşa edilmiştir³⁰⁸. F4 çeşmesi F2 den yaklaşık 5 m kadar daha uzundur. Aralarındaki temel fark ise F4 çeşmesinde tonozlu bir geçişin bulunmayışıdır. M. Türkmen tarafından yapılan bezeme değerlendirmesine göre yapı F2’den biraz daha geç olarak MS 3. yy’ın ikinci çeyreğinde yapılmış olmalıdır³⁰⁹.

²⁹⁹ Mansel 1975, 368; Mansel 1975, 368; Aksoy 2016, 27.

³⁰⁰ Mansel 1975, 368.

³⁰¹ Mansel 1975, 368.

³⁰² Mansel 1975, 368.

³⁰³ Mansel 1975, 368.

³⁰⁴ Martini 2015, 281.

³⁰⁵ Mansel 1975, 368.

³⁰⁶ Mansel 1975, 368.

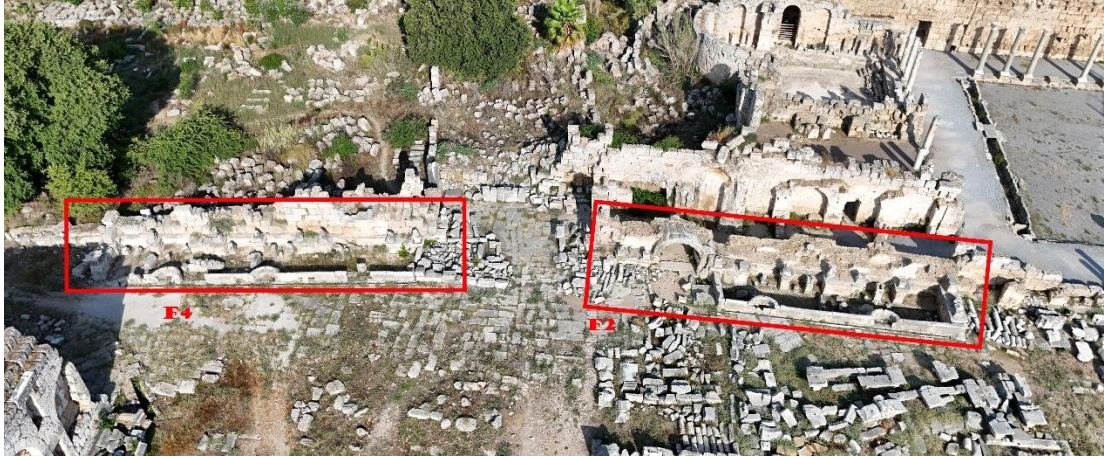
³⁰⁷ Martini 2015, 281.

³⁰⁸ Delemen 2008, 140.

³⁰⁹ Türkmen 2007, 11-33.

Çizim 18. Sağdan sola F2 ve F4 çeşmeleri (Perge kazı arşivi)

Resim 53. Sağdan sola F2 ve F4 çeşmeleri kuşbakışı görüntüleri

15 katalog numaralı başlık F2 çeşmesi ile Güney Hamam Propylon'un arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla tam olarak hangi yapıya ait olabileceği net olmamakla beraber öneri sunacağız. Alt sıra yapraklar yayvan işlenmiş olup, birleşmemektedir (Res. 54). Abakus ters lale benzeri işlemeye sahip ve merkezde geniş yonca betimi bulunmaktadır. Augustus Dönemi'nden itibaren gördüğümüz helikslerin oluşturduğu tam volüt burada görülüyor. Buna rağmen heliksler Augustus Dönemi'nde olduğu gibi kalathos alt dudağına kadar uzanmaktadır. Görüldüğü üzere helikslerin uzunlukları düzenlerini korurken volütün tamamlanmadığı dikkati çekmektedir. Volütlerdeki bu bozulma MS 2. yy'ın ilk yarısında başlamaktadır. W. D. Heilmeyer benzerlerinden bahsederken Roma Traian-Hadrianus okulunun ürünleri olduğunu belirtir³¹⁰. Benzer örneklerine³¹¹ göre MS 2. yy'ın ortasına tarihlenmektedir. Belirtilen tarih doğrultusunda, bu yapının dönemi F2 çeşmesinin tarihi ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca yapıda bu başlığa benzer bir başlık ele geçmemiştir. Dolayısıyla başlığın Güney Hamam için yapılmış

³¹⁰ Heilmeyer 1970, 164.

³¹¹ Heilmeyer 1970, Taf. 48.1-4, Taf. 59.3-5; Yurtsever 2021, Lev. 10, Şek. 6, Kat. No. 21. Side'de verilen örnek kataloğumuzdan daha geç döneme tarihlenmektedir

olması daha olasıdır. Ayrıca Perge alanında benzer bir işleme şekli bulunmamasından farklı bir ustanın çalışmış olduğunu söylemek mümkündür.

Resim 54. 15 numaralı katalog başlığı

20 katalog numaralı başlık F2 çeşmesinde bulunmaktadır. Kalathos'ta iki sıra yumuşak ve detaysız yaprak işlemleri vardır (Res. 55). İğneler arası gözler ise altta yuvarlağa yakınken üst gözler ince ve uzundur. Kaulis çanağı yayvan, kalın işlemeli ve detaysızdır. Helikslerin volüt oluşumunu tamamlamadığı görülmektedir. M. Fischer tarafından "Merkmal B" tip ismi Asia Minor ile özdeşleştirilmiştir³¹². Benzer örneklerine³¹³(Res. 56) bakıldığında MS 2. yy sonlarına tarihlenmesi doğru olacaktır.

Resim 55. 20 numaralı katalog başlığı

Resim 56. IIDA-b tip örneği (Fischer 1990, Şek. 60)

22 katalog numaralı başlık, F2 çeşmesinin havuzu içinde bulunmaktadır. Muhtemelen çeşme nişlerinde kullanılmıştır. Bir önceki başlığa göre yapraklar birleşmeyip, iğne uçları oval bitimlere sahiptir (Res. 57). Heliksler kısa verilmiş ve dalgalıdır. Alışık olduğumuz heliks hareketi içe doğru kıvrılma ile volüt oluştururken burada dışa doğru uzanmaktadır. Bu tip başlıklarda kaulis çanağı büyük verilirken, heliksler detayını kaybetmektedir. Smyrna portikosunda benzer örneği bulunan başlık MS 178'e tarihlenmiştir³¹⁴(Res. 58). Kataloğumuzdaki başlık aynı zamanda M. Türkmen

³¹² Fischer 1990, 37.

³¹³ Fischer 1990, Şek. 60; Güzel 2007, Lev. 1, Res. 1.

³¹⁴ Vandeput 1997, 26.

tarafından yapılan çalışmada Severuslar Dönemi'ne tarihlenmiştir³¹⁵. Bununla beraber diğer benzer örneklerine de³¹⁶ baktığımızda başlık MS 2. yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

Resim 57. 22 Numaralı katalog başlığı

Resim 58. VEa(2) tip örneği (Fischer 1990, Şek. 189)

26 katalog numaralı başlık, F2 çeşmesinin havuz içinde bulunmuştur. 22 numaralı başlık ile küçük farklılıklar görülmektedir. 22 numaralı katalogda detaylı işlenen yapraklar, burada yüzeysel verilmiştir (Res. 59). İğne grupları arasındaki gözler altta geniş uzun verilmişken üstte ise ince uzun işlenmiştir. Belirgin işçilikle kaulis çanağı göze çarpmaktadır. Heliks volütlerin kısa alanda tam volüt oluşturmaktadır. Başlığın işleniş biçimi aynı dönem başlıkları ile örtüşmemektedir. Yaprak gözleri ve volütler ön planda tutulurken yaprak bezemelerindeki ve kaulis çanağı detayı özensizdir. Bolu Müzesi'nde bulunan örnekle³¹⁷ özellikleri örtüşmektedir. 26 no'lu başlık M. Türkmen tarafından Severus'lar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir³¹⁸. Dolayısıyla bu verilere göre başlığı MS 2. yy sonlarına tarihlenebilir.

Resim 59. 26 numaralı katalog başlığı

³¹⁵ Türkmen 2007, 129.

³¹⁶ Fischer 1990, Şek.187-189; Vandeput 1997, Pl. 120. 1; Güzel 2007, Lev. I, Res.1.

³¹⁷ Temür-Çelik 2019, 132, Res. 5.

³¹⁸ Türkmen 2007, 134

35 katalog numaralı başlık, F2 çeşmesinde, niş içinde bulunmuştur. Bunların kalathosunda'ta iki yaprak sırası bulunmakta ve yapraklar belirgin şekilde işlenmiştir (Res. 60). Ancak kaulis çanağı işlenmemiştir. M. Fischer tarafından VIII tip grubuna dahil edilmiştir³¹⁹. Benzer örnekleri ile değerlendirildiğinde MS 2. yy'ın sonları ile MS 3. yy'ın başları arasına tarihlendirilir.

Resim 60. 35 numaralı katalog başlığı

45 katalog numaralı başlık F2 çeşmesinden daha geç döneme tarihlenen F4 çeşmesinde ele geçmiştir. Başlık F2 çeşmesindeki başlıklara göre yüzeysel işlemlere sahiptir (Res. 61). İnce fascialı abakus'un merkezinde iki yana açmış çiçek motifi bulunmakta ve motifin erken örneği yapıya yakın yerde bulunan 13 numaralı başlık ile benzerdir. Başlık tipinde iğneler tekli hale gelip ana bezeme olarak kullanılmaktadır. Kaulis çanağı ve heliskler detayını kaybetmiştir. Başlık M. Türkmen tarafından Severus'lar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir³²⁰. M. Fischer tip VII A-D olarak nitelendirilmiştir. Benzer örneklerine göre başlığın MS 3. yy'ın ortasına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Resim 61. 45 numaralı katalog başlığı

³¹⁹ Fisher 1990, Taf. 38,39, Şek. 211-219, Türkmen 2007, 137, Kat. No. 47.

³²⁰ Türkmen 2007, 132

49 katalog numaralı başlık F4 çeşmesinde ele geçmiştir. Bu başlık birçok özelliği ile 47 numaralı başlığa benzemektedir. Ancak bir önceki başlıkta kaulis çanağı bulunmaz ve onun yerine çizgisel heliks'ler görülürken, bu başlığımızda tam tersi söz konusu kaulis çanağı yayvan verilerek, çanaklar ve 3. yaprak abakus altında sıkışmış bir halde boydan boya uzanmaktadır (Res. 62). Heliksler ise belli belirsizdir. Görülen özellikler artık Erken Bizans Dönemi'ne geçiş özelliklerini göstermektedir. Bir önceki başlıkla benzer örnekleri³²¹ örtüşmekte ve MS 3. yy ikinci yarısına tarihlenmektedir.

Resim 62. 49 numaralı katalog başlığı

F2 çeşmesinde toplam 14 tane Korinth başlığı tespit edilmiştir. Bu başlıklardan 4 tanesi Antonin'ler ve 10 tanesi ise Severus'lar dönemine tarihlenmektedir. F4 çeşmesinde 17 tane Korinth başlığı ele geçmiştir. Bu başlıklardan 1 tanesi Augustus, 3 tanesi Antonin'ler ve 13 tanesi ise Severus'lar dönemine tarihlenmektedir. Augustus başlığının devşirme olarak kullanıldığını düşünürsek F2 çeşmesinin Antoninler Dönemi'nde inşa edildiği, F4 çeşmesi ise Severuslar Dönemi yapısı olduğu anlaşılmaktadır. F2 çeşmesinin, F4 çeşmesinin inşası sırasında düzenleme gördüğü de düşünülmektedir.

4.7. F3 Çeşmesi

Perge antik kenti bir diğer önemli çeşme yapısı Akropolisin eteğinde, kuzey-güney caddenin sonunda yer almaktadır. Çeşmenin arkeolojik kazıları 1970-1972 yılları arasında A. M. Mansel tarafından yapılmıştır³²². Çeşme planı "U" form da olup üç tane dikdörtgen çıkıntıdan ve balkon gibi dışa taşkın orta havuz bölümünden

³²¹ Fischer 1990, Taf. 37.207.

³²² Mansel 1975, 369. Ayrıca kazı raporları için bkz: Mansel 1971; Mansel 1972; Mansel 1973.

oluşmaktadır³²³(Çiz 19, Res. 63.) .Üç katlı olarak inşa edilen çeşmenin orta bölümden iki yana geçişler beşik tonozlu, 3,5 m genişliğinde 2 kapıyla sağlanmaktadır³²⁴. Ölçüleri orta bölümde 21 m olup yan çıkıntıları ise yaklaşık 9 metredir. Orta bölümde bulunan Kestros heykelinin altından akan suyun düştüğü havuz 6x3,5 m olarak belirlenmiştir³²⁵. Hem orta bölümdeki havuzun içinde hem de yan çıkıntı cephelerin önünde Korinth başlıklı sütunlar bulunmaktadır³²⁶. İlk olarak A. M. Mansel tarafından yapılan mimari bezemeler değerlendirmesinde iki sınıfa ayırmaktadır. Yapının iki katlı ve ilk katın 7 m, ikinci katın 5 m uzunlukta olduğu bildirmektedir³²⁷.

Çizim 19. F3 çeşmesi (Aksoy 2016, 241)

Resim 63. F3 çeşmesi kuşbakışı görünümü

Akropolis güney yamacı boyunca kanal içinde ilerleyen su çeşme yapısına dik açıyla gelmektedir. Kestros heykelinin altından havuzu doldurduktan sonra kanal vasıtasıyla kuzey-güney caddesi boyunca kentin dışına kadar devam etmektedir³²⁸. Roma anıtsal çeşme mimarisinin güzel örneklerinden olan yapıda yapılan kazılarda, Kestros, kartallı Zeus heykeli, Artemis heykeli, biri zırhlı, diğeri çıplak olmak üzere iki tane Hadrianus heykeli, çıplak erkek heykeli ve iki tane giyimli kadın heykeli bulunmuştur³²⁹. Kestros heykelinin iki yanında giyimli kadın heykellerinin bulmasından ötürü yapının bir imparator başışı olmayıp özel başışlarla yapıldığı belirtilmektedir³³⁰.

³²³ Mansel 1975, 369; Özdizbay 2012, 107.

³²⁴ Mansel 1975, 369; Özdizbay 2012, 107.

³²⁵ Mansel 1975, 369; Özdizbay 2012, 107.

³²⁶ Mansel 1975, 370.

³²⁷ Mansel 1975, 370. Bunun yanında yapının belgelenmesi ve koruma önerileri ile mimari anlamda ele alındığı kaynak için bkz. Aksoy 2016.

³²⁸ Özdizbay 2012, 107.

³²⁹ Mansel 1975, 371; Özdizbay 2012, 108.

³³⁰ Mansel 1975, 371; Özdizbay 2012, 108.

Tarihlendirme konusunda birçok araştırmacı iki tane Hadrianus heykelinden birinin Zırhlı diğerinin çıplak olmasından dolayı, yapının İmparatorun sağlığında yapımına başlandığı, ancak öldükten sonra bitirildiği düşünölmektedir³³¹. Z. K. Erden Hadrianus mimarisi üzerine yaptığı çalışmasında, yapının mimari bezemesine göre Geç Hadrianus dönemine tarihlenmektedir³³².

10 katalog numaralı başlık, F3 eşmesinin batı köşesinde bulunan nadir insutu ele geçmiş malzemelerdendir Üst sıra yaprakların başlama noktalarında farklılıklar göze çarpmaktadır (Res. 64). Yapraklar düz bir yüzeye sahiptir. Kalathos'ta kalan üst boşluklarda abakus alt dudağına kadar uzanan dil motifleri bulunmaktadır. F3 çeşmesine ait benzer işlemeye sahip bir diğer başlık yapının 100 m güneyinde bulunması şaşırtıcıdır. L. Vandeput yaptığı çalışmada Mylasa Anıtsal mezarı ile Perge F3 eşmesi Korinth başlıklarının benzer olduğunu vurgulamaktadır³³³. Bununla beraber sonradan yapılan alıřmalarda³³⁴ ve diğer örnekleri³³⁵(Res. 65) ile karşılaştırarak değerlendirdiğimizde net bir şekilde MS 117-138 yılları arasına tarihlenebilir. Her ne kadar yapıyı tek bir başlık ile değerlendirmeye alsak da yukarı da anlatıldığı üzere heykelleri ve mimarisi üzerine tartışmalı bir şekilde geniş bir tarih aralığı verilmekteydi. Ancak Korinth başlıklarına baktığımızda, tarih aralığı daha dar bir süreye ait olabilir. Dolayısıyla yapının Hadrianus'nın ölümünden sonra tamamlanmış düşünögesi heykeller için olabilir ama yapının Hadrianus döneminde tamamlandığını göstermektedir. Bununla beraber yapılan kazılarda iki caddenin keşişme noktasından F3 yapısına kadar alanda birçok Korinth başlığı bulunmuştur. Ancak başlıkların çıktığı noktalar belgelenmediği için F3'e ait olanları ayırt etmek mümkün değildir. Bu başlıklar çoğunlukla Antonin'ler ve Severus'lar dönemine tarihlenmektedir.

³³¹ İnan 1974, 645; Özdizbay 2012, 109,

³³² Erdem 1996, 80.

³³³ Vandeput 1997, 90.

³³⁴ Mansel, 1975, 87, Fig. 53; Vandeput 1997, 339, Pl. 106.2; Alp 2006, 63; Temür-elik 2019, 134, Res.11.

³³⁵ Vandeput 1997, Pl. 98.2; Heilmeyer, 1970, Pl. 27.2; Beard 2017, 64, Fig. 11, 12.

Resim 64. 10 numaralı katalog başlığı

Resim 65. Ephesos Mazeus kapısı
(Vandeput 1997, Pl. 98.2)

F3 yapısına ait toplam 3 tane Hadrianus dönemine tarihlenen başlık bulunmaktadır.

4.8. Kent İçinde Farklı Yerlerde Bulunan Başlıklar

Bu bölümde ele alınan başlıkların buldukları yer net değildir. Ancak daha sonraki dönemlerde mimari plastik alanlarında toplanmıştır. Bu başlıklardan bazıları için ait olduğu yapı tahmini sunulacaktır.

1 katalog numaralı başlığımız, Akropolis'te ele geçmiş kataloğun en nadir örneğini oluşturmaktadır. Müze buluntu fişinde buluntu yeri sadece Akropolis yazılmış ve 1989 yılında müzeye teslim edilmiştir. 1980'den başlayarak Kazı Sonuçları Toplantıları dahil bütün yayınları taradım ancak başlık ile ilgili bir bilgi bulunmadım. O dönemlerde ayrıca Akropoliste bir çalışma yapılmamıştır. Müzeye eserin ne şekilde gittiği ya da kim tarafından götürüldüğü bilinmemektedir.

Başlığın üst tarafı kırık olup alt kısmında kare kenet oyukları görünmektedir. Kalathos üzerinde ön ve arkalı yerleştirilmiş iki sıra akanthus yaprakları bulunmaktadır. Yapraklardan sonra ise göğüsten başlamak üzere saç seviyesine kadar korunmuş figür ve figürün koltuk altlarından çıkan kaulis sapsarı bulunmaktadır (Res. 66, 67). Alt kısmında ise bir düz bir ters işlenmiş olan palmetler vardır. Palmet spirallerinin bitişleri nokta şeklindedir. Palmetlerin örneklerine bakıldığında Halikarnasos'ta bulunan sütun boyunları ile kullanım biçimi benzerlik göstermektedir³³⁶. Palmetlerin üstündeki torus şeklindeki astragalden sonra 8 adet akanthus yaprağı kalathosu sarmaktadır. Yapraklar detaylı ve ince işçiliğe sahiptir. Merkez ve yanlara doğru uzanan yaprak damarları aynı

³³⁶ Baran 2006, 60, Lev. 31-32.

noktadan çıkmaktadır. Damarlar merkezde kalın, yanlarda ince işlenmiş ve bazı yerlerde ince yaprak detayları görünümündedir. Önde bulunan yaprakların en üst noktası çukurdur. Yüksek ihtimalle yapraklar iki parçadan oluşmaktaydı. Dışa taşan akanthus üstü eklenti şeklinde olmalıdır. Bu özellik ile Korinth başlıklarında daha önce karşılaşılmamıştı. Yaprak iğnelerinin bitişleri yumuşaktır. İğneler arasında göz boşlukları alt seviyede uzun “U” formdayken, yaprak üst kısımlarında nokta şekline gelmektedir. Arka sıra yaprakların sadece ana damarı verilmiştir. Bu yaprakların yan detayları, ön yaprakların arkasına düşmektedir. Figür başlığın ortasında konumlanmakta ve başı abakus seviyesine çıkmaktadır. Kadın figürünün göğüsleri ön yaprakların kırılma noktaları üzerine oturmaktadır. Boyundan itibaren kırık olan figürün ufak parçada görünen saçlarında matkap işçiliği dikkati çekmektedir. Figürün koltuk altlarından çıkan kaulis sapları kalın ve yivli bir işlemeye sahiptir.

Akropolis’te bulunan bu başlığın benzer örneklerini Stratonikeia Gymnasion ve Lagina’da görülmektedir³³⁷(Res. 69). Akropolis başlığına benzer bir örnek Ephesos Oktogon yapısında karşımıza çıkmaktadır (Res. 68). Oktogon yapısındaki başlıklar için Augustus öncesi Hellenistik özelliklere sahip olduğu belirtilmiştir³³⁸. Özellikle Lagina başlığı MÖ 1. yy’ın ilk çeyreği olarak tarihlendirildiğini bakarsak³³⁹ bu örnek MÖ 1. yy ortaları tarihlenebilir³⁴⁰.

Resim 66. 1 Numaralı katalog başlığı

Resim 67. 1 Numaralı katalog başlık detayı

³³⁷ Taşkiran 2011, Res. 1, 2, 34, 7.

³³⁸ Alzinger 1974, 127. Res. 108.

³³⁹ Taşkiran 2011, 94.

³⁴⁰ Diğer örnekler için bkz. Heilmeyer 1970, Taf. 4.1-3, Taf. 11, Taf. 60; Taşkiran 2011, Res.1, 2, 34, 7,

Resim 68. Ephesos Oktogon yapısı
(Alzinger 1974, 108)

Resim 69. Lagina Hekate tapınağı
başlığı

3 katalog numaralı başlık, önceki örneklere benzemektedir. F2 ve F4 çeşmelerinin önünde bulunan Severuslar Meydanı'nda bulunmaktadır. Başlığın bu alanda bulunması kentin tarihi açısından önemlidir. Yukarıda Agora ve F2 ve F4 yapılarını anlatırken bu alanda erken imparatorluk dönemi düzenlemesinin varlığı tartışılmaktaydı. Bu başlık alanda bulunan 3 numaralı başlık ile F4 yapısında aynı özellikte kataloğa alınmayan diğer başlıkla beraber, erken imparatorlukta buradaki düzenlemenin varlığını kanıtlamaktadır. Başlık için MS 1. yy'ın ilk yarısı daha uygun olacağı düşünülmektedir (Res. 70). Tiyatro parados girişlerinde bulunan Korinth başlıklarına baktığımız zaman bu başlığa göre daha doğal işlenmiştir. Dolayısıyla 4 numaralı başlık parados girişlerindeki başlıklardan daha sonraya tarihlenmelidir. Tiyatro parados'undaki başlıklarla aynı dönem Severus Meydanı'ndaki yapılaşmaya dikkatle bakılmalıdır. Nitekim, bazı araştırmacılar Odeon/Bouleuterion yapısı bu alana yakın yerde, Hellenistik kulelerin batısında olduğu tartışılmıştır. Muhtemeldir ki bu başlıklar tartışılan Odeon/Bouleuterion yapısının ait olabilir. Bu alanda önceki örneklerle aynı olarak MS 1. yy'ın ilk yarısı yıllarına tarihlenebilir (Res. 71).

Resim 70. 3 Numaralı katalog başlığı

Resim 71. Ephesos başlık örneği
(Alzinger 1974, 73, Şek. 115)

4 katalog numaralı başlığımız Geç Devir Roma kapısında bulunmuştur. Geç Devir Roma kapısında çoğunlukla devşirme malzeme gördüğümüzden başlığın başka yapıdan getirildiği açıkça anlaşılmaktadır. Başlık 2, 3 ve 5 başlıklarla benzer özellik gösterse de yaprakların geçişleri biraz daha yumuşak işlenmiştir (Res. 72). Ayrıca abakuste yonca motifini bakımından farklıdır. Kaulis sapından, çanağa geçişte gördüğümüz bilezik işlemeyle 5 no'lu başlığa benzemektedir. Örneklerine göre akanthus yaprakları alçak kabartmaya sahiptir. Bu nedenle benzer örneklerinden biraz daha erkene tarihlenebilir. Benzer özellikleri karşılaştırma yapıldığında MS 1. yy'ın başlarına tarihlenmektedir³⁴¹.

Resim 72. 4 Numaralı katalog başlığı

6 katalog numaralı başlık, Kuzeydoğu mimari plastik tarlasında bulunmakta olup, buraya nerden ve ne zaman getirildiği ile ilgili bir belge bulunmamaktadır. Paye başlığı olması dolayısıyla anıtsal bir mimariye ait olmalıdır. Tek sıra ve her yüzde iki adet akanthus yaprağı bulunmaktadır (Res. 73). Başlığın kalathos'undaki yaprakların alt kısımları kırıktır. Kalathos kenarlarında boydan boya kademeli yükselen palmetler

bulunmaktadır. Yaprakların üst kısımları genişleme şekli ve hemen iğne grupları arasında bulunan göz boşluklarına göre 2, 4 ve 5 katalog numaralı başlıklara benzer özellikler göstermektedir. Yaprak üst kısımları dışa taşkın olup sivri ve sert geçişlere sahiptir. Yaprakların iğnelerindeki göz boşlukları kapalı üçgen formundadır. Abaküs kısmında herhangi bir motif bulunmamaktadır. Palmet, akanthus ve dil motiflerin aynı başlıkta kullanıldığı tek örnektir. Kalathos yaprak biçimlerini benzettiğimiz 2, 4 ve 5 başlıklar kentin güneyinde iken bu başlığımız kuzeyde bulunmaktadır. Başlıkları tarihlediğimiz dönem içinde kentin mimari yapıların dağılımını göstermesi bakımından önemlidir. Benzer örneklerinden³⁴² yola çıkarak bir öncekilerle aynı tarih olan MS 1. yy'ın ilk yarısına tarihlenebilir.

Resim 73. 6 Numaralı katalog başlığı

Katalog 9 numaralı başlık, 4 numaralı başlık gibi Severuslar Meydanı olarak nitelenen F2 ve F4 çeşmelerinin ön taraflarında bulunmaktadır. Kalathos'ta tek sıra akanthus yaprağı bulunmakta, yayvan işlenen yapraklar birbiriyle hafif birleşmektedir (Res. 74). Yapraklar üçlü ve dörtlü iğne gruplarından oluşmaktadır. İğne grupları arasında göz boşlukları bir yanda hafif kapalı üçgen şeklinde iken diğer yanda uzun üçgen şeklindedir. Kalathos'ta yüzeyinde kalan boşluklar dil motifi ile bezenmiştir. Başlık abaküsü kalın ve motifsizdir. Bolu Müzesi'nde bulunan başlığın gözleri oldukça benzemekte³⁴³ bunların yanında diğer örnekleri ile karşılaştırıldığında MS 2. yy. ilk yarısına tarihlenebilir. Bulunduğu alan itibari ile Hadrianus'a tarihlenecek en yakın yapı Hellenistik kulelerin kuzeyine inşa edilen Hadrianus Takı'yla ilişkilendirilebilir. Bunun

³⁴² Koşay 1957, Lev. 25; Heilmeyer 1970, Pl. 20.3, 20. 5, Pl. 22.2-4.; Alzinger 1974, 73, Şek. 115; Vandeput 1999, Pl.3, Pl. 13.2, Pl. 64.1; Öcal 2007, 229, Res. 47; Yener 2014, 129, Fig. 2.

³⁴³ Temür-Çelik 2019, 134, Res. Ayrıca bkz: Mansel 1975, 87, Fig. 53; Vandeput 1997, 269, 339, Pl. 36.4, Pl.74.2, 106; Alp 2006, 63; Taşkiran 2011, 111, 113, Kat. No. K23, Kat. No. K25. Temür-Çelik 2019, 134, Res. 11; Beard 2017, 64, Fig. 11, 12.

yanında Güney Hamamda yine Hadrianus ve Antoninler'e tarihlenen başlıklar bulunmaktadır.

Resim 74. 9 Numaralı katalog başlığı

18 katalog numaralı başlık, kuzeydoğu mimari plastik tarlasında bulunan diğer başlıklar gibi geldiği yer ve zamanı belli değildir. 16 ve 17 numaralı başlıklarla heliks gelişimini takibine baktığımızda yukarıda da değindiğimiz üzere, heliksler bant şekliyle inceliyor yuvarlaşmaktadır (Res. 75). Abakus motifinde farklı betimler görülmeye başlanır. Başlığın bulunduğu alana yakın doğu-batı ve kuzey-güney caddesinin ikisinde de benzer özellikte başlıklar bulunmaktadır. Stratonikeia da bulunan benzer başlıktan erken olmalıdır³⁴⁴. Diğer örneklerle beraber³⁴⁵ başlığı MS 2. yy'ın ortasına tarihlendirebiliriz.

Resim 75. 18 Numaralı katalog başlığı

21 katalog numaralı başlık, Geç Devir Roma kapısında bulunmaktadır. Aynı alanda bulunan diğer örnekler gibi başka bir yapıdan getirilmiş olduğu kesindir. 24

³⁴⁴ Taşkıran 2011, 122, Kat. No. K34.

³⁴⁵ Güzel 2007, Lev. I, Res. 1; Taşkıran 2011, 122, Kat. No. K34; Dönmez 2022, Lev. 168, Kat. No.51, 52.

no'lu başlığın özellikleri izlenmektedir. Yapraklar daha dar işlenmiştir (Res. 66). Yaprak iğnelerin arasındaki boşluk hafif kırılmış ve uzun formdadır. Heliks formları ve uzantıları bu başlıkta görüldüğü üzere bozulmaktadır. Heliksler volüt formundan başka formlara evrilmiştir. F2 çeşmesindeki 20 numaralı başlık ile aynı dönem özelliklerini taşıdığından, büyük olasılıkla Geç Devir Roma kapısına buradan götürülmüş olmalıdır. Benzer örnekleri³⁴⁶ ile ele aldığımızda MS 2. yy'ın sonlarına tarihlenmek mümkündür.

Resim 76. 21 Numaralı katalog başlığı

24 katalog numaralı başlık, kuzeydoğu mimari tarlası içinde yeri ve zamanı belli olmayan grup içinde bulunmaktadır. Başlık kalathos'unda kalın ve detaysız işlemler göze çarpmaktadır (Res. 77). Yaprakların ana hatları belirgin verilmiş ancak detayları işlenmemiştir. Yapraklar her biri farklı ölçüde ve genişlemesi farklıdır. Yaprak iğne gözleri dönemine göre kısa ve üçgen tabanlı verilmiştir. Muhtemelen eskiye öykünen bir acemi ustanın eseridir. Bu M. Fischer'in Tip 3 grubuna dahil edilebilir. Benzer örneklerine göre MS 2. yy'ın 2. yarısından olmalıdır.

Resim 77. 24 Numaralı katalog başlığı

³⁴⁶ Güzel 2007, Lev. III. Res.5; Fischer 1990, 44, Lev. 79.

27 katalog numaralı başlık, aşağı kent içinde bulunan Hellenistik kulelerin arasında oluşturulan avluda bulunmaktadır. Alanda aynı başlıktan 9 adet benzeri mevcuttur. Küçük farklılıklar dışında bütün örnekler benzerdir. Korinth başlıkları avlu içinde duvar niş aralarında. Avlu duvarında kornişin altına gelen sütunların üstünde ve galeri katına dıştan bağlantıyı sağlamak için kullanılmıştır (Res. 78). Yapraklar arasındaki gözler altta uzun damla formda iken üstte bu form incelmektedir. Kaulis çanağı ve heliksler özensizdir. Heliksler kalathos merkezine doğru kısa formda verilmiştir. Yaprak işçiliklerine, kaulis ve helikslerden yola çıkarak baktığımız benzer örneklere³⁴⁷ göre başlığı MS 2. yy'ın ikinci yarısına tarihleyebiliriz.

Resim 78. 27 Numaralı katalog başlığı

29 katalog numaralı başlık, batı caddesinde bulunan mimari plastik tarlasında yer almakta, nereden ve ne zaman geldiği bilinmemektedir. Yaprakların dışa taşan kısımlarında matkap işçiliği görülmektedir (Res. 79). Yparak üzerinde sadece bir noktada bulunan ve gelişigüzel delinen noktalar ile tam olarak nasıl bir amaca hizmet ettiği bilinmemektedir. Yapraklarda bulunan göz boşlukları birbirinden farklılık göstermektedir. İkinci sıra yaprak gözlerinde neredeyse boşluk bırakılmamış, alt yapraklar ince uzun formda olup genişlikleri farklıdır. Dolayısıyla yeni bir ustanın ilk örneklerinden olması muhtemel bir başlık olduğu düşünülebilir. Macellum portikolarında bulunan Korinth başlıkları ile benzer yaprak biçimleri görülmekte ancak bu başlıkta yapraklar tam birleşmemektedir. Agora örneklerinin hemen öncesine tarihlenmesi gerekir. Başlığın benzer örnekleri³⁴⁸ ile de karşılaştırma yapıldığında MS 2. yy'ın sonlarına tarihlenebilir.

³⁴⁷ Heilmeyer 1970, Taf. 31,32; Vandeput 1997, 353, Pl. 120.1,2; Başaran 1999, 66; Türkmen 2007, 126, Kat. No. 36; Temür-Çelik 2019, 132, Res. 5.

³⁴⁸ Fischer 1990, Taf. 12.66,70,73, Taf. 26.148; Vandeput 1997, Pl. 43.3; Kökmen Seyirci 2016, Lev. 22a.

Resim 79. 29 Numaralı katalog başlığı

31 katalog numaralı başlık, kuzeydoğuda mimari plastik tarlasında bulunan başlıkların içinde yer almakta olup, nerde ve ne zaman bulunduğu bilinmemektedir. Aynı alan içinde benzer özelliklere sahip birçok başlık vardır. Başlığın kent içindeki benzer örnekleri ise kuzey-güney ve doğu- batı doğrultulu caddelerde ele geçmiştir. Başlık kalathosunda yoğun ve sert işçilik görülmektedir (Res. 80). Kaulis sapı tamamen silik halde olup, kaulis çanağı huni formdadır. Helikslerin kaulis çanağı ile abakus arasında sıkışmıştır. Yapraklar üst kısımda kaulisten ayrılarak dışa taşmaktadır. Kaulis çanağı ve heliksler dar bir alana sığdırılmıştır. Abakus kırık ve abakus çiçek motifi görünmemektedir. M. Fischer'in Tip 4 olarak sınıflandırıldığı grup içinde bulunmaktadır. Başlık benzer örnekleri³⁴⁹ ile karşılaştırıldığı zaman MS 3. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Resim 80. 31 Numaralı katalog başlığı

37 katalog numaralı başlık, güneydoğu mimari plastik tarlasında bulunmaktadır. Başlık boyutu ve yaprakların işlenişi bakımından diğerlerinden farklı birkaç nokta öne çıkmaktadır. İlk olarak kalathos'ta iki sıra yaprak işçiliği görünse de alt sıra yapraklar ön plandadır (Res. 81). Üst sıra yapraklar yarım bir yaprak daha kısa boyda işlenmiştir. Heliks işlemleri de ayrıca güzel bir işçilikle kalathos gövde şeklini almaktadır. Abakuste

³⁴⁹ Fischer 1990, Taf. 12.66, 70, 73, Taf. 26.148; Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b.

bulunan göz motifinin Perge başlıklarında benzeri görünmemiştir. Bu göz motifi, örneklerin kullanım yerlerine göre farklı anlamlar taşımaktadır. Labraunda Zeus kutsal alanına giden yolun başlangıcındaki kemerin kilit taşında, bir baltanın iki ağzı üzerinde iki göz betimi bulunmaktadır. Bu gözlerin Mylasa'dan Labraunda'ya doğru giden ziyaretçileri Zeus'un gördüğüne işaret ettiği şekilde yorumlanmıştır.

Başlık volüt yayı ve helisklerin işlenmesi Antoninler dönemi özelliği olup yaprak işlemeleri ise daha geç dönemindir. Antoninler dönemi yerel atölye etkisi MS 3. yy başlarına kadar etkisini koruduğunu söyleyebiliriz. Başlık tarihlemesi için benzer örneklere de baktığımız zaman³⁵⁰ (Res. 82) MS 3. yy'ın başlarına tarihlendirilebilir.

Resim 81. 37 Numaralı katalog başlığı

Resim 82. Rhodiapolis Opramaos anıtı başlığı (Kökmen Seyirci 2016, KN. 56)

44 katalog numaralı başlık, Geç Devir Roma kapısında bulunmaktadır. Kalathos yapraklarındaki yapı ve özellikleri bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır. Başlıkta ilk dikkatimizi çeken kalathosta bulunan yaprakların yoğun matkap işçiliğidir. İki sıra kalın ve yayvan işli yapraklarda şekil vermek için kullanılan matkap işçiliği tıraşlanmadan bırakılmıştır (Res. 83). Normal şartlarda matkap işçilikleri zımparalanarak düz bir hatta sahip olması sağlanırdı. Başlıkta kaulis çanağı bulunmazken heliksler uzun, ince, “V” şeklinde uzanarak kalathos boşluğunu doldurmaktadır. Kalın üçgen biçimli çiçek motifi bulunmaktadır. M. Türkmen başlığı Severuslar Dönemi'ne tarihlemiştir³⁵¹.

³⁵⁰ Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b; Kökmen Seyirci 2016, Kat. No. 056.

³⁵¹ Türkmen 2007, 151.

Resim 83. 44 Numaralı katalog

46, 47, 48 katalog numaralı başlıklar, Geç Devir Roma kapısında bulunmaktadır. Başlık dönem özellikleri aynı olsa da usta farklılıkları net göze çarpmaktadır. 46 numaralı (Res. 84) başlıkta ve 48 numaralı (Res. 86) başlıkta daha detaylı yaprak işçilikleri görülmektedir. Detaylar çizgisel olsa da yan damarlar ve yaprakların iğneleri verilmiştir. Kalathos üst yapısında ise 46 numarada çok az bir kaulis çanağı görülmekte ancak diğer iki başlıkta bulunmamaktadır. 47 numaralı başlığın (Res. 85) yaprak ana damarları öne çıkarılmış, göz boşlukları derin oyuklarla verilmiştir. Abakus motifi için hepsi farklı bir motif işlenmiştir. Ancak abakus çiçek motifine kalathostan giden ince helikslerin çıkış noktalarında aynıdır. Başlıkların işlemelerinde düzen ve kuralların soyutlaştığı dönemin örneklerini oluşturmaktadırlar. Örnekler³⁵² ile karşılaştırdığımızda MS 3. yy. ikinci yarısına tarihlenmek mümkündür. Bu üç başlığa baktığımızda kaulis çanakları ve heliksler formunu tamamen kaybetmiştir. İlk bozulmaları MS 2. yy'ın yarısında gördüğümüz kaulis çanağı ve heliksler MS 2. yy'ın sonu MS 3. yy'ın başında kalathos ve abakus arasına sıkıştıyordu. MS 3. yy'ın ikinci yarısında ise bu tamamen değişmiş oldu.

Resim 84. 46 Numaralı katalog başlığı

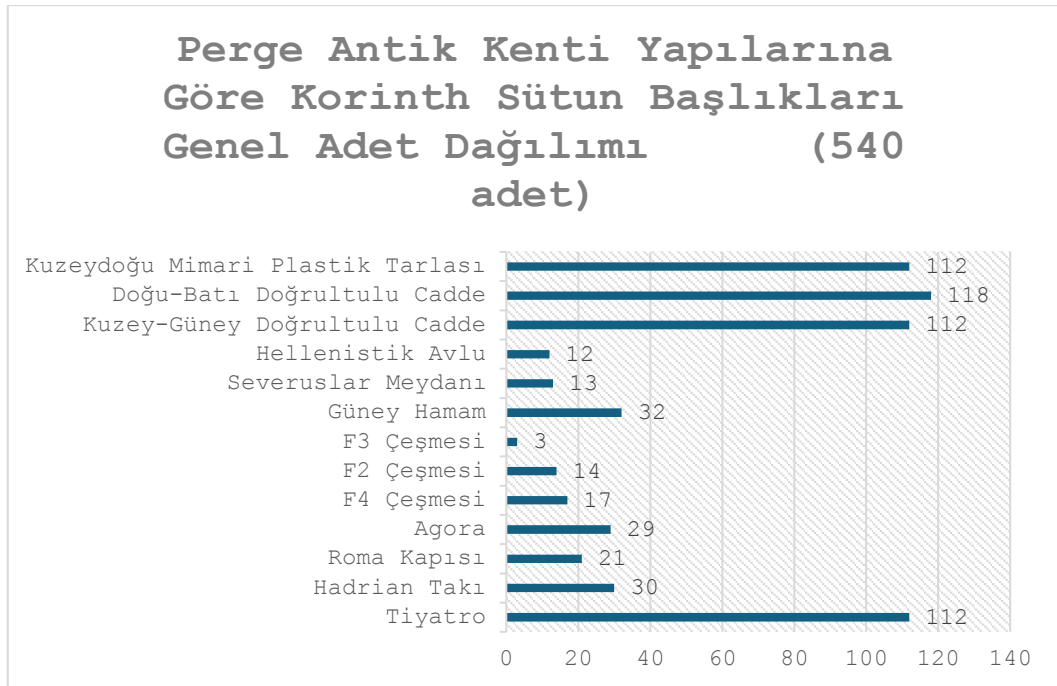
Resim 85. 47 Numaralı katalog başlığı

³⁵² Fischer 1990, Taf. 39.214, 220; Güzel 2007, Lev. IX, Res. 17.

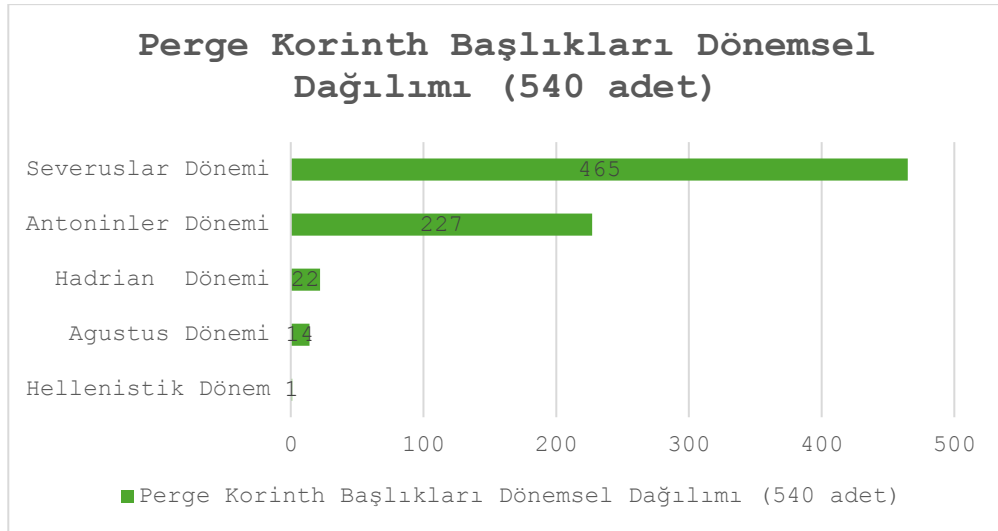

Resim 86. 48 Numaralı katalog başlığı

Perge’de toplam 540 adet Korinth başlığı tespit edilmiş ve bunların alanlara göre olan dağılımı yapılmıştır (Grafik 5). Bu başlıklardan bir tane Hellenistik dönem, 14 tanesi Augustus dönemi, 22 tane Hadrianus dönemi, 227 Antoninler dönemi, 465 tanesi ise Severuslar dönemine tarihlenmektedir. Görüldüğü üzere en yoğun çalışma Antoninler ve Severuslar Dönemi’nde yapılmıştır (Grafik 6). En yoğun çalışma bölgeleri ise kentin her iki caddesi ve tiyatro yapısında gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 5. Perge’de tespit edilen Korinth başlıkların yapı/alan dağılımı

Grafik 6. Perge'de tespit edilen Korinth başlıklarının dönemsel dağılımı

BEŞİNCİ BÖLÜM

PERGE ATÖLYE İNCELEMESİ

5.1. Perge’de Yapılan Atölye İncelemeleri

Pergede yapılan kazı ve araştırmalar sonucunda, kentte pek çok anıtsal yapının inşa edildiğini, bunların zengin süslemeler ile bezendiğini ve gösterişli heykellerin sergilendiğini saptanmıştır. Bu anıtsal eserlerin sayısal oranları, farklı evrelerden yapılarda görülen imar aşamaları, kalabalık bir usta grubunun çalıştığını ortaya koymaktadır. Ancak atölye varlığını kanıtlar nitelikte henüz ele geçen net bir yapı kalıntısı ya da buluntu yoktur. Dolayısıyla Perge’de heykel ve bezeme atölyeleri konusu ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Ancak stilistik özellikleri açısından farklı heykeller, lahitler ve mozaiklerin bulunması Perge’de atölyelerin olmasını düşünce bazında mantıklı kılmaktadır³⁵³.

Atölye konusunda, kemik eserler, mozaik ve heykeltraşlık alanında bazı araştırmalar yapılmıştır³⁵⁴. Perge Akropolisi’nde yapılan çalışmalarda yarı işlenmiş ve kırık kemik aletler bulunması³⁵⁵, nekropolde yapılan kazı çalışmalarında birçok kemik atölyesi atıkları tespit edilmiş olmasına dayanarak Klasik Dönemden itibaren kentte kemik işleme atölyesi varlığı söylenmektedir³⁵⁶.

K. G. Lanckronoski, stadiumun doğusunda bulduğu bir yazıtta gümüş ustasının adı geçtiğini tespit etmiş ve kentte gümüş işleme atölyesi olması gerektiğini belirtmiştir³⁵⁷.

I. R. Işıklıkaya Perge mozaikleri ile ilgili yaptığı çalışmada Roma İmparatorluk dönemine ait iki ve Geç Antik Döneme ait altı olmak üzere toplam sekiz adet mozaik atölyesi tespit etmiştir³⁵⁸. Roma Dönemi mozaik atölyelerinin ilk üretimleri, MS 2. yy’dan itibaren başlamıştır³⁵⁹.

Perge kamu yapılarında alışık olduğunuz ekleme ve düzenlemeler heykeltraşlık programında da karşımıza çıkmaktadır³⁶⁰. B. Akçay’ın Güney Hamam heykellerini değerlendirdiği çalışmasında natatio bölümünde ele geçen Hellenistik döneme tarihlenen

³⁵³ İnan 2000, 285-340.

³⁵⁴ Lanckronoski 1890, 46; Özgülner 2007, 183.

³⁵⁵ Abbasoğlu 1996, 121-124.

³⁵⁶ Garan 2015, 23.

³⁵⁷ Lanckronoski 1890, 46; Özgülner 2007, 183.

³⁵⁸ Işıklıkaya 2010, 322-375.

³⁵⁹ Işıklıkaya 2010, 373.

³⁶⁰ Perge heykeltraşlık eserleri ile ilgili yapılan son çalışma için bkz. Akçay 2024, 264-277.

heykel gövdesine, Hadrianus dönemine tarihlenen portre yerleştiriliyor. Dolayısıyla erken dönem heykellerin eksik parçalarının tamamlandığı ve bunun bir atölye üslubu olduğu düşünülmektedir³⁶¹. Apodyterium bölümünde ise yarı işlenmiş bir kadın başı bulunmuş olması, atölye varlığını düşündüren kanıtlardandır³⁶².

G. Rodenwaldt, 1933 yılında yayınladığı bir makalede Pamphylia Lahitleri olarak isimlendirdiği 16 tane lahdi çalışmıştır³⁶³. Söz konusu lahitlerin yerel üretim olduğunu ve Ksanthos atölyesi ile benzer özellikler taşıdığını vurgulamaktadır³⁶⁴. A. M. Mansel, Perge'deki ilk kazıları sonrası ele geçen lahitler üzerine yaptığı çalışmada G. Rodenwaldt'ın önerisine katılarak listeyi genişletmektedir³⁶⁵. Lahitler ile ilgili çalışmasında F. Işık ise yapraklı girland motiflerin Pamphylia kökenli olup, Kilikia ile birlikte lahit sanatına öncülük ettiğini bildirmektedir³⁶⁶.

S. Young, Pamphylia bölgesinde atölye sorununu ve mimariyi ele alan çalışmasında, MS 2. yüzyıl mimari bezemelerin ve lahitlerin aynı atölyeden çıktıklarını düşünmektedir. Dolayısıyla konuyu lahitler üzerinden bağlantı kurarak incelemiştir³⁶⁷. Çalışmada Hadrianus öncesi bölge atölyelerinde Prokeonnesos ve Dokimeion mermerinin işlendiğini ve Hellenistik dönemden itibaren süregelen yaygın atölyelerin olduğunu vurgulamıştır³⁶⁸. Son olarak Ö. Turak, Pamphylia bölgesindeki lahitlerin fazlalığından, burada birden fazla atölyenin çalışmış olması gerektiğini savunmaktadır³⁶⁹.

5.2. Perge Mimari Bezeme Atölye İncelemeleri

Mimari bezeme alanında C. Gliwitzky tarafından yapılan çalışmada bölgenin atölye sorunu detaylıca ele alınmış ve farklı bir öneri sunmuştur. Kısaca çalışmasında bölgede örgütlenmiş basit ve detaylı mimari bezeme ustaların olduğunu söylemektedir. Örgütlenen ustaların hareket halinde olduklarını ve yapılara bağlı çalıştıklarını bildirmektedir³⁷⁰. Antik kentteki yapıların çokluğu düşünüldüğünde en makul çözümün bu şekilde olabileceği düşünülmektedir.

³⁶¹ İnan 1990, 239-245.

³⁶² Akçay 2007, 98.

³⁶³ Rodenwaldt 1933, 198

³⁶⁴ Rodenwaldt 1933, 198; Turak 2011, 254.

³⁶⁵ Mansel-Akarca 1949, 28-29.

³⁶⁶ Işık 1975, 273, 274.

³⁶⁷ Young, 2003, 171-188.

³⁶⁸ Young, 2003, 171; Turak 2011, 256.

³⁶⁹ Turak 2011, 255. Adı geçen eserde bölge lahitleri kapsamında atölye ve mermer ocakları detaylı ele alınmıştır.

³⁷⁰ Gliwitzky 2010, 19-23.

Perge yapılarında kullanılan Korinth başlıklarının işlenmesinde mimari yapılarda olduğu gibi birden fazla atölyenin ustaları ile çalıştığı ve bunların farklı yapılarda görev almış oldukları anlaşılmaktadır. Perge Korinth başlıklarında C. Gliwitzky'nin değindiği gibi tek bir işleme atölyesi olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle bazı Korinth başlıklarında eski ve yeni uygulamaların birlikte kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu uygulamaya örnek olarak tiyatro girişindeki 5 numaralı başlıkta izlenebilir. Parados girişindeki çeşme yapısında kemer ayağı şeklinde yarım Korinth başlıkların iğne grupları arasındaki gözlerde, yaprağın bir tarafında kalp ve diğer tarafında üçgen/damla formlar görülmektedir. Hadrianus dönemi başlıklarında 7 numaralı başlıkta ve 9 numaralı başlıkta net gözlendiği gibi gözler iki farklı şekilde işlenmiştir. Ayrıca bu tarz iki farklı göz uygulaması 5, 10, 16, 17, 20, 27 numaralı katalog başlıklarda da görülmektedir.

Bunun yanında Perge komşu kenti Side'de, A. Yurtsever tarafından yapılan çalışmada bölgenin atölye/ekol konusu incelenmiştir. Side İmparatorlar Salonu doğu stoasındaki sütun başlıkları MS 130-150 yılları arasına tarihlenmekte ve başlıklar Pergamon dekorasyon okulu etkisinde olduğunu belirtmektedir³⁷¹. İmparatorlar salonu özelinde devam eden çalışmada bir diğer etki Sagalassos'tan görülmektedir. Sagalassos antik kenti Kuzey Çeşmesi ve İmparatorlar salonu M Yapısı inşasına katılan ustaların aynı olduğunu vurgulamıştır³⁷². Pamphylia bölgesindeki Side ile Pisidia bölgesindeki Sagalassos gibi birbirinden uzak kentlerin, bezeme ustaların çalışmalarını anlamak adına oldukça önemlidir. Side İmparatorlar salonu bezemelerinde anthemion üzerinde perdahlı bir yüzey bırakılmıştır. Bu perdahlı yüzeylerin yoğunluk ve kullanım yerlerine göre yerel atölye usta işçilikleri olduğu düşünülmüştür³⁷³. Side de aynı dönemde içinde iki farklı atölye ustalarının tek bir blok üzerinde izlenebilen farklılıkları görülmektedir³⁷⁴. MS 2. yy'ın sonu, MS 3. yy'ın başında yapı düzenlemelerinde yeni sütun başlıkları kullanımları görülmüştür³⁷⁵. Araştırma da Geç Hadrianus döneminden Severuslar dönemine kadar süre gelen bir işçilik anlayışı izlenmekte ve yerel atölyelerin Pergamon ve Aphrodisias okulları etkisinde işlendiği belirtilmektedir³⁷⁶. Araştırmanın sonucunda mermer kaynağına sahip olmayan Pamphylia bölgesinin ekol yaratacak etkisi sorgulanmaktadır.

³⁷¹ Yurtsever 2021, 260.

³⁷² Vandeput 1997, 95; Yurtsever 2021, 260.

³⁷³ Yurtsever 2021, 260.

³⁷⁴ Yurtsever 2021, 260, Lev. 40.

³⁷⁵ Yurtsever 2021, 260.

³⁷⁶ Yurtsever 2021, 261.

Hadrianus dönemi Perge Korinth başlıklarını ele aldığımız 7, 8, 9, 10, 11, 12 ve 13 numaralı katalog başlıkların aynı atölye ürünü olduğunu belirtmek güçtür. Bahsi geçen bu başlıkların hiçbirinde tek bir atölye düzeni görülmemektedir (Res. 87). Hadrianus döneminde yerel bezeme özgünlüğünü sadece usta farklılıklarına bağlamak yanlış olacaktır. Dolayısıyla Hadrianus dönemi yoğun yapılaşma sürecini de düşünürsek, Korinth başlıkların farklı bölge atölyelerinden getirilmiş olmalıdır.

Resim 87. Perge Hadrianus dönemi Korinth başlıkları (MS 1. yy'ın ilk yarısı)

Antoninler dönemi başlıklarına bakıldığı zaman Güney Hamam ve propylonunda görülen başlıklar ile kentin diğer noktalarında ele geçen aynı dönem başlıklarında barok etkisinin farklılığı görülmektedir. Özellikle Güney Hamam başlıklarının detaylı işlendiği ve figürlerin özenle yerleştirildiği görülürken, diğerlerinde yüzeysel bir işçiliğinin olduğu bariz bir biçimde dikkati çekmektedir. Bunlar ayrı ustaların çalışmaları olmasından kaynaklanmış olmalıdır. Severuslar döneminde bu farklılık, tiyatro sahne binası başlıklarındaki yoğun matkabin kullanıldığı figürlü başlıklar ile kentte bulunan aynı tarihlerden diğer başlıklar arasındaki farklılık net bir şekilde görülmektedir (Res. 88).

Resim 88. Perge Severuslar dönemi MS 3. yy'ın ilk yarısına tarihlenen başlıklar

Perge başlıklarında farklı bölgelerden gelen ustaların çalışmış olabileceği düşünülmektedir. Bununla ilgili olarak M. Türkmen, Suriye'den gelen ustaların bölge de çalıştıklarını belirtmektedir³⁷⁷. D. Kaplan tarafından Kilikia'da Suriye ve Aphrodisias okul geleneklerine ait uygulamaların olduğu tespit edilmiştir³⁷⁸. Benzer etkinin Perge'de de olduğu düşünmekle birlikte, bu konuda detaylı bir çalışma yapıldıktan sonra konunun bütünlüğüyle ele alınarak net sonuçların ortaya konulması açısından yararlı olacaktır.

Perge'nin bezeme olarak önceki araştırmalarda da en çok karşılaştırılan kent olan Side de yayınlanmış Korinth başlıklarına³⁷⁹ bakıldığında benzer özellikte yeni ile eski stil kullanımı net bir şekilde izlenmesi Antoninler döneminden sonra başlamaktadır. Dolayısıyla bezeme biçiminin birbirine etkisi Side de daha geç başlamıştır. Ancak unutulmamalıdır ki yerel atölyenin etkisi kendi bölge sınırları içerisinde değerlendirilmelidir. Perge'nin yerel atölye izlerini sadece mermer kaynağına yakın kentler ile kıyaslayarak değerlendirmek, net bir veri için eksik kalacaktır.

Farklı atölye etkisinde yetişen ustaların yerel atölyelerde küçük farklılıklar dışında büyük etkileri izlenmemiştir. C. Gliwitzky'nin değindiği gibi biri diğerine göre

³⁷⁷ Türkmen 2007, 72-75.

³⁷⁸ Kaplan 2006, 105; Türkmen 2007, 72-75; Kaplan 2015, 430-433.

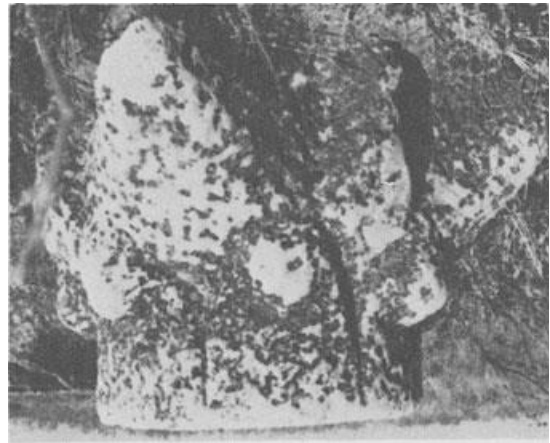
³⁷⁹ Güzel 2007, 56-72; Büyükkolancı 2008, 239-262; Yurtsever 2021, 219-224.

daha detaylı iki farklı gezici atölye önerisi mantıklı görünmektedir. Ancak yerel atölye olmadan Antoninler ve Severuslar dönemi yoğun yapılaşması bu fikir için yetersiz kalmaktadır. 16, 17, 18 numaralı başlıklarla Antoninler döneminde Perge de üç farklı atölye çalışması görülmektedir. MS 3. yy ile Korinth başlıklarında ise yoğun matkap kullanımlı yapraklar özellikle tiyatrodan ve kentin diğer yerlerinde karşımıza çıkarken, uzun göz formu ve yüzeysel sert iğneli yapraklar kentin Doğu-Batı ve Kuzey-Güney doğrultulu caddelerinde bulunmaktadır. Antoninler döneminde belirlediğimiz üç yerel atölye Severuslar döneminde üçten fazla atölyeye dönüşmüş olduğu düşünülebilir.

Bunun yanında Perge batı kapısı nekropol alanında bulunan yarım işli başlık atölye varlığını en net şekilde gösteren bulgudur (Res. 89). Bu başlık burada işlenip mi yarım bırakıldı yoksa ithal mi geldi sorusu akla gelmelidir. Çünkü, MS 2. yy sonrası başlayan yoğun yapılaşma sırasında Prokonnesos ocaklarında, başlıklar yarım işlenerek Akdeniz bölgesine ithal ediliyordu³⁸⁰. Perge'ye en yakın örneği ise Side' de bulunmaktadır. Prokonnesos ocağından çıkmış yarım işli bir başlık aynı şekilde Side de bulunması dikkat çekicidir (Res. 90). İthal gelmiş olsa dahi yarım işli başlığı tamamlayacak bir atölyenin olması gerekir. Tarihlemesi konusunda ise net şey ifade etmek zordur. Ancak başlık basık ve boyut olarak erken dönem başlıklarına göre küçük olduğundan Roma İmparatorluk dönemi başlıklarının yoğun yapılaşma süreci olan MS 2. ve 3. yy arasında olmalıdır.

Resim 89. Perge de batı kapısı nekropol alanında bulunan yarım işli başlık

Resim 90. Side de bulunan yarım işli başlık (Asgari 1988, 125, Fig. 18)

³⁸⁰ Asgari 1988, 120.

SONUÇ

Antikçağ'da Pamphylia bölgesinin önemli kentlerinden birisi olan Perge Antik kentinde Roma İmparatorlukla özellikle Antoninler ve Severuslar döneminde yoğun imar faaliyeti görülmektedir. Kentin mimari bezeme unsurları olan Korinth sütun başlıklarından hem dönemin hem de kentin mimari bezeme gelişimini takip edilebilmektedir.

Perge'nin en erken başlığından başlayarak 1 numaralı katalog yukarıda ele aldığımız gibi doğu kökenli özelliklere sahiptir. Kentin kuruluşu erken dönemlere dayandırılmasına rağmen sadece bir tane Hellenistik dönem başlık tespit edilmiştir. Dolayısıyla Perge'nin Hellenistik yapıların kazılarda daha rastlanmadığı gibi dönem yapılarının değişime maruz kaldığı düşünülebilir.

Augustus dönemi başlıkları Hellenistik başlıklarına göre daha fazla sayıda bulunmuştur. Kentin yapılarına baktığımız zaman Augustus dönemine ait yapı tespit edilememesinin nedeni, yapıların küçük boyutta olduğu ya da Korinth başlığı kullanımı olmadığı düşünülmektedir. Bu konudaki en önemli önerilerden birisi de Roma Dönemi yapılarının olduğu yerde bulunduğu ve zamanla bunlar değiştirildiği için günümüze gelememiş olduğudur.

Erken imparatorluk döneminden itibaren eski-yeni, iki stilin bir arada kullanıldığını görmekteyiz. Bu özelliklerin okul veya atölyen üslubu olarak düşünüldüğünden, erken imparatorluk ile ilk örneklerini verdiği söylenebilir. Tiyatro girişinde bulunan çeşme yapılarında Erken imparatorluk dönemi yarım Korinth başlıkları ve taş tarlasındaki Korinth başlıkları yapının en erken kanıtlarını oluşturmaktadır. İki noktadaki başlıklara dayanarak tiyatrodaki Erken İmparatorluk döneminde mimari düzenleme yapıldığını söyleyebiliriz.

Hadrianus dönem başlıkları çok farklı tipte ele geçmiş olup sadece iki tanesinde erken imparatorluk dönemi stil özelliklerin devamını görmekteyiz. Dolayısıyla Hadrianus dönemi Perge de yoğun ve hızlı imar faaliyetlerinden dolayı ithal başlık getirdikleri sonucuna varılabilir.

Antoninler döneminden sonra Korinth başlıklarında başlayan çoklu atölyede üretilmiş düşüncesi Severuslar ile tamamen belirgin olmaya başlanmıştır. Atölyede konusunda C. Gliwitzky'ninde bahsettiği gibi, biri basit diğeri detaylı işçilikli olmak üzere ikili atölye kullanıldığı kuvvetli bir ihtimaldir.

Perge'de Korinth başlıkları en yoğun Severuslar döneminde görülmektedir. Ancak yoğun olmasına rağmen, Severuslar döneminde yeni yapılaşma da değil de Korinth başlıkların ekleme ve düzenlemede kullanıldığını görmekteyiz.

Atölye olarak da Side kentine baktığımız zaman erken dönemlerde Korinth başlığı özelinde net şekilde etkileşim görülmemektedir. Ancak Antoninler ile beraber benzer stil ve özellikte yaprak ve gözler görülmeye başlanır.

Antoninler dönemi MS 2. yy ortasına tarihlenen 16, 17, 18 numaralı başlıklar incelendiğinde 3 farklı atölyeden çıktığı söylenebilir. Pergede Severuslar dönemi Korinth başlıkları en az üç atölyeden çıkıyor olmalıdır (Res. 81) Atölye varlığı konusunda en net

bulgu ise yarım işli başlıktır ve bu başlığı tamamlayacak bir yerel atölyenin varlığından net şekilde bahsedilebilir (Res. 89).

C. Gliwitzky'nin yine bahsettiği ikinci konu olan mimari bezemelerin Perge de tarihleme kriteri olarak kullanılması yanlışlıklara yol açacağı fikri yerindedir³⁸¹.

Hadrianus Takı'na, Güney Hamam Propylonu'na, Geç Devir Roma kapısına ve F2/F4 çeşmesi ile F3 çeşmesine bakıldığında gerçekten de Korinth başlıkları yapının epigrafik ve duvar tekniği tarihlendirmeleri ile çeliştiği görülmektedir. Başlıklardan yola çıkarak kesin bir kaniya varmanın güç olduğunu düşünmekteyiz.

Perge'de incelediğimiz başlıklardan yola çıkarak tarihlendirmede bazı bulgular tespit ettik. Augustus dönemi başlıkları belirli düzen içerisinde MS 1. yy ilk yarısına kadar kaulis sapı kalın bir işlemeye sahip ve uzun formdadır. Kaulis çanağı, volüt yayını ve heliksleri alttan ince estetik bir biçimde desteklemektedir. MS 2. yy ile kaulis sapı kısaltmaya başlamakta ve MS 2. yy ortasından ise kısa üçgen çıkıntılı forma dönüşmektedir. Aynı dönem içerisinde heliksler kaulis çanağı ile abakus altına sıkışmaktadır. MS 2 yy sonları, MS 3. yy başlarında ise kaulis sapı neredeyse görünmez ve kaulis çanağı huni formunu almaktadır. Kalathos ortasında, heliskler incelmekte ve volütler yerine dalga motifi ve yarım küçük volütler görülmektedir. MS 3. yy ikinci yarısından sonra ise kaulis çanağı ve heliksler kaybolmaktadır.

Bunların yanında 1 no'lu kataloğa ve erken imparatorluk dönemi başlıklarına bakıldığında, MS 2. yy öncesi Pergede kapsamlı Suriye etkisinin araştırmaları etkileyecek sonuçlara ulaşacağı ön görülmektedir.

³⁸¹ Giliwitzky 2010, 19-23.

KATALOG

		
Katalog No.	1	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Bulunduğu Yeri	Müze Sığınak Depo	
Bulutnu Yeri	Perge Akropolis	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 40; Gen.: 35x35; Alt Yap. Yük.: 26 cm.	
Korunma Durumu	Sütun gövdesine ait alt bölüm ile kalathos üst kısmı, abaküsü ve kaulis sapının üst kısmı ile figürün boyundan yukarısı kırık ve eksiktir.	
Tanım	Sütun gövdesinin üst bölümü ile başlık birlikte tek parça bloğa işlenmiştir. Sütun gövdesinin üst bölümünde ders anthemion kabartması vardır. Başlık kalathos bölümündeki alt yaprak ve bunların arasından yükselen ikinci yapraklar bulunmaktadır. Alt yaprak üzerine figür yerleştirilmiştir. İkinci sıra yaprak arkasından ve figürün koltuk altında yükselen kaulis sapları burmalı yivli olarak yükselmektedir.	
Tarihi	MÖ 1. yy'ın ortaları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 4.1-3, Taf. 11, Taf. 60; Alzinger 1974, 127, Res. 108; Taşkiran 2011, Res. 1, 2, 7, 34.	

		
Katalog No.	2	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Doğu-batı doğrultulu cadde kuzey portiko	
Buluntu Yeri	Doğu-batı doğrultulu cadde kuzey portiko	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.:60; Gen.: 70; Alt Yap. Yük.: 18; Üst Yap. Yük.: 34 cm.	
Korunma Durumu	Abakus köşeleri, volüt yaylarının uç kısmı ve yaprak uçları kırık ve eksiktir. Başlığın bir yanı harç tabakasıyla kaplıdır.	
Tanım	Kalathos alt kısmında birinci sıra ve bunların arasından çıkan ikinci sıra yapraklar vardır. Orta yaprağın arkasından 3. yaprak yükselmektedir. İkinci sıra yaprakların arasından burmalı yivli kaulis sapı ve bundan çıkan bir çanak ve çanaktan da heliks ile volüt yayları yükselmektedir. 3. Yaprak arkasından düz bir şekilde yükselen abakus çiçeği sapı görülmektedir. İkinci sırada daha fazla ve belirgin olmak üzere yaprak uçları dışa doğru kıvrılmaktadır.	
Tarihi	MS 1. yy'ın başları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Koşay 1957, Lev. 25; Heilmeyer 1970, Taf. 13.1-3; Alzinger 1974, 73, Şek. 116; Vandeput 1997, Pl. 3, 3, Pl. 22. 1, 2, Pl. 64. 1; Yener 2014. 129, Fig. 2.	

		
Katalog No.	3	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Severus Meydanı Doğu köşesi	
Bulunduğu Yeri	Severus Meydanı Doğu köşesi	
Malzemesi	Kireçtaşı	
Ölçüleri	Yük.: 48; Gen.: 37 Der.: 35; Alt Yap. Yük.: 18; Üst Yap. Yük.: 25 cm.	
Korunma Durumu	Abaküsün alt ve yanlarında kırık ve eksikleri vardır. Yüzeyde aşınma da mevcuttur.	
Tanım	Başlığın kalathosu iki sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır. Aralıklı yerleştirilen alt sıra akanthus yaprakların arasından çıkan ikinci sıra akanthus yaprakların alt akanthus yaprakçıkları işlenmemiştir. İkinci sıra akanthus yaprakların üst kısımları yatay gelişmekte ve üst yaprakçıkların iğneleri birbirine doğru uzanmaktadır. Merkezde bulunan akanthus yaprağın iki yanından çıkan kavisli, yivli kaulis çıkmaktadır. Kaulis çanağı ince bir bilezikten sonra çıkmakta ve kalathos merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanağından çıkan bant şeklinde heliksler, kalathos merkezinde volüt oluşturarak kalathos dudağında sonlanmaktadır. Abaküs çiçek sapı, merkezdeki akanthus yaprağının üstünden incelerek çıkmakta ancak abaküs çiçeği kırıktır.	
Tarihi	MS 1. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Koşay 1957, Lev. 25; Heilmeyer 1970, Pl. 20.3,20.5, Pl.22,2-4.; Alzinger 1974, 73, Şek. 115; Vandeput 1999, Pl.3,3, Pl.13.2, Pl.64.1; Öcal 2007, 229, Res. 47; Yener 2014. 129, Fig. 2.	

Katalog No.	4	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Geç Devir Roma kapısı güney cephe önü	
Bulunduğu Yer	Geç Devir Roma kapısı güney cephe önü	
Malzemesi	Kireçtaşı	
Ölçüleri	Yük.: 47; Alt Yap. Yük.: 20; Üst Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Abakus, kenarları, kaulis çanağı, volüt yayları, yaprak uçları ile köşe ve kenarlarda kırık ve eksikleri mevcuttur. Yüzeyde aşınma vardır.	
Tanım	Kalathos alt kısmında iki sıra akanthus yaprağı bulunmaktadır. İkinci sıra yaprakların arasından kanallı kaulisler yükselmektedir. Kaulis sapları arasındaki ikinci sıra yaprak arkasında 3. yaprak görülmektedir. Kısa bir saptan çıkan abakus çiçeği, abakusa göre oldukça büyük yapılmıştır.	
Tarihi	MS 1 yy'ın başları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Koşay 1957, Lev. 25; Heilmeyer 1970, Pl. 20. 3, 5, Pl. 22. 2-4; Alzinger 1974, 70, Şek. 108; Vandeput 1997, 255, Pl. 22. 1-2, Pl. 13. 2, Pl. 16. 1, Pl. 64. 1; Yener 2014, 129, Fig. 2.	

		
Katalog No.	5	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Pseudo Sütun başlığı halinde yapılmış kemer ayağı başlığı	
Buluntu Yeri	Tiyatro Parados Girişi Önü	
Bulunduğu Yeri	Tiyatro Parados Girişi Önü – In situ	
Malzemesi	Kireçtaşı	
Ölçüleri	Yük.: 80; Gen.: 80; Alt Yap. Yük.: 28; Üst Yap. Yük.: 50 cm.	
Korunma Durumu	Abakus, yaprak uçları ile köşe ve kenarlarda kırık ve eksikleri mevcuttur. Yüzeyde aşınma vardır.	
Tanım	Blok bir taşla işlenen başlığın kalathosu, iki sıra aynı noktadan başlayan akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yapraklar, üst sıra yapraklara göre daha kısa ve yayvan verilmiş olup birleşmemektedir. Merkezde bulunan üst sıra akanthus yaprağının üstünde yine bir adet yarım akanthus yaprağı görülmektedir. Bu merkez akanthus yaprağının iki yanından ve başlığın bitiş noktalarından yana doğru uzanan yivli kaulis ve bilezikle ayrılmış kaulis çanağı mevcuttur. Dar ve kısa verilen kaulis çanağından çıkan iki bant şeklinde heliks, kalathos merkezinde ince bir volüt oluşturmaktadır. Yine merkez akanthus yaprağının dışa taşkın noktasından abakus merkezine uzanıp çiçek motifinin sapı görülmektedir. Ancak abakus çiçeği kırıktır.	
Tarihi	MS 1. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak	Lanckoronski 1890, 51; Heilmeyer 1970, 105; Taf. 39, (Kendine özgü dekorasyonu olduğunu, MS 2. yy'ın ortasından öncesine tarihlendiğini ve Suriye'den geldiğini belirtmektedir.)	
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Pl. 20. 3, 5, Pl. 22. 2-4; Vandeput 1999, Pl. 3, 3, Pl. 13. 2, Pl. 64. 1; Özarslan 2012, 104, 1; Söğüt 2005, 363, 364, KN4, KN5; Öcal 2007, 204, Res. 19; Taşkiran 2011, 102, 105, K14, K17; Yener 2014, 129, Fig. 2.	

		
Katalog No.	6	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Yivli Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Bulunduğu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 57; Gen.: 54; Der.: 60; Alt Yap. Yük.: 21; Üst Yap. Yük.: 34 cm.	
Korunma Durumu	Abakusun yan ve alt tarafı kırık ve eksiktir. Özellikle alt ve üst kenarlarda yoğun aşınma vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu bir sıra iki adet akanthus yaprağından oluşmaktadır. Kalathosun kenarlarında abakus altına kadar kademeli uzanan kapalı palmet bulunmakta ve köşelerden bakıldığında palmet tam görülmektedir. Akanthus yapraklarının uç sivri kısımları yapılmış olup yayvan ve birbirlerinden aralıklı yerleştirilmiştir. Kalathos yüzeyinde akanthus yaprakları haricinde kalathos dudağına kadar uzanan dil motifleri yer almaktadır. Abakus üzerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.	
Tarihi	MS 1. yy'ın ilk yarısı, Akanthus yaprakları tiyatro örneklerine benzemektedir.	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Koşay 1957, Lev. 25; Heilmeyer 1970, Pl. 20.3,20.5, Pl.22,2-4; Alzinger 1974, 73, Şek. 115; Vandeput 1999, Pl.3,3, Pl.13.2, Pl.64.1; Öcal 2007, 229, Res. 47; Yener 2014. 129, Fig.2.	

		
Katalog No.	7	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Yivli Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Peison Galerisi	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Peison Galerisi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 55; Gen.: 42, Der.: 37; Alt Yap. Yük.: 2 cm	
Korunma Durumu	Abakusun yandan büyük bir parçası kırık ve eksiktir. Yapraklarda aşınma mevcuttur. Abakus de derin çatlaklarla birlikte üst ve alt kısımlarında da kırıkları vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu tek sıra uzun akanthus yapraklarına sahiptir. Akanthus yaprakları birbirine aralıklı yerleştirilmiş olup yaprak iğneleri birbirine değmemektedir. Yaprakların bitiş noktasından abakus altına kadar devam eden dil motifleri görülmektedir. Akanthus yapraklarının üstünden çıkan geniş bant şeklinde heliksler abakuse doğru uzanmakta ancak kırık olduğundan ne kadar uzandığı bilinmemektedir. Başlığın kalathos ve abakus bölümlerinin büyük bir kısmı kırık olduğundan dolayı detaylı tanımlama yapılamamaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Mansel 1975, 87, Fig. 53; Vandeput 1997, 269, 339, Pl. 36. 4, 106. 2; Alp 2006, 63. Temür-Çelik 2019, 134, Res. 11.	

		
Katalog No.	8	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Palestrası	
Bulunduğu Yeri	Güney Hamam Palestrası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Abakus kırık, kalathosta aşınma mevcuttur.	
Tanım	<p>Başlığın kalathosu tek sıra akanthus yaprağı dizisiyle oluşmaktadır. Akanthus yaprakları yayvan biçimli ve birbirlerine değmemektedir. Kalathosun her cephesinde kenarlarda ve ortada birer akanthus yaprağı ve bunların arkasından çıkan bir kaulis sapı ve bu saptan da simetrik yapraklı çanaklar yükselmektedir. Çanakların üst uçları akbakusa değmektedir. Ortadaki kaulis sapı alttan yukarı doğru genişleyen kanallı bir boynuz görünümündedir. Kaulis saplarından çanağa geçiş kısmında burma yivli astragal ve çanak yaprakları arasında ipçik şeklinde bağlantılar vardır.</p>	
Tarihi	MS 2. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Vandeput 1997, Pl. 78. 3; Lanckoronski 1890, 14. Attaleia Hadrianus kapısı MS 128, 129; Yurtsever 2021, Lev. 10, Şek. 6, Kat. No. 21.	

Katalog No.	9	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Yivli Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Severus Meydanı Doğu köşesi	
Bulunduğu Yeri	Severus Meydanı Doğu köşesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 58; Gen.: 75; Der.: 71; Alt Yap. Yük.: 25 cm.	
Korunma Durumu	Abakusun bir yanı ve köşeler ile yaprak uçlarında kırıklar, yüzeyde aşınmalar vardır	
Tanım	Başlık kalathosu birbirine iğne uçları ile birleşen yüksek ve derin işlemeli bir sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır Kalathosun üst kısmı, akanthus yapraklarının arkasından kalathos dudağına kadar uzanan dil motifleri ile doldurulmuştur. Abakus kısmı fascialı iki kademeli işlenmiştir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Mansel 1975, 87, Fig. 53; Waelkens, 1987, 126, Pl. 3, 1; Vandeput 1997, Pl. 74. 2, 106. 2; Alp 2006, 63; Taşkiran 2011, 111, 113, Kat. No. K23, K25; Temür-Çelik 2019, 134, Res. 11; Beard 2017, 64, Fig. 11, 12.	

		
Katalog No.	10	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Yivli Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F3 Çeşmesi Batı Köşe	
Ait Olduğu Yapı	F3 Çeşmesi Batı Köşe	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Abakus, köşe ve kenarlar ile yaprak uçları kırık ve eksik, yüzeyde çok fazla aşınma vardır.	
Tanım	Başlığın kalathosu iki sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları birbirlerine değmemektedir. İki sıra akanthus yaprağın bitiş noktasından kalathos üst dudağına kadar dil motifleri görülmektedir. Kalın verilen abakuste merkez motif bulunmazken aşağıya bakan kenarlar boşluklarında birer adet tonoz kasetlerinde görülen yonca motifi dikkati çekmektedir. Abakus kalın ve fascialı işlenmiştir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak	Mansel 1975, 87, Fig. 53; Vandeput 1997, 339, Pl. 107. 2; Alp 2006, 63. Temür-Çelik 2019, 134, Res. 11.	
Benzer Örnekler	Vandeput 1997, Pl. 98. 2; Thür 1989, 107, 108, Mylasa anıtsal mezarı; Heilmeyer 1970, Pl. 27, 2, Traianeion at Pergamon; Beard 2017, 64, Fig. 11, 12.	

		
Katalog No.	11	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Palestrası	
Bulunduğu Yeri	Güney Hamam Palestrası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 60; Gen.: 33; Der.: 29; Alt Yap. Yük.: 23; Üst Yap. Yük.: 35 cm.	
Korunma Durumu	Başlığın abakus kısmı tıraşlanarak dibeye dönüştürülmüştür. Alt, yan ve üstten kırıklar ve yüzeyde aşınmalar mevcuttur	
Tanım	Başlık kalathosunda aralıklı yerleştirilmiş iki sıra akanthus yaprakları görünmektedir. Alt sıra akanthus yaprakları yayvan ve kısa olmasına karşın, alt akanthus yaprakların arasından çıkan üst yaprakların dar ve uzun yapıldığı görünmektedir. İkinci sıra akanthus yaprakların hemen üstünde olması gereken kaulis sapı ve çanağı ile helikslerin izleri görünse de kırıklarından anlamak zordur. Başlığın abakus kısmı tıraşlanarak içi oyulup farklı amaç ile kullanım görüldüğünden abakus ve abakus çiçeği görünmemektedir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 26. 3, Fig. 5; İdil 1976, Lev. 11. 4, 5; Vandeput 1997, 259, Pl. 26. 2, 3; Temür-Çelik 2019, 131, Res. 1-3.	

		
Katalog No.	12	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Palestrası	
Bulunduğu Yeri	Güney Hamam Palestrası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 56; Gen.: 37; Der.:45; Alt Yap. Yük.: 25 cm.	
Korunma Durumu	Abakus, köşe ve kenarlar ile yaprak uçlarında kırıklar ve yüzeyde aşınmalar vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu tek sıra halinde uzun boylu akanthus yaprakları dizisiyle oluşturulmuştur. Akanthus yaprakları birbirine aralıklı yerleştirilmiş olup kalın damarlı gövdeye sahiptir. Akantus yaprakları arkasından çıkan bant şekilli volüt yaylarının, kalathos dudağı hizasından yukarısı kırık olduğundan bilinmemektedir. Aynı şekilde akantus yaprağı arkasından çıkan ve dalgalı yükselen abakus çiçeği sapının üst kısmı kırık olduğundan sadece kalathostaki bölümü görülebilmektedir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ortası	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 26. 3, 5; İdil 1976, Lev. 11.4,5; Vandeput 1997, 259, Pl. 26.2, 26.3; Temür-Çelik 2019, 131, Res. 1-3.	

		
Katalog No.	13	
Levha No	K80	
Çizim No		
Eserin Adı	Anta Başlığı	
Buluntu Yeri	Macellum/Agora Doğu kanat	
Ait Olduğu Yapı	Macellum/Agora	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 58; Gen.: 67; Der.: 73; Alt Yap. Yük.: 22; Üst Yap. Yük.: 32 cm.	
Korunma Durumu	Abakusun ince çatlakları ve küçük parça kırıkları mevcuttur. Yüzeyinde kalker tabakası bulunmaktadır.	
Tanım	Başlığın kalathosunda aralıklı iki sıra akanthus yaprağı görülmektedir. İkinci sıra yaprakların arasından üçgen biçimli kaulis sapı ve bundan da kaulis çanakları yükselmektedir. Kaulis çanağından çıkan bant biçimli iki filiz volüt yayı ve heliksleri oluşturmaktadır. Abakus çiçeği sapı, 3. yaprak arkasından çıkıp kaulis çanakları arasından yükselerek abakusteki çiçeğe bağlanmaktadır. Heliksler 3. yaprak ile abakus arasında volüt yapmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak	Inan, 1990, Pl. 105. 2; Mitchell 1988, 56; Waelkens 1988, 268; Vandeput 1997, 340, Pl.107.4.	
Benzer Örnekler	Vandeput 1997, Pl. 103. 3, Pl. 105. 2, Pl, 43.3; Taşkiran 2011, 119, Kat. No. K31; Kökmen Seyirci 2016, Lev.13, b.	

		
Katalog No.	14	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Anta Başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Palestrası Kuzey duvar önü	
Ait Olduğu Yapı	Güney Hamam	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 56; Gen.: 73; Der.: 52; Alt Yap. Yüksek.: 20; Üst Yap. Yüksek.: 44 cm.	
Korunma Durumu	Köşe ve kenarlarda kırıklar, yüzeyinde aşınmalar vardır.	
Tanım	Başlığın ön ve iki yan yüzleri işlenmiştir. Kalathosun her cephesinde iki akanthus yaprağı ve ortada bu iki yaprağın arasından çıkan akanthus yaprağı uç kısmı görülmektedir. İlk sıra akanthus yapraklarının arkasından çıkan volüt yayları abakus altına kadar yükselip orada volüt yapmaktadır. Abakus merkezinde aşağıya doğru bakan, sapsız abakus çiçeği bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın 3. Çeyreği	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Mitchell, 1984, 9; Vandeput 1997, Pl. 72, 3.	

		
Katalog No.	15	
Levha No	K45	
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F2 Çeşmesi Güney Hamam Propylonun arasında	
Bulunduğu Yeri	F2 Çeşmesi Güney Hamam Propylonun arasında	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 59; Gen.: 75; Der.: 52; Alt Yap. Yük.: 15; Üst Yap. Yük.: 26 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve alt kenarlar ile yaprak uçları ve yüzeyinde kırıklar ve aşınmalar vardır.	
Tanım	Kalathos üzerindeki iki sıra akantus yaprakları alt kenara sıkıştırılmıştır. Yayvan görünümlü ilk sıra yaprakları arasından ikinci sıra yükselmektedir. İkinci sıra arasında kaulis çanakları ve bunlardan çıkan volüt yayı ve heliksler görülmektedir. İkinci sıra orta yaprak üzerindeki 3. yaprak arkasından da abakus çiçeği düz yükselmekte ve abakustaki büyük çiçek ile birleşmektedir. Abakusta ters yaprak uçları işlenmiştir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ortası	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 48. 1-4, Taf. 59, 3-5; Yurtsever 2021, Lev. 10, Şek. 6, Kat. No. 21.	

		
Katalog No.	16	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Propylonu	
Ait Olduğu Yapı	Güney Hamam Propylonu	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Volütlerde, abakus ve abakus figüründe kırık ve aşınmalar bulunmaktadır.	
Tanım	Başlığın kalathosu iki sıra akanthus yaprağı dizisinden oluşmakta ve alt sıra yapraklar birbirine değmektedir. İkinci sıra yaprakların arkasından kaulis çanağı çıkmaktadır. Kaulis çanağı üzerine ayakları ile basan kanatları açık kartal figürü bulunmaktadır. Kaulis çanağından çıkan volüt yayı kırık ve heliksler merkeze dönmektedir. Abakusun sağlam kalan yüzeyine dalga motifi işlenmiştir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ortası	
Kaynak	Türkmen 2007, 113, Kat. No. 23.	
Benzer Örnekler	Perkins 1980, 53, Lev. XIV. No.4. Vandeput 1997, Pl. 43. 3; Kökmen Seyirci 2016, Kat. No. 033.	

		
Katalog No	17	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Frigidarium	
Ait Olduğu Yapı	Güney Hamam Frigidarium	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 60; Gen.: 70; Der.: 68; Alt Yap. Yük.: 21; Üst Yap. Yük.: 33 cm.	
Korunma Durumu	Abaküsün kırık ve akanthus yapraklarında aşınmalar bulunur.	
Tanım	Başlığın kalathosunda iki sıra akanthus yaprağı bulunmaktadır. Kalathos Alt sıra yapraklar birbirine değmektedir. İkinci sıra yaprakların arasından yayvan kaulis çanakları çıkmaktadır. Kaulis çanağından üçgen biçimde çıkan volüt yayı ve bant şeklinde heliksler kalathos üst dudağına kadar uzanmaktadır. Abaküs merkezinde yaprakları kırık yonca motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ortası	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 1. 5; Güzel 2007, Lev. I, Res. 1; Yurtsever 2021, 94, Şek. 89b.	

		
Katalog No.	18	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Bulunduğu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 42; Gen.: 46; Der.: 49; Alt Yap. Yük.: 17; Üst Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve kalathos kırık ve eksiktir. Akanthus yapraklarında aşınmalar bulunmaktadır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Birbirine değen alt sıra yaprakların arasından üst sıra yapraklar yer almaktadır. Süt sıra yaprakların arkasından yayvan kaulis çanakları yükselmektedir. Kaulis çanakların içinden ince üçgen biçimli volüt yayı ve heliksler çıkmaktadır. Abakus merkezinde tomurcuk motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ortası	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Güzel 2007, Lev. I, Res. 1; Taşkiran 2011, 122, Kat. No. K34; Dönmez 2022, Lev. 168, Kat. No. 51,52.	

		
Katalog No.	19	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Palestra	
Ait Olduğu Yapı	Güney Hamam Palestra	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 60; Gen.: 40; Der.: 36; Alt Yap. Yük.: 21; Üst Yap. Yük.: 32 cm.	
Korunma Durumu	Abakusun ve kalathosta kırık ve eksikler vardır. Kalathos gövdesinde derin çatlak ve aşınma da mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır. Birbirine değen alt sıra yaprakların arasından yarım gövdeli üst sıra yapraklar çıkmaktadır. İkinci sıra yaprakların arasından dar ve kısa biçimli kaulis çanakları görülmektedir. Kaulis çanakların içinden dar bir alana sıkıştırılmış geniş bant şeklinde volüt yayı ve heliksler çıkmaktadır. Abakus merkezinde iç içe geçen tomurcuk motifi bulunmaktadır	
Tarihi	MS 2. yy'ın 2. yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Vandeput 1997, Pl. 43. 3; Kökmen Seyirci 2016, Kat. No. 033.	

		
Katalog No.	20	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F2 Çeşmesi güney kısım	
Ait Olduğu Yapı	F2 Çeşmesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 32; Gen.: 33; Der.: 30; Alt Yap. Yük.: 12,3; Üst Yap. Yük.: 18,8 cm.	
Korunma Durumu	Abakus, akanthus yapraklarında kırık ve eksikler mevcuttur. Başlıkta aşınmalar görülmektedir	
Tanım	Başlık kalathosunda aralıklı yerleştirilmiş iki sıra akanthus yaprakları bulunmaktadır. Yaprakların uçları kırık olduğundan birbirine değip değmedikleri bilinmemektedir. İkinci sıra yaprakların arkasından ve kısa uzun kaulis sapları görülmektedir. Kaulis çanağından çıkan kalın işli volüt yayı ve heliksler dar bir alana sıkıştırılmıştır. Abakus merkezine kalathos üçüncü yaprağın arkasından çıkan çiçek sapı uzanmaktadır. Ancak abakus çiçeği kırık olduğundan görünmemektedir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak	Türkmen 2007, 128.	
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Şek. 49; Güzel 2007, Lev. 1, Res. 1.	

		
Katalog No.	21	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Geç Devir Roma kapısı Güney cephe önü	
Bulunduğu Yeri	Geç Devir Roma kapısı Güney cephe önü	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 42; Gen.: 47; Der.: 28; Alt Yap. Yük.: 18; Üst Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Abakuste ve kalathosta kırık ve eksikler mevcuttur. Kalathosta derin çatlak bulunmaktadır.	
Tanım	Başlık kalathosunda aralıklı yerleştirilmiş iki sıra akanthus yaprak sırası bulunmaktadır. Birinci sıra yaprakların arasından ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. İkinci sıra yaprakların arkasındaki kısa kaulis sapından çıkan kaulis çanakları görülmektedir. Kaulis çanağından çıkan ince ve dar işlemeli heliskler kalathos dudağı altına sıkışmış, volüt yayları ise kırık olduğundan görülmemektedir. Abakus merkezine üçüncü sıra yaprağın arkasından çıkan abakus çiçek sapı bulunmaktadır. Abakus çiçeği kırık olduğundan detayı bilinmemektedir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, 44, Lev. 79; Güzel 2007, Lev. III. Res. 5.	

		
Katalog No.	22	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F2 Çeşmesi Havuz içi	
Ait Olduğu Yapı	F2 Çeşmesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 44; Gen.: 35; Der.: 30; Alt Yap. Yük.: 14; Üst Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Abakus köşeleri ve kalathos bir tarafın alt kısmında kırık ve eksikler vardır.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra yayvan ve uzun işlenmiş akanthus yaprakları bulunmaktadır. Alt akanthus yaprakların arasından uzun işli ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. İkinci sıra yaprakların arkasında huni biçimli kaulis sapları ve bundan çıkan çanaklar görülmektedir. Kaulis çanağından çıkan heliksler kısa ve ince verilmiş, volüt yayları ise kırıktır. Abakus merkezine üçüncü yaprak çiçek sapı çıkmaktadır. Abakus çiçeği kırıktır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın 2. yarısı	
Kaynak	Türkmen 2007, 129, Kat. No. 39.	
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Şek. 187-189; Vandeput 1997, Pl. 120. 1; Güzel 2007, Lev. I. Res.1.	

		
Katalog No.	23	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Anta Başlığı	
Buluntu Yeri	Güney Hamam Frigidarium havuzu	
Ait Olduğu Yapı	Güney Hamam Frigidarium	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 66; Gen.: 84; Der.: 82; Alt Yap. Yük.: 22; Üst Yap. Yük.: 36,5 cm.	
Korunma Durumu	Kalathos yüzeyi yoğun kalker kaplanmış. Abakus merkezi oyularak dibek yapılmıştır.	
Tanım	Başlık kalathosu yayvan işlenmiş iki sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır. Birinci sıra iki yapraktan, ikinci sırada ise köşelerde birer orta kısım tek akanthus yaprağından oluşmaktadır. İkinci sıra orta yaprağın iki yanından çıkan kaulis çanakları yayvan işlenmiştir. Kaulis çanağından çıkan heliks detayları net değildir. Abakus merkezinde kapalı çiçek motifi bulunmaktadır	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf.34, 1-3. Fischer 1990. Şek.187-189; Vandeput 1997. Pl.120.1; Güzel 2007, Lev. I, Res.1.	

		
Katalog No.	24	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Bulunduğu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 54; Gen.: 57; Der.: 55; Alt Yap. Yük.: 17; Üst Yap. Yük.: 34 cm.	
Korunma Durumu	Abakuste kırıklar görülmektedir. Kalathos yüzeyindeki işlemlerde aşınmalar mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra akanthus yaprağı bulunmaktadır. Yayvan ve birbirine değen birinci sıra yaprakların arasından kısa boylu ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. Kaulis çanakları ikinci sıra yaprakların arkasından çıkmaktadır. Kaulis çanağından kalathos dudağına yakın noktada volüt yayı ve heliksler çıkmaktadır. Abakus merkezinde yonca motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın 2. yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, 44, Lev. 67; Güzel 2007, Lev. I. Res. 1, Lev. II. Res. 3; Özdemir 2023, Kat. No. 151.	

		
Katalog No.	25	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzey-güney doğrultulu cadde	
Ait Olduğu Yapı	Kuzey-güney doğrultulu cadde	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Abakus kırık ve kalathos yüzeyinde aşınma bulunmaktadır.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra akanthus yaprağı görünmektedir. Birbirine değen birinci yaprakların arasından kısa boylu ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. Kaulis çanağı kısa biçimli ikinci sıra yaprakların arasından çıkmaktadır. Kaulis sapının detayı işlenmeden kısa verilmiş ve detayı olmayan kaulis çanağından çıkan volüt yayı ve heliskler bant şeklinde kalathos alt dudağa kadar uzanmaktadır. Abakus merkezinde yonca motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Kökmen Seyirci 2016, Kat. No. 045.	

		
Katalog No.	26	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F2 Çeşmesi Havuz içi	
Ait Olduğu Yapı	F2 Çeşmesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 31,5; Gen.: 40; Alt Yap. Yük.: 9,5; Üst Yap.Yük.:16,5 cm.	
Korunma Durumu	Kalathosta akanthus yapraklarında aşınma vardır. Başlığı ortadan ikiye ayıracak şekilde derin çatlak bulunmaktadır.	
Tanım	Başlık kalathosunda aralıklı yerleştirilmiş iki sıra akanthus yaprakları vardır. Alt sıra akanthus yaprakların arasından yayvan işli ikinci sıra yapraklar görülmektedir. Kısa kaulis sapından, kalın ve işlenmiş kaulis çanağı, bundan da dar alana sıkıştırılmış volüt yayı ve heliksler çıkmaktadır. Abakus merkezine kalathosta üçüncü sıra yaprağın arkasından çiçek sapı uzanmaktadır. Abakus çiçeği kırık olduğundan motifi bilinmemektedir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Türkmen 2007, 126, Kat. No. 36; Temür-Çelik 2019, 132, Res. 5.	

		
Katalog No.	27	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Hellenistik Kuleler Oval avlu içi	
Ait Olduğu Yapı	Hellenistik Kuleler Oval Avlu	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 48; Gen.: 30; Der.: 33; Alt Yap. Yük.: 15; Üst Yap. Yük.: 24 cm.	
Korunma Durumu	Abakus kırık ve kalathos yüzeyinde aşınmalar vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıradaki akanthus yapraklarının kalathos alt kenarındaki iğneleri birbirine değmektedir. İkinci sıra yapraklar alt sıra yaprakların arasından çıkmakta ve yarım işlidir. İkinci sıra yaprakların arasından, kısa kaulis sapı ve bundan kaulis çanağı çıkmaktadır. Kaulis çanağından çıkan heliksler kalathos merkezine üçüncü sıra yaprak üzerin doğru dönmekte, volüt yayları ise kırıktır. Kaulis çanakları arasındaki 3. yaprak taslak halde ve abakus çiçeği kırıktır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın ikinci yarısına (Antoninler Dönemi)	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 31, 32; Vandeput 1997, 353, Pl. 120.1, 2; Başaran 1999, 66; Türkmen 2007, 126, Kat. No. 36; Temür-Çelik 2019, 132, Res. 5.	

		
Katalog No.	28	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Agora/Macellum Kuzey batı dış duvar köşesi (Tacitus caddesi başlangıcı)	
Ait Olduğu Yapı	Agora/Macellum	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 55; Gen.: 68; Der.: 64; Alt Yap. Yük.: 21; Üst Yap. Yük.: 31 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve volüt yayları kırıktır.	
Tanım	Başlığın kalathosu iki sıra akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Birbirine değen ve yayvan işli birinci sıra yaprakların arasında ikinci sıra yapraklar vardır. İkinci sıra yaprakların arasından kısa kaulis sapı ve buradan yan filizleri merkezde ovalik oluşturan kaulis çanakları yükselmektedir. Kaulis çanağından dar alana sıkıştırılmış geniş şekilde volüt yayı ve heliksler çıkmaktadır. Fascialı verilen abakusun merkezinde aşağıya bakan çiçek motifi bulunmaktadır	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf. 12. 66, 70, 73, Taf. 26. 148; Vandeput 1997, Pl. 43. 3; Kökmen Seyirci 2016, Lev. 22a.	

		
Katalog No.	29	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Anta Başlığı	
Buluntu Yeri	Batı cadde mimari plastik tarlası	
Bulunduğu Yeri	Batı cadde mimari plastik tarlası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.:64; Gen.: 56; Der.: 59; Alt Yap. Yük.: 22; Üst Yap. Yük.: 36 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve kalathosta kırıklar vardır.	
Tanım	Başlık kalathosunda aralıklı ve yayvan uçları matkap işlemeye sahip iki sıra akanthus yaprakları bulunmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakların arasından ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. Köşe noktaları da dolduran ikinci sıra yaprakların arasından üçgen bitimli kaulis sapından kaulis çanakları yükselmektedir. Kaulis çanağından çıkan volüt yayı ince bant şeklinde abakus altında volüt oluşturmaktadır. Abakus kırık olduğundan motifi bilinmemektedir.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf.12.66,70,73, Taf.26.148; Vandepüt 1997, Pl.43.3. Kökmen Seyirci 2016, Lev.22, a.	

		
Katalog No.	30	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Doğu-batı doğrultulu caddenin doğusu, kuzey portiko sırası	
Ait Olduğu Yapı	Doğu-Batı Caddesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Abakus ve kalathosta kırıklar mevcut ve başlık yüzey işlemlerinde aşınmalar bulunmaktadır.	
Tanım	Başlığın kalathosu iki sıra yayvan işlemeli akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra yaprak uçların birbirine değmektedir. Alt sıra yaprakların arasından çıkan ikinci sıra yapraklar dışa taşkın verilmiştir. İkinci sıra yaprakların arasından çıkan üçgen sap bitimli kaulis çanakları kısadır. Kaulis çanağından çıkan volüt yayı ve heliksler yüzeysel işlemeye sahip ve dar alana sıkıştırılmıştır. Sapı helikslerin arasından çıkan abakus çiçeği kırıktır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları 3. yy başları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Koenings 1979, 347, 348, Pl. 121. 1, 2; Naumann 1950, Pl. 28a; Vandeput 1997, 353, Pl. 120. 1, 2; Fischer 1990, Taf. 12. 66, 70, 73-123, Taf. 26. 148; Kökmen Seyirci 2016, Lev. 13b; Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b.	

		
Katalog No.	31	
Levha No	K125	
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Bulunduğu Yeri	Kuzeydoğu mimari plastik tarlası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 51; Gen.: 37; Der.: 30; Alt Yap. Yük.: 17; Üst Yap. Yük.: 31 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve kalathos kırıklar ve başlık yüzey işlemlerinde aşınmalar vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra yayvan işlemeli birbirine değen akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt akanthus yaprak sıraların arasından ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. İkinci yaprak sırasının arasından çıkan kısa kaulis sapı ve buradan yükselen kaulis çanağı kalathos merkezindeki üçüncü sıra yaprağa değmektedir. Kaulis çanağından çıkan volüt yayları kırıktır, heliskler ise üçüncü yaprağın arkasına uzanmaktadır. Başlıkta abakus çiçek motifi kırıktır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf. 12. 66, 70, 73, Taf. 26. 148; Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b.	

		
Katalog No.	32	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Doğu-batı doğrultulu caddenin batısı, güney portiko sırası	
Ait Olduğu Yapı	Doğu Batı caddesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Başlık genelinde yosunlaşma ve aşınmalar mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra yayvan ve birbirine değen akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları arasından çıkan ikinci sıra yapraklar dışa taşkındır. İkinci sıra yaprakların arasından çıkan kısa kaulis sapı ve bunun üzerindeki kaulis çanağı uzun verilerek kalathos dudağına çıkmaktadır. Abakus merkezinde göz ve baş kısmı abakus üzerinde, ağzı ise abakus altına sarkan maske betimi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları 3. yy başları	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fisher 1990, Şek. 211-220; Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b.	

		
Katalog No.	33	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzey-güney doğrultulu cadde (Artemis kabartmalı sütun üstünde)	
Ait Olduğu Yeri	Kuzey- Güney caddesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Abakus kırıktır ve kalathos yüzeyindeki işlemlerde aşınmalar mevcuttur.	
Tanım	Başlığın kalathosu iki sıra yayvan ve birbirine değen akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları arasından çıkan ikinci sıra yaprakların uçları “V” şeklinde yukarıya doğru uzanmaktadır. İkinci yaprak sırasının arasından çıkan kaulis sapı kısa, kaulis çanakları küçük boyutlu ve volüt yayı ve heliks detayları belirsizdir. Abakus merkezinde bulunan çiçek motifin sapı ikinci yaprak sırasının arkasından çıkmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy’ın sonları 3. yy başı	
Kaynak	Heinzelmann 2003, 207-211. M. Heinzelmann, Korinth başlığının özellikleri dolayısıyla, MS 2. yy.’a ait olması gerektiğini savunur.	
Benzer Örnekler	Fisher 1990, Şek. 136; Heilmeyer 1970, Taf. 33. 1, 2, Taf. 34, 1-3.	

			
Katalog No.	34		
Levha No			
Çizim No			
Eserin Adı	Sütun başlığı		
Buluntu Yeri	Doğu-batı doğrultulu cadde		
Ait Olduğu Yeri	Doğu-batı doğrultulu cadde		
Malzemesi	Mermer		
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.		
Korunma Durumu	Abakus ve kalathosta aşınma vardır.		
Tanım	Başlık kalathosu yayvan ve birbirine değen iki sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakların arasından çıkan ikinci yaprak sırası yarım gövdeli ve yaprakların uçları üste doğru uzanmaktadır. İkinci yaprakların arasından çıkan kaulis çanağı kenara doğru genişlemektedir. Kaulis çanağından çıkan heliksler belirsizdir, volüt yayı ise kısa verilerek kaulis çanağı ile abakus arasında yuvarlak şekiller oluşturmaktadır.		
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları, 3. yy'ın başı		
Kaynak			
Benzer Örnekler	Fisher 1990, Şek. 211-220; Heilmeyer 1970, Taf. 33. 1, 2, Taf. 34. 1-3; Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b		

		
Katalog No.	35	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F2 Çeşmesi (Aedikula)	
Ait Olduğu Yapı	F2 Çeşmesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 41; Gen.: 55; Der.: 43; Alt Yap. Yük.: 18; Üst Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Abakuste kırıklar mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosu uçları yukarı bakan ve birbirine değen iki sıra akanthus yaprağından oluşmaktadır. En altta ince bir kalathos taban bileziği vardır. Alt akanthus yaprak sırasının birleşme yerinden ikinci yaprak sırası çıkmaktadır. Kalathos üst bölümü çık sıkışmış ve kalathosta kaulis çanağı ve heliksler seçilememektedir. Abakus merkezinde büyük yonca çiçeği motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 2. yy'ın sonları ile MS 3. yy'ın başları	
Kaynak	Türkmen 2007, 134.	
Benzer Örnekler	Fisher 1990, Taf. 38, 39, Şek. 211-219, Türkmen 2007, 137, Kat. No. 47.	

		
Katalog No.	36	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Kuzey-güney doğrultulu cadde	
Bulunduğu Yeri	Kuzey-güney doğrultulu cadde	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Başlık sütun üzerinde olduğu için ölçüleri alınamamıştır.	
Korunma Durumu	Başlık yüzeyinde aşınma ve yosunlaşma vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra birbirine değen akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları arasından yarım gövdeli ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. İkinci sıra yaprakların arkasından honi biçimli kaulis çanakları çıkmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan volüt yayı ve heliksler bant şeklinde olup kısa işlenmiştir. Abakus merkezinde aşağıya bakan çiçek motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Heilmeyer 1970, Taf. 39, 40; Kramer 1994, Lev. 5. Kat. No. 31; Kökmen Seyirci 2016, Lev. 22. Kat. No. 56; Aktaş 2013, 99, 105, Lev. 43. Res. 75a.	

			
Katalog No.	37		
Levha No			
Çizim No			
Eserin Adı	Sütun başlığı		
Buluntu Yeri	Güneydoğu mimari plastik tarlası		
Bulunduğu Yeri	Güneydoğu mimari plastik tarlası		
Malzemesi	Mermer		
Ölçüleri	Yük.: 35; Gen.: 41; Der.: 34; Alt Yap. Yük.: 15; Üst Yap. Yük.: 25 cm.		
Korunma Durumu	Abakuste kırık ve kalathosta yüzeysel aşınma mevcuttur.		
Tanım	Başlık kalathosu yayvan ve birbirine değen iki sıra akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Kalathosun yarısını kaplayan ilk sıra akanthus yaprakların arasından yarım gövdeli ikinci sıra yapraklar çıkmaktadır. Kalathosta kaulis çanağı bulunmazken geniş bant şeklinde işlenen volüt yayı abakus altına volüt oluşturmaktadır. Abakus merkezinde aşağıya bakan tek göz motifi işlenmiştir.		
Tarihi	MS 3. yy'ın başları		
Kaynak			
Benzer Örnekler	Yurtsever 2021, 108, Şek. 114b; Kökmen Seyirci Kat. No. 056.		

		
Katalog No.	38	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Figürlü Plaster başlık	
Buluntu Yeri	Tiyatro sahne binası mimari plastik tarlası	
Ait Olduğu Yapı	Tiyatro Sahne Binası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 50; Gen.: 40; Der.: 40; Alt Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Sütunda, abakuste ve figürde kırıklar ve eksikler mevcuttur.	
Tanım	Başlık soffit bezemeli köşeli plaster sütun üzerine yapılmıştır. Kalathosta kenarlara gelen iki yöne işlenen tek sıra yoğun matkap işlemeli akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Akanthus yaprakların arasına ayakta giyimli kadın figürü yer almaktadır. Figürün başı abakus üzerine çıkmakta, ancak kırık olduğundan detayları bilinmemektedir.	
Tarihi	MS 3. yy başları	
Kaynak	Öztürk 1999, Taf 81.	
Benzer Örnekler	Türkmen 2007, 153, Kat. No. 63.	

		
Katalog No.	39	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Figürlü Plaster başlık	
Buluntu Yeri	Tiyatro sahne binası mimari plastik tarlası	
Ait Olduğu Yapı	Tiyatro Sahne Binası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.:50; Gen.:40; Der.: 40; Alt Yap. Yük.: 27 cm.	
Korunma Durumu	Plaster sütun ve başlıkta kırıklar mevcuttur.	
Tanım	Başlık soffit bezemeli bir plaster üzerine yapılmıştır. Kenarlara konumlanan yoğun matkap işlemeli akanthus yaprakları iki yana yaslanmaktadır. Kalathos merkezinde ayakları akanthus yapraklarına basan gövde üstü kırık Eros figürü bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın başları	
Kaynak	Öztürk 1999, Taf. 83.	
Benzer Örnekler	Türkmen 2007, 153, 63.	

		
Katalog No.	40	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Figürlü Plaster başlık	
Buluntu Yeri	Tiyatro sahne binası mimari plastik tarlası	
Ait Olduğu Yapı		
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.:50; Gen.:40; Der.: 40; Alt Yap.Yük.: 27; Üst Yap.Yük.: cm.	
Korunma Durumu	Abaküsün köşe ve kenar kısımları ile akanthus yaprak uçları kırık ve eksiktir. Yüzeyde aşınma vardır.	
Tanım	Başlık soffit bezemeli bir plaster üzerine yapılmıştır. Plaster bloğunun geri kalan kısımları tamamen soffit bezemeye sahiptir. Üç yönlü işlenen Korinth başlığının merkezinde omuz üstü sağlam elinde meşale tutan bir Eros figürü bulunmaktadır. Erosun vücut hattına “s” kıvrımı verilmiş, ayakları akanthus yaprağı üzerindedir. Eros figürünün iki yanında kenarlarda kalathos boyunca uzanan iki akanthus yaprağı mevcuttur. Yan yüzlerde ise merkezde bir adet kaulis çanağı ve ortasından abaküs merkezine uzanan iki adet oval işli heliks görülmektedir. Başlığın abaküs kısmı kırık ve eksiktir.	
Tarihi	MS 3. yy'ın başları	
Kaynak	Öztürk 1999, Taf. 82.	
Benzer Örnekler	Türkmen 2007, 153, Kat. No. 63.	

		
Katalog No.	41	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Figürlü Plaster başlığı	
Buluntu Yeri	Antalya Müzesi Teşhir Salonu (1.24.85)	
Ait Olduğu Yapı	Tiyatro Sahne Binası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 57; Gen.: 58; Alt Yap. Yük.: 20; Üst Yap. Yük.: 30; Eros Yük.: 30 cm.	
Korunma Durumu	Abakuste ve girland çelenginde kırık ve eksikler mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosu altta iki adet ve üstte tek bir yapraktan oluşan iki sıra rüzgârda savrulan akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Birinci sıra yaprakların arasından çıkan merkezdeki ikinci yaprağın üzerine basan ve iki yandan girland motifi taşıyan çıplak Eros figürü bulunmaktadır. Eros figürün omuz hizasından yukarısı abakus üstüne gelmekte ve figürün başın iki yanında fiyonk betimi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak	İnan 1996, 67; Atik 2000, 306, 313-314, Türkmen 2007, 153, Kat No, 63, Öztürk 2009, 72-73, Taf. 19, 1-2; Öztaner-Koçak 2022, 108, Res. 8d.	
Benzer Örnekler	Mercklin 1962, 55, 56, 92, 93, Abb. 251, 426, 429; Hoepfner 1966, 64, 85, 89, Taf. 19a; Kahıl 1969, 211, 212, PL. LXXXVI, Kat. No. 37, 1-3.	

		
Katalog No.	42	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Figürlü Plaster başlığı	
Buluntu Yeri	Müze Teşhir Salonu	
Ait Olduğu Yapı	Tiyatro Sahne Binası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 80; Gen.: 58; Der.: 30; Alt Yap. Yük.: 30; Üst Yap. Yük.: 47 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve figürde parça kırıkları mevcuttur. Akanthus yapraklarında aşınma bulunmaktadır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra yayvan ve rüzgârda savrulan akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprakların ortasından çıkan ikinci sıra yapraklar özenle yaydırılmıştır. İkinci sıra yaprakların arasından kısa kaulis sapı ve bunun üzerinde üçgen sap bitimli yayvan kaulis çanakları bulunmaktadır. Kaulis çanakların içinden geniş bant şeklinde volüt yayı ve kalathos merkezine inen heliksler çıkmaktadır. Dalga motifli abakusun merkezinde çenesi kalathos dudağına inen Satyr baş figürü bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ilk yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Hanfmann 1962, 48, Fig. 38; Hirschland 1967, 17f. 7, Pl. 6a, 7a; Türkmen 2007, 153, Kat. No, 63.	

		
Katalog No.	43	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Figürlü Plaster Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Tiyatro sahne binası mimari plastik tarlası	
Ait Olduğu Yapı	Tiyatro Sahne Binası	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 57; Gen.: 58; Der.: 26; Alt Yap. Yük.: 21; Üst Yap. Yük.: 30 cm.	
Korunma Durumu	Abakus, abakus figüründe kırık ve eksikler bulunmaktadır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra yayvan ve yoğun matkap işlemeli akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt sıra yaprağın arasından çıkan ikinci sıra yapraklar merkez ve kenarlara özenle yerleştirilmiştir. Kaulis çanağı ve heliksler belirsizdir. Merkez ikinci sıra yaprağın üstüne basan, kalathosa inen gırlant motifi taşıyan çıplak Eros figürü bulunmaktadır. Figürün gövde üstü abakus üstüne çıkmakta ve boyundan yukarısı kırıktır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın başları	
Kaynak	İnan 1997, 66-68; İnan 2000, 287-298; Atik 2000, 298-321	
Benzer Örnekler	Ferrero 1970, 155; İnan 1997, 66-68; İnan 2000, 287-298; Şahin 2000, 199-208; Atik 2000, 298-321; Kadıoğlu 2002, 470; Öztürk 2005, 35-37; Türkmen 2007, 153, Kat. No. 63, Öztürk 2009, 23-130; Özdizbay 2012, 73-78.	

		
Katalog No.	44	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Geç Devir Roma Kapısı kuzey cephe önü	
Bulunduğu Yeri	Geç Devir Roma Kapısı kuzey cephe önü	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 64; Gen.: 57; Alt Yap. Yük.: 20; Üst Yap. Yük.: 35 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve kalathosta kırık ve eksikler vardır.	
Tanım	Başlık kalathosu iki sıra yayvan ve yoğun matkap işlemeli akanthus yapraklarından oluşmaktadır. Alt yaprak sırasının ortasından çıkan ikinci yaprak sırasının arkasından üçgen biçimli yatay çizgili heliks ve volüt yayı görülmektedir. Kalın abakus merkezine, sapı kalathos üst dudağın çıkıntı yapan noktasından çıkan geniş işlemeli çiçek motifi bulunmaktadır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın başları	
Kaynak	Türkmen 2007, 138, Kat. No. 48.	
Benzer Örnekler	Türkmen 2007, 141, 151, Kat. No. 51, Kat. No. 61.	

		
Katalog No.	45	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F4 Çeşmesi	
Ait Olduğu Yapı	F4 Çeşmesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 43; Gen.: 51; Der.:54; Alt Yap. Yük.: 19; Üst Yap. Yük.: 31 cm.	
Korunma Durumu	Abakusun ve kalathosta kırık ve eksikler vardır.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra birbirine değen, yayvan akanthus yaprakları görünmektedir. Alt sıra yaprakların arasından çıkan ikinci sıra yaprakları kalathos üst dudağına kadar uzanmaktadır. Kaulis çanağı görünmezken, heliksler ve volüt yayları çizgisel verilmiştir. Abakus merkezinde sapı ikinci sıra yaprağın arkasından çıkan kelebek biçimli çiçek motifi görünmektedir	
Tarihi	MS 3. yy'ın ortası	
Kaynak	Türkmen 2007, 132.	
Benzer Örnekler	Fischer 1990. Taf. 42. Şek. 232.	

		
Katalog No.	46	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Geç Devir Roma Kapısı güney cephe önü	
Ait Olduğu Yapı	Geç Devir Roma Kapısı	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 53; Gen.: 73; Alt Yap. Yük.: 15; Üst Yap. Yük.: 37 cm.	
Korunma Durumu	Başlık yüzeyinde yüzeysel aşınmalar görünmektedir.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra yayvan işlemeli akantus yaprakları işlenmiştir. Alt sıra yaprakların arasından çıkan ikinci sıra yapraklar yarım gövde ve honi biçimde işlenmiştir. İkinci sıra yaprakların arkasından, kısa kaulis sapı ve küçük boyutta kaulis çanaklarından çıkan ince heliksler görünmektedir. Abakus merkezindeki çiçeğin sapı helikslerin birleştiği noktadan çıkmaktadır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ortası	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf. 39. 211-219.	

Katalog No.	47	
Levha No		
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Geç Devir Roma kapısı kuzey cephe önü	
Ait Olduğu Yapı	Geç Devir Roma Kapısı	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 42; Gen.: 58; Alt Yap. Yük.: 10; Üst Yap. Yük.: 24 cm.	
Korunma Durumu	Abaküsün ve kalathosta kırıklar mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra detayları tam işlenmemiş akanthus yaprakları vardır. Alt sıra yaprakların arasından çıkan ikinci sıra yapraklar koni biçimlidir. İkinci sıra yaprakların arasından kısa kaulis sapı ve bunun üzerinde kaulis çanağı görünmektedir. Kalathostaki volüt yayı ve heliks detayları işlenmemiştir. Abaküs merkezinde çiçek motifin kolları kalathos dudağına inmektedir.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ikinci yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf. 39.211-219.	

		
Katalog No.	48	
Levha No	K3	
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	Geç Devir Roma Kapısı kuzey cephe önü	
Ait Olduğu Yapı	Geç Devir Roma Kapısı	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 45; Gen.: 56; Der.: 18; Alt Yap.Yük.: 13; Üst Yap.Yük.: 26 cm.	
Korunma Durumu	Abakusun köşe ve kenar kısımları ile akanthus yaprak uçları kırık ve eksiktir. Yüzeyde aşınma vardır.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra akanthus yaprağının detayları tam işlenmiş olup alt akanthus yaprak uçları ile bunların arasından çıkan üst akanthus yaprak uçları birbirine değmektedir. Üst akanthus yaprak uçlarının aralarından çıkan gövdesiz ve dar biçimli kaulis çanağı, yayvan olarak verilmiş olup abakus köşe volütün altına kadar uzanmaktadır. Bir başka kaulis yaprak ucu da kalathos üstünde oval bir şekil oluşturarak abakus çiçeğin gövdesine doğru uzanmaktadır. Sapı işlenmemiş olan abakus çiçeği kırıktır.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ikinci yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf. 39. Fig. 211, 220; Güzel 2007, Lev. IX, Res. 17.	

		
Katalog No.	49	
Levha No	K18	
Çizim No		
Eserin Adı	Sütun başlığı	
Buluntu Yeri	F4 Çeşmesi	
Ait Olduğu Yapı	F4 Çeşmesi	
Malzemesi	Mermer	
Ölçüleri	Yük.: 40; Gen.: 39; Der.: 30; Alt Yap. Yük.: 15; Üst Yap. Yük.: 28 cm.	
Korunma Durumu	Abakus ve kalathosta kırıklar görünmektedir. Kalathos yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.	
Tanım	Başlık kalathosunda iki sıra yayvan işlenmiş akanthus yaprakları vardır. Kırık olduğundan belirsiz olan alt yaprak sırasının üstünden çıkan ikinci sıra yapraklar uzun işlenmiştir. İkinci yaprak sırasının arasından çıkan kısa kaulis sapı ve bunun üzerindeki kaulis çanakları abakus altına kadar yayılacak yayvan işlenmiştir. Abakus merkezindeki motif net seçilememektedir.	
Tarihi	MS 3. yy'ın ikinci yarısı	
Kaynak		
Benzer Örnekler	Fischer 1990, Taf. 37.207.	

KISALTMALAR

MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
Bkz./bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviri
Res.	: Resim
Çiz.	: Çizim
Fig.	: Figür
m	: Metre
cm	: Santimetre

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

- Arrianos *Arrianos. Aleksandrou Anabasis*, Çev. H. Örs, Ankara, 1929.
- Heredotus *The History of Herodotus*, Vol. 2, Çev. G. Rawlinson, Bloomington, 1926.
- Strabon *Antik Anadolu coğrafyası: Geographika XII-XIII-XIV*, Çev. A. Pekman, İstanbul, 1993.
- Vitruvius *The Ten Books On Architecture*, Çev. M. H. Morhan, Cambridge, 1914.

Modern Kaynaklar

- Abbasoğlu 1982 *H. Abbasoğlu, Pamphylia Bölgesi Roma Devri Hamamları*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1982 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Abbasoğlu 1990 *H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1988 Yılı Ön Raporu", 11. KST-II, 1990, 211-227.*
- Abbasoğlu 1994 *H. Abbasoğlu, Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri: Tipolojik Yönden Bir Araştırma*, Ankara, 1994.
- Abbasoğlu 1995 *H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1991 Yılı Ön Raporu", 15. KST-II, 1995, 597-611.*
- Abbasoğlu 1996 *H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1993 ve 1994 Yılları Ön Raporu", 17. KST-II, 1996, 107-121.*
- Abbasoğlu 1997 *H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu", 18. KST-II, 1997, 41-50.*
- Abbasoğlu 1998 *H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1996 Yılı Ön Raporu", 19. KST-II, 1998, 81-92.*
- Abbasoğlu 2000 *H. Abbasoğlu, "Perge Kazıları", Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi*, Ed. O. Belli, Ankara, 241-247.
- Abbasoğlu 2001 *H. Abbasoğlu, "The Founding of Perge and its Development in the Hellenistic and Roman Periods", Urbanism in Western Asia Minor: New Studies on Aphrodisias, Ephesos, Hierapolis, Perge and Xanthos, JRA Supp. 45, 172-188.*

- Abbasoğlu 2003 H. Abbasoğlu, "Perge 2002", *ANMED* 1, 2003, 30-33.
- Abbasoğlu 2003 H. Abbasoğlu, "Zur Geschichte der Ausgrabungen in Perge", *Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1997, Band 1*, Ed. H. Abbasoğlu-W. Martini, 2003, 1-12.
- Abbasoğlu 2004 H. Abbasoğlu, "Perge 2003", *ANMED* 2, 2004, 45-48.
- Abbasoğlu 2005 H. Abbasoğlu, "2004 Yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları", *ANMED* 3, 67-71.
- Abbasoğlu 2006 H. Abbasoğlu, "Perge 2005", *ANMED* 4, 2006, 47-50.
- Abbasoğlu 2006 H. Abbasoğlu, "Perge", *Stadtgrabungen und Stadtforschung im westlichen Kleinasien Byzas 3*, Ed. W. Radt, 2006, 89-302.
- Abbasoğlu 2007 H. Abbasoğlu, "Perge 2006", *ANMED* 5, 2007, 54-58.
- Abbasoğlu 2008 H. Abbasoğlu, "Perge 2007", *ANMED* 6, 2008, 58-62.
- Abbasoğlu 2009 H. Abbasoğlu, "Perge 2008", *ANMED* 7, 2008, 61-69.
- Abbasoğlu 2010 H. Abbasoğlu, "Perge 2009", *ANMED* 8, 73-80.
- Abbasoğlu 2011 H. Abbasoğlu, "Perge 2010", *ANMED* 9, 82-89.
- Abbasoğlu 2012 H. Abbasoğlu, "Perge 2011", *ANMED* 10, 82-87.
- Abbasoğlu-Martini 1996 H. Abbasoğlu-W. Martini, "Perge Akropolisinde 1994 Yılında Çalışmalar", *17. KST-II*, 1996, 121-127.
- Abbasoğlu-Martini 1998 H. Abbasoğlu-W. Martini, "Perge Akropolisinde 1996 Yılında Yapılan Çalışmalar", *19. KST-II*, 1998, 93-105.
- Abbasoğlu-Martini 1999 H. Abbasoğlu-W. Martini, "Perge Akropolisinde 1997 Yılında Yapılan Çalışmalar", *20. KST-II*, 1999, 179-194.
- Abbasoğlu-Özdizbay 2009 H. Abbasoğlu-A. Özdizbay, "Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2007 Yılı Raporu", *30. KST-II*, 2009, 483-502.
- Afsaruddin-Zahniser (Ed.) 1997 A. Afsaruddin-A.H. Mathias Zahniser (Ed.), *Humanism, Culture and Language In The Near East*, Eisenbrauns, 1997.
- Akçay 2007 B. Akçay, *Perge Güney Hamamı Heykeltıraşlık Eserleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Akçay Güven 2022 B. Akçay Güven, “Perge F2-F4 Çeşme Yapıları Heykel Programları ve Yeni Öneriler“, *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 192-219.
- Akçay Güven 2024 B. Akçay Güven, “Pamphylia’da Heykel Sanatı”, Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia, Ed. A. Özdizbay- İ. Dağlı, İstanbul, 2024, 264-277.
- Akıllı 1984 H. Akıllı, *Antik Eserlerin Koruma ve Onarım Yöntemleri Perge Kazısında Yapılan Uygulamalar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1984 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aksoy 2016 F. D. Aksoy, *Perge Antik Kentinde Bulunan Anıtsal Çeşme (F3)'nin Belgelenmesi ve Koruma Önerileri*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2016 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Akurgal 1955 E. Akurgal, *Phrygische Kunst*, Ankara, 1955.
- Akurgal 2014 E. Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, Ankara, 2014.
- Aktaş 2013 Ş. Aktaş, Patara Ana Caddesi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2013 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Akgül Özarslan S. Akgül Özarslan, “Pisidia Antiokheia’sı Augustus Tapınağı Mimari Bezemeleri”, *Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı (5-6.11.2012)*, Isparta, 2013, 395-412.
- Alanyalı 2010 H.S. Alanyalı, *Christian Gliwitzky Späte Blüte In Side Und Perge*, Peter Lang, 2010.
- Alanyalı 2022 H. S. Alanyalı, “Jale İnan ve Pamphylia Heykeltıraşlığı” *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 118-146.
- Alp 2006 A.O. Alp, *Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Albek 1972 A. Albek,” Perge Şehri Su Yolları”, *Belleten*, 36 (143), 1972, 289-292.
- Alzinger 1974 W. Alzinger, *Augusteische Architektur In Ephesos*, Vienna, 1974.
- Andreas 1973 B. Andreas, *Römische Kunst*, Freiburg, 1973.

- Asgari 1988 N. Asgari, "The Stages Of Workmanship Of The Corinthian Capital In Proconnesus and Its Export Form", *Classical Marble: Geochemistry, Technology, Trade*, Vol. 153, Lucca, 115-125.
- Atalay 2022 S. Atalay, "Perge'den Aklepios Giustini Tipinde Bir Heykelcik", *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 182-191.
- Bağmeşli 2020 S. Bağmeşli, *Kültürel Bir Miras Alanında Turist Deneyimlerinin Değerlendirilmesi: Perge Örneği*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2020 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bakacak 2007 O. Bakacak, *Perge Arkeolojik Alanındaki Koruma Yaklaşımlarının Eleştirel Değerlendirmesi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Baran 2006 A. Baran, *Hekatomnidler Öncesinde Karia Mimarisi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Barletta 2001 B.A. Barletta, *The Origins Of The Greek Architectural Orders*, New York, 2001.
- Başaran 1988 C. Başaran, *Arkeolojiye Giriş I*, Yayın no. 13, Erzurum, 1988.
- Başaran 1995 C. Başaran, *Anadolu Mimari Bezemeleri-Roma Çağı Lotus Palmet Örgesi*, Erzurum, 1995.
- Başaran 1997 C. Başaran, Kyzikos Korinth Başlıkları, *TürkAD XXXI*, 1997, 1- 52.
- Bauer 1973 H. Bauer, *Das korintische Kapitelle des 4. und 3 Jahrhunderts v. Chr*, Berlin, 1973.
- Bammer 1978 A. Bammer, "Elemente Flavisch-Traianusischer Architekturfassaden aus Ephesos", *ÖJh* 52, 1978, 67-90.
- Beard 2017 A.K. Beard, *A Group Of Seven Column Capitals From Roman Ancyra: A Unique Composite Style*, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2017 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bilgin 2013 S. Bilgin, *Perge Kazılarında Bulunmuş Damgalı Unguentaariumlar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Bissing 1928 F. Von Bissing, "Intorno A Un Bucchero Del Museo Di Bonn" *Studi Etruschi II*, 1928, 19-39.
- Bulgurlu 1999 S. Bulgurlu, Perge Kenti Hellenistik Güney Kapısı ve Evreleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Buluç 2022 N. Buluç, *Perge Güney Bazilika Kazıları Seramik ve Diğer Buluntular*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2022 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Büyükkolancı 2008 M. Büyükkolancı, "Side Dionysos Tapınağı'na İlişkin Yeni Bulgular", *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı – Euergetes*, 2008, 239-262.
- Büyükkolancı-Söğüt 2012 M. Büyükkolancı-B. Söğüt, "Ephesos-Ayasuluk Kompozit Başlığı", *Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, İstanbul, 2012, 115-125.
- Boysal 1957 Y. Boysal, "Die Korinthischen Kapitelle Der Hellenistischen Zeit Anatoliens", *Anatolia II*, 123-132.
- Can 2005 B. Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", *Adalya VIII*, 89-120.
- Can 2019 E. Can, *Perge F-5 Çeşmesi*, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, 2019 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Carpenter 2008 R. Carpenter, "Vitruvius and the Ionic Order", *American Journal of Archaeology*, Vol. 30, No. 3, 259-269.
- Chitham 2005 R. Chitham, *The Classical Orders Of Architecture*, Büyük Britanya, 2005.
- Cronn 1956 J.H. Cronn, "Artemis Thermia and Apollo Thermios (With an Excursus on the Oetean Heracles-Cult)", *Mnemosyne A Journal Classical Studies*, Vol. 9, Fasc. 3, 1956, 193-220.
- Cihan 2012 Ö. T. Cihan, *Perge Batı Nekropolisi 169 Numaralı Parselde 1997-2007 Yılları Arasında Günişığına Çıkarılan (Çitle Çevrili Alan) Mezar Yapılarının Bozulma Nedenleri, Koruma ve Sergileme Önerileri*, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Coulton 1977 J.J. Coulton, *Ancient Greek Architects At Work: Problems of Structure and Design*, New York, 1977.

- Cook 1970 R. M. Cook, "The Archetypal Doric Temple", *The Annual of the British School at Athens*, 1970, Vol. 65, 17-19.
- Çakır 2016 Ç. Çakır, "Antalya 2013/2014 Perge Heykellerinin Belgeleme, Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları", *24. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu ve 1. Uluslararası Müzecilik Çalıştayı*, Ankara, 2016, 57-70.
- Çağlayan 2009 Ç. Çağlayan, *Perge Antik Kentinde Suyun Kullanımı*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çokay 1996 S. Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çokay Kepçe 2022 S. Çokay Kepçe, "Perge'de Kent Kimliğinin Oluşmasında Rol Oynayan Kadınlar", *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 558-566.
- Çokay Kepçe vd. 2019 S. Çokay Kepçe, Pamphylia'nın Yüce Kenti: Perge, İstanbul, 2019.
- Çokay Kepçe-Özdizbay-Dönmez 2022 S. Çokay Kepçe-A. Özdizbay-A. Dönmez, "Perge Kazısı 2020 Yılı Çalışmaları", *KST 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları*, Cilt 2, 2022, 251-264.
- Çokay Kepçe-Özdizbay-Dönmez 2023 S. Çokay Kepçe-A. Özdizbay-A. Dönmez, "2021 Yılı Perge Kazı, Onarım ve Düzenleme Çalışmaları", *42. KST*, Cilt 5, 2023, 149-163.
- Çokay-Kepçe 2006 S. Çokay-Kepçe, *Antalya Karaçalı Nekropolü, Adalya Ek Yayın Dizisi 4*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2006.
- Dağlı 2022 İ. Dağlı, "Bölge Arkeolojisinde Bir Gelenek: İstanbul Üniversitesinin Antalya Bölgesi Arkeoloji Araştırmalarına Katkısı", *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 545-557.
- Demir 1998 E. Ç. Demir, *Perge Konut Alanı Cam Eserleri Antik Çağda Cam ve Perge Konut Alanı ?A? Evi Cam Eserleri Üzerine Tipolojik Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Demirel 2019 M. Demirel, “Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı’nda Perge Antik kenti 2018 Yılı Kazıları”, *41. KST*, Cilt 3, 423-442.
- Delemen 2008 İ. Delemen, “Antik Çağ’da Çeşme Yapıları ve Perge’den Örnekler”, *II. Uluslararası Mimarlık ve Taş Sempozyumu, Antalya 19-20 Aralık 2008*, Antalya, 136-141.
- Dönmez 2022 A. Dönmez, *Ksanthos Tiyatrosu*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2022 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Erdek 2012 Ş. Erdek, *Perge Mozaiklerinin Korunması, Sergilenmesi ve Bakımı: Yöntem Önerileri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Erol 2005 A. Erol, *Perge kazı sikkeleri: 1989-1998*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Erol 2005 A. Erol, *Perge Kazı Sikkeleri: 1989-1998*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Fattah-Caso 2009 H.M. Fattah-F. Caso, *A Brief History Of Iraq*, New York, 2009.
- Ferrero 1970 D. B.Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore*, Cilt 3, Roma, 1970.
- Fırat 1999 N. Fırat, *Perge Konut Alanı Keramiği*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Fischer 1990 M.L. Fischer, *Das Korinthische Kapitell im Alten Israel in der hellenistischen und römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*, Mainz, 1990.
- Frankfort 1954 H. Frankfort, *The Art and Architecture of the Ancient Orient*, Hereford, 1954.
- Garan 2015 H. Garan, *Antik Çağ’da Kemik Endüstrisi ve Perge’de Bulunmuş Kemik Eserler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Gider Büyüközer 2019 Z. Gider Büyüközer, “Anadolu Dor Mimarisi: MÖ 4. Yüzyıl”, *Arkhaia Anatolika 2*, 2019, 102-165.

- Güzel 2007 E. Güzel, Side Müzesi'nde Bulunan Korinth Başlıkları, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Grainger 2009 J.D. Grainger, *The Cities of Pamphylia*, Oxford, 2009.
- Gliwitzky 2010 C. Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge: Die pamphyllische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.*, Bern, 2010.
- Heilmeyer 1970 W.D. Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle*, RM 16, Heidelberg.
- Heinzelmann 2003 M. Heinzelmann, "Städtekonkurrenz und kommunaler Burgersinn: Die Säulenstraße von Perge als Beispiel monumentaler Stadtgestaltung durch kollektiven Euergetismus", *AA 1. Halbband*, 197-220.
- Hellenkemper-Hild 2004 H. Hellenkemper-F. Hild, *Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8*, Ed. J. Koder, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Herzfeld 1941 E.E. Herzfeld, *Iran In The Ancient East*, London, 1941.
- Işık 1975 F. Işık, *Anadolu Girlandlı Lahitleri*, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1975 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Işıklıkaya 2010 I. R. Işıklıkaya, *Perge Mozaikleri Macellum, Güney Hamam ve Geç Dönem Meydanı Doğu Portiği*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Işıkoğlu 2012 O. M. Işıkoğlu, *Perge Güney Kapısı Hellenistik Kuleleri Yapısal Modelleme, Analiz, Değerlendirme ve Güçlendirme Çalışması*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- İdil 1976 V. İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları", *Anadolu (Anatolia)*, Sayı 20, 1-49.
- İnan 1976 J. İnan, "Perge Kazısı 1975 Çalışmaları", *Belleten 40-2*, 1976, 702-705.
- İnan 1977 J. İnan, "Perge Kazısı 1976 Çalışmaları", *Belleten 41-1*, 1977, 616-618.
- İnan 1978 J. İnan, "Perge Kazısı 1977 Çalışmaları", *Belleten 42-2*, 1978, 529-532.

- İnan 1979 J. İnan, “Perge Kazısı 1978 Çalışmaları”, *Bellekten* 43, 1979, 875-879.
- İnan 1980 J. İnan, “Perge Kazısı 1979 Çalışmaları”, 2. *KST*, 1980, 5-9.
- İnan 1981 J. İnan, “Perge Kazısı 1980 Çalışmaları”, 3. *KST*, 1981, 43-48.
- İnan 1983 J. İnan, “Perge Kazısı 1982 Çalışmaları”, 5. *KST*, 1983, 199-206.
- İnan 1984 J. İnan, “Perge Kazısı 1983 Çalışmaları”, 6. *KST*, 1984, 322-344.
- İnan 1985 J. İnan, “Perge Kazısı 1984 Çalışmaları”, 7. *KST*, 1985, 397-420.
- İnan 1986 J. İnan, “Perge Kazısı 1985 Çalışmaları”, 8. *KST-II*, 1986, 137-175.
- İnan 1987 J. İnan, “Perge Kazısı 1986 Çalışmaları”, 9. *KST-II*, 1987, 185-124.
- İnan 1988 J. İnan, “Perge Kazısı 1987 Çalışmaları”, 10. *KST-II*, 1988, 197-245.
- İnan vd. 2000 J. İnan vd., “Vorbericht über die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge” *AA*, 285-340.
- Kababulut 2022 S. Kababulut, *Perge Batı Kapısı'ndan Bir Rahibe Heykeli*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2022 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kara 2015 O. Kara, “Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı'nda Perge Antik Kenti 2013 Yılı Kazıları”, 23. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 427-448.
- Kara 2016 O. Kara, “Perge 2015 Yılı Kazıları”, *ANMED* 14, 338-348.
- Kara 2022 O. Kara, “Perge Antik Kenti 2012-2019 Yılları Kazıları”, *Antalya Müzesi 100 Yaşında: Antalya'nın Arkeolojik Mirası*, Cilt 1, Ankara, 524-544.
- Kara-Demirel 2015a O. Kara-M. Demirel, “Perge 2014 Yılı Kazıları”, *ANMED* 13, 239-250.
- Kara-Demirel 2015b O. Kara-M. Demirel, “Perge Antik Kenti 2012-2014 Yılı Kazıları”, *AST Arkeoloji ve Sanat*, Sayı 149, 7-24.

- Kara-Demirel 2022 O. Kara-M. Demirel, “Perge Antik Kenti 2012-2019 Yılları Kazıları”, *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 524-544.
- Kargı 1991 H. Kargı, *Antik Çağ Tiyatroları ve Pamphylia'daki Örnekleri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1991 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kaya 2018 F.H. Kaya, “Roma Döneminde Anadolu Kökenli Korinth Başlıklarının Yayılım Alanı: Sanat ve Sanatçının Devinimi”, *Meltem*, No.4, 6-32.
- Kaplan 2006 D. Kaplan, “Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları”, *Olba XIV*, 2006, 89-112.
- Kılıçay 2022 H. Kılıçay, *Perge Batı Nekropolisi M58 Mezarı*, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, 2022 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kılınç 2022 A. Kılınç, “Antalya Müzesindeki Artemis Pergaia Kabartması'nın Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”, *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 237-246.
- Koçel Erdem 1995 Z Koçel Erdem, *Anadolu Hadrianus Dönemi Mimari Bezemeleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Koenings-Radt 1979 W. Koenings-W. Radt, “Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon”, *IstMitt* 29, 317-354, Taf.93-123.
- Köker 2007 H. Köker, *Perge Kazı Sikkeleri: 1999-2004*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kökmen Seyirci 2016 H. Kökmen Seyirci, *Rhodiapolis Antik Kenti Mimari Bezemeleri*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2016 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Kramer 1994 J. Kramer, *Korinthische Plasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel*, Tübingen.
- Knackfuss 1924 H. Knackfuss, *Der Südmarmark und die benachbarten Bauanlagen*, Milet I, Berlin, 1924.
- Knackfuss 1941 H. Knackfuss, *Didyma*, Berlin, 1941.

- Lanckoroński 1890 K. G. Lanckoroński, *Staedte Pamphyliens und Pisidiens, I. Band, Pamphylien*, Viyana.
- Lanckoroński vd. 2005 K. G. Lanckoroński, *Pamphylia ve Pisidia Kentleri: Pamphylia*, Çev. S. Bulgurlu, İstanbul, 2005.
- Nauman-Kantar 1950 R. Nauman-S. Kantar, Die Agora von Smyrna, Ed. W. de Gruyter, *Kleinasien und Byzanz, Istanbululer Forschungen*, Bd 17, Berlin.
- Mansel 1956 A.M. Mansel, *İlk Çağda Antalya Bölgesi*, İstanbul, 1956.
- Mansel-Akarca 1949 A.M. Mansel-A. Akarca, *Perge'de Kazılar ve Araştırmalar: Excavations and Researches at Perge*, Antalya Bölgesinde Araştırmalar, No. 2, Ankara, 1949.
- Martini 2003a W. Martini, "Akkulturationsgeschichtliche Forschungen auf der Akropolis von Perge", *Gießener Universitätsblätter* 36, 13-25.
- Martini 2003b W. Martini, "Historische Schlußfolgerungen", *Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1997*, 2003, 179-186.
- Martini 2015 W. Martini, "Nymphäum und Tor Zur Wasserkultur in Perge in Pamphylien", *Turm und Tor Siedlungsstrukturen in Lykien und benachbarten Kulturlandschaften*, Wien, 2015, 279-289.
- Martini-Eschbach 2017 W. Martini-N. Eschbach, *Die Akropolis von Perge: Die ergebnisse der grabungen 1998 - 2004 und 2008*, AKMED, İstanbul, 2017.
- Mercklin 1951 E. Mercklin, *Studies Robinson I*, 1951.
- Mercklin 1962 E. Mercklin, *Antike Figuralkapitelle*, Berlin, 1962.
- Onur 2007 F. Onur, *Sermo Militaris Imperatoris Anastasii. Pamphylia Perge'den Ele Geçmiş Olan Anastasius Yazıtı*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2007 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Orhan 2017 S. Orhan, *Perge Batı Cadde 2013 Yılı Kazılarında Ele Geçen Bir Grup Heykeltıraşlık Eseri*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, 2017 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Orhan 2017 S. Orhan, *Perge Batı Cadde 2013 Yılı Kazılarında Ele Geçen Bir Grup Heykeltıraşlık Eseri*, Burdur Mehmet Akif

- Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, 2017 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Otten 1988 H. Otten, *Die Bronzetafel aus Boğazköy. Ein Staatsvertrag Tuthalijas IV*, Wiesbaden, 1988.
- Öcal 2007 Ş. Öcal, *Lagina ve Stratonikeia Korinth Başlıkları*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özden Gerçeker 2015 G. Özden Gerçeker, *Perge Batı Nekropolisi Dolgu Tabakasında Bulunan (Parsel 159) Sagalassos Kırmızı Astarlı Keramikleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Özdizbay 2001 A. Özdizbay, *Perge Batı Nekropolisi M2 Mezar Yapısı*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özdizbay 2008 A. Özdizbay, *Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Özdizbay 2010 A. Özdizbay, "Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2009", *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler*, Sayı 30, 2010, 36-39.
- Özdizbay 2012 A. Özdizbay, "Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2011", *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler*, Sayı 34, 2012, 36-38.
- Özdizbay 2012 A. Özdizbay, *Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi*, Adalya Ek Yayın Dizisi 10, İstanbul, 2012.
- Özdizbay-Dağlı 2024 A. Özdizbay-İ. Dağlı, *Pamphylia: Bereketli Ovada Hakların Ahengi*, İstanbul, 2024.
- Özgan-Çelik 2022 R. Özgan-A. Çelik, "Pergeli Dansöz Yontusu ve Replikleri Sorunu", *Antalya'nın Arkeolojik Mirası Antalya Müzesi 100 Yaşında*, Cilt 1, Ankara, 147-181.
- Öztürk 1999 A. Öztürk, *Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters Von Perge*, *Brandenburg University of Technology*, Almanya, 1999 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Özgülner 2007 N. Özgülner, *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Pekman 1956 A. Pekman, *Perge Tarihi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1956 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Pekman 1989 A. Pekman, *Son Kazı ve Araştırmaların Işığında Perge Tarihi: History Of Perge*, Ankara, 1989.
- Pekman 1989 A. Pekman, *Son Kazı ve Araştırmaların Işığında Perge Tarihi: History of Perge*, Ankara, 1989.
- Pensebene 1993 P. Pensebene, *Elementi Architetonici di Alessandria e di Altri Sit Egiziani*, Roma, 1993.
- Pope-Ackerman 1938 A.U. Pope-P. Ackerman, *A Survey of Persian Art from Prehistoric Times to the Present*, Boonsboro, 1938.
- Raubitschek 1950 I.K. Raubitschek, *Ionicizing-Doric Architecture: A Stylistic Study of Greek Doric Architecture of the Sixth and Fifth Centuries B.C.*, Princeton, 1950.
- Radt 1988 W. Radt, "Pergamon Vorbericht Über Die Kampagne 1988", *Türk Arkeoloji Dergisi* 48, 225-261.
- Rodenwaldt 1933 G. Rodenwaldt, "Sarcophagi From Xantos", *JHS* 53/2, 181-213.
- Rohmann 1995 J. Rohmann, "Einige Bemerkungen zum Ursprung des feingezahnten Akanthus", *IstMitt* 45, 1995, 109-121.
- Rheidt 2010 K. Rheidt, *Aizanoi und Anatolien*, Mainz, 2010.
- Ruge 1937 W. Ruge, "Perge", *RE* 37, Halbband, 1937, 694-704.
- Rumscheid 1994 F. Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus*, Mainz, 1994.
- Silay 1991 S. Silay, Antalya Perge Antik Kenti Güney Hamam Strüktür Analizi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1991 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Stierlin 2001 H. Stierlin, *Griechenland von Mykene zum Parthenon*, Köln, 2001.
- Stiller 1895 H. Stiller, Das Traianeum, *AvP* V.2, Berlin, 1895.
- Strong 1953 D. E. Strong (1953). "Late Hadrianusic Architectural Ornament in Rome", *PBSR* XXI, 1953, 118-151, Pl. XXX-XXXVII.,
- Strocka 1981 V.M. Strocka, *Das Markttor Von Milet*, Berlin, 1981.

- Schober 1933 A. Schober, *Der Fries Des Hekateions von Lagina*, Wien, 1933.
- Söğüt 1988 B. Söğüt, *Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1988 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Söğüt 2005a B. Söğüt, "Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki M.Ö. 1.-M.S.1. Yüzyıla Ait Bezemeli Mimari Elemanlar", *Ramazan Özgan Armağanı*, Ed. M. Şahin v.d., 349-371.
- Söğüt 2005b B. Söğüt, "Ein Hellenistisches Kapitell aus dem Rauhen Kilikien: Das Korinthische Kapitell von Efrenek", *IstMitt* 55, 157-177.
- Söğüt-Taşkiran 2014 B. Söğüt-M. Taşkiran, "Stratonikeia'dan Augustus Dönemi Mısır Etkili Korinth Başlıkları", *OLBA* 22, 177-212.
- Squarciapino 1943 M.F. Squarciapino, *La scuola di Afrodisia*, Roma, 1943.
- Şen 2004 N. T. Şen, *Perge Akropolisi Kazı Sikkeleri: 1994-2003*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Şentürk 2001 H. Şentürk, *Pamphylia Bölgesinde Perge'ye Ulaşan Yollar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.
- Şahin 1999 S. Şahin, *Die Inschriften von Perge I*, Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 54, Bonn, 1999.
- Taşkiran 2011 M. Taşkiran, *Stratonikeia Korinth Başlıkları*, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Denizli, 2011. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Temür-Çelik 2019 A. Temür-M. Çelik, "Bolu Müzesi'nden Bir Grup Roma Dönemi Korinth Başlığı" *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Vol. 41, 2019, 120-135.
- Turak 2011 Ö. Turak, *Roma Dönemi Pamphylia Lahitleri ve Atölye Sorunu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Türkmen 2001 M. Türkmen, *Perge Aşağı Şehir Surlarında Roma Dönemine İlişkin Gözlemler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Türkmen 2001 M. Türkmen, *Perge Aşağı Şehir Surlarında Roma Dönemi Uygulamalarına İlişkin Gözlemler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Türkmen 2007 M. Türkmen, *Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi mimari bezemesi / Architecturak Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi dekorasyonu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Uğur 2011 T. Uğur, *Perge Antik Kentine Ait Mozaik Harçlarının Karakterizasyonu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Vandeput 1997 L. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, A Case Study: Sagalassos*, Studies in Eastern Mediterranean Archaeology I, Turnhout, 1997.
- Walker 1979 S. Walker, "Corinthian capitals with ringed voids: the work of Athenian craftsmen in second century AD", *AA*, 1979, 103-129.
- Watzinger 1929 C. Watzinger, *Genethliakon Wilhelm Schmid Zum Siebzigsten Geburtstag am 24. Februar 1929*, Berlin, 1929.
- Weber 2010 U. Weber, *Das Apollonheiligtum von Didyma: Dargestellt an seiner Forschungsgeschichte von der Renaissance bis zur Gegenwart*, Darmstadt, 2010.
- Wotschitzky 1948 A. Wotschitzky, *Öjh* 37, 1948.
- Yener 2014 B. Yener, "The Corinthian Capitals Of Laodikeia", *Scienze Dell'Antichità*, Roma, 2014, 125-141.
- Yegül 1986 F.K. Yegül, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardis (Archaeological Exploration of Sardis, Report 3)*, Harvard, 1986.
- Yurtsever 2021 A. Yurtsever, *Side Antik Kenti Araştırmaları 1: Side Gymnasiumu (M Yapısı) Mimari Araştırmalar ve Araştırmaların Sonuçları*, İstanbul, 2021.
- Young 2003 S. Young, "Pamphylian Architectural Decoration in the Second Century AD: Purely Derivative or an Independent Tradition?", *Adalya VI*, 171-188.

Zeyrek 2002

T. H. Zeyrek, *Perge Doğu Konut Alanı 1989-1998 Kazılarında Ortaya Çıkarılan Evler, Mimari Açıdan Bir Değerlendirme*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1. Zeus Olbios tapınağı Korinth başlığı.....	27
Resim 2. Lagina Hekate tapınağı Korinth başlığı.....	28
Resim 3. Hathor başları (Mercklin 1962, Lev. 1. Fig. 1-7).....	30
Resim 4. Kıbrıs Idalion kutsal alanı figürlü sütun başlığı (Mercklin 1926, Fig. 79).....	31
Resim 5. Suriye Shamin tapınağı figürlü sütun başlığı (Mercklin 1926, Fig. 96).....	31
Resim 6. Louvre müzesinde bulunan Pers kökenli figürlü sütun başlığı 2 (Mercklin 1926, Fig. 109).....	32
Resim 7. Yunanistan Delphi müzesi, Siphnian hazine yapısı başlığı (Mercklin 1926, Fig. 161).....	33
Resim 8. Augustus tapınağı başlığı (Mercklin 1962, Fig. 189).....	34
Resim 9. Efes Oktogon yapısı Korinth başlığı (Alzinger 1974, Fig. 109).....	35
Resim 10. Ephesos Kızıl avlu Korinth başlığı (Vandeput 1997, PL. 101.2).....	36
Resim 11. Ephesos Vedius Gymnasium Korinth başlıkları (Vandeput 1997, PL. 88.2).....	38
Resim 12. Parados girişlerin önündeki çeşme yapısı.....	42
Resim 13. 5 Numaralı katalog başlığı.....	43
Resim 14. Mimari plastik tarlasında bulunan başlık.....	43
Resim 15. Ankara Augustus tapınak başlıkları (Heilmeyer 1970, Pl. 20.3).....	44
Resim 16. Hieropolis arkeoloji müzesinde bulunan Korinth başlığı (Taşkiran 2011, KN17).....	44
Resim 17. 38 Numaralı katalog başlığı.....	45
Resim 18. Aphrodisias'ta bulunan plaster başlık (Erim 1967, 26, Fig. 16).....	45
Resim 19. 39 Numaralı katalog başlığı ve yan görünümü.....	46
Resim 20. 40 Numaralı katalog başlığı ve yan görünümü.....	46
Resim 21. 41 Numaralı katalog başlığı.....	47
Resim 22. 42 Numaralı katalog başlığı.....	47
Resim 23. 43 Numaralı katalog başlığı.....	47
Resim 24. Güney Hamam kuşbakışı görünümü.....	49
Resim 25. 7 Numaralı katalog başlığı.....	52
Resim 26. 8 Numaralı katalog başlığı.....	53
Resim 27. Attaleia Hadrianus kapısında bulunan başlık (Vandeput 1997, Pl. 78.3).....	53
Resim 28. 11 Numaralı katalog başlığı.....	54
Resim 29. 14 Numaralı katalog başlığı.....	54
Resim 30. 16 Numaralı katalog başlığı.....	55
Resim 31. 17 Numaralı katalog başlığı.....	56
Resim 32. Side imparatorlar salonunda bulunan başlık (Yurtsever 2021, Kat. No. 30).....	56
Resim 33. 19 Numaralı katalog başlığı.....	57
Resim 34. Sagalassos yukarı agora çeşme yapısı başlıklar (Vandeput 1997, Pl. 43.3).....	57
Resim 35. 23 Numaralı katalog başlığı.....	57
Resim 36. Agora/ Macellum kuşbakışı görünümü.....	59
Resim 37. 13 Numaralı katalog başlığı.....	60
Resim 38. Stratonikeia Gymnasium başlığı (Taşkiran 2011, 119, K31).....	60
Resim 39. 28 Numaralı katalog başlığı.....	61
Resim 40. IIIAb. Tip başlık örneği (Fischer 1960, Taf. 12.66).....	61
Resim 41. Kuzey-Güney caddesi kuşbakışı görünümü.....	63
Resim 42. Hadrianus takı kuşbakışı görünümü.....	64
Resim 43. 25 Numaralı katalog başlığı.....	65
Resim 44. 33 Numaralı katalog başlığı.....	66

Resim 45. Ephesos başlığı (Heilmeyer 1970, Taf. 33.1).....	66
Resim 46. 36 Numaralı katalog başlığı.....	66
Resim 47. Patara Agora başlığı (Aktaş 2013, Lev. 43).....	66
Çizim 17. Doğu-Batı caddesi (Perge kazı arşivi).....	68
Resim 48. 2 Numaralı katalog başlığı	69
Resim 49. Roma Güney bazilika (Heilmeyer 1970, Taf. 13.1-3).....	69
Resim 50. 30 Numaralı katalog başlığı.....	70
Resim 51. 32 numaralı katalog başlığı	71
Resim 52. 34 numaralı katalog başlığı	71
Resim 53. Sağdan sola F2 ve F4 çeşmeleri kuşbakışı görünüşleri	74
Resim 54. 15 numaralı katalog başlığı	75
Resim 55. 20 numaralı katalog başlığı	75
Resim 56. IIDa-b tip örneği (Fischer 1990. Şek. 60).....	75
Resim 57. 22 Numaralı katalog başlığı.....	76
Resim 58. VEa(2) tip örneği (Fischer 1990, Şek. 189)	76
Resim 59. 26 numaralı katalog başlığı	76
Resim 60. 35 numaralı katalog başlığı	77
Resim 61. 45 numaralı katalog başlığı	77
Resim 62. 49 numaralı katalog başlığı	78
Resim 63. F3 çeşmesi kuşbakışı görünümü.....	79
Resim 64. 10 numaralı katalog başlığı	81
Resim 65. Ephesos Mazeus kapısı (Vandeput 1997, Pl. 98.2)	81
Resim 66. 1 Numaralı katalog başlığı	82
Resim 67. 1 Numaralı katalog başlık detayı.....	82
Resim 68. Ephesos Oktogon yapısı (Alzinger 1974, 108).....	83
Resim 69. Lagina Hekate tapınağı başlığı	83
Resim 70. 3 Numaralı katalog başlığı	84
Resim 71. Ephesos başlık örneği (Alzinger 1974, 73, Şek. 115)	84
Resim 72. 4 Numaralı katalog başlığı	84
Resim 73. 6 Numaralı katalog başlığı	85
Resim 74. 9 Numaralı katalog başlığı	86
Resim 75. 18 Numaralı katalog başlığı.....	86
Resim 76. 21 Numaralı katalog başlığı.....	87
Resim 77. 24 Numaralı katalog başlığı.....	87
Resim 78. 27 Numaralı katalog başlığı.....	88
Resim 79. 29 Numaralı katalog başlığı.....	89
Resim 80. 31 Numaralı katalog başlığı.....	89
Resim 81. 37 Numaralı katalog başlığı.....	90
Resim 82. Rhodiapolis Opramaos anıtı başlığı (Kökmen Seyirci 2016, KN. 56).....	90
Resim 83. 44 Numaralı katalog	91
Resim 84. 46 Numaralı katalog başlığı.....	91
Resim 85. 47 Numaralı katalog başlığı.....	91
Resim 86. 48 Numaralı katalog başlığı.....	92
Resim 87. Perge Hadrianus dönemi Korinth başlıkları (MS 1. yy'ın ilk yarısı)	97
Resim 88. Perge Severuslar dönemi MS 3. yy'ın ilk yarısına tarihlenen başlıklar	98
Resim 89. Perge de batı kapısı nekropol alanında bulunan yarım işli başlık	99
Resim 90. Side de bulunan yarım işli başlık (Asgari 1988, 125, Fig. 18).....	99

ÇİZİMLER LİSTESİ

Sayfa

Çizim 1. Perge kent planı (Perge kazı arşivi)	10
Çizim 2. Akropolis planı (Abbasoğlu-Martini 2004, Lev. 4)	11
Çizim 3. Korkyra Artemis tapınağı dor düzeni örneğı (Barletta 2001, 58, Fig. 27).....	17
Çizim 4. Didyma Apollon tapınağı ion düzeni örneğı (Barletta 2001, 116, Fig. 71)....	20
Çizim 5. Hekate tapınağı, Korinth düzeni örneğı (Söğüt 2019, 258, Çiz. 63)	22
Çizim 6. Bassae Apollon Epşkuros tapınağı Korinth başlığı çizimi	26
Çizim 7. Bes başları (Mercklin 1962, Fig, 46-47).....	30
Çizim 8. Hayvan betimli başlıklar (Mercklin 1962, Fig. 50-54).....	29
Çizim 9. Suriye Shamin tapınağı figürlü sütun başlığı (Mercklin 1926, Fig. 97).....	31
Çizim 10. Louvre müzesinde bulunan Pers kökenli figürlü sütun başlığı 2 (Mercklin 1926, Fig. 110)	32
Çizim 11. Tiyatro planı ve çeşme konumları (Özdizbay 2008, Lev. 38)	41
Çizim 12. Tiyatro sahne binası, Korinth başlıkların konumları kırmızı ile işaretlendirildi (Öztürk 1999, Abb. 52)	41
Çizim 13. Güney Hamam bölümleri (Kazı arşivi).....	49
Çizim 14. Agora/Macellum planı (Kazı arşivi)	59
Çizim 15. Kuzey-Güney caddesi ve kırılma yerleri (Özdizbay 2008, Lev. 45)	63
Çizim 16. Oval avlu önünde bulunan Hadrianus takı (Kazı arşivi).....	64
Çizim 17. Doğu-Batı caddesi (Perge kazı arşivi)	68
Çizim 18. Sağdan sola F2 ve F4 çeşmeleri (Perge kazı arşivi)	74
Çizim 19. F3 çeşmesi (Aksoy 2016, 241).....	79

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1. Tiyatro Korinth başlıkların dönemsel dağılımı	48
Grafik 2. Güney Hamam Korinth başlıkların dönemsel dağılımı.....	58
Grafik 3. Macellum Korinth başlıkların dönemsel dağılımı	62
Grafik 4. Kuzey-Güney caddesinin sütun başlıkların dönemsel dağılımı	67
Grafik 4. Doğu-Batı caddesi Korinth başlıkların dönemsel dağılımı	72
Grafik 5. Perge’de tespit edilen Korinth başlıkların yapı/alan dağılımı	92
Grafik 6. Perge’de tespit edilen Korinth başlıkların dönemsel dağılımı	93

ÖZGEÇMİŞ

Azat Ürek

2015 yılında Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden mezun oldu. Üniversite eğitimi sırasında Erasmus değişim programı ile Napoli/İtalya da Suor Orsola Benincasa Üniversitesinde bir dönem bulundu. Sonrasında aynı üniversitede Prof. Dr. Federico Marazzi başkanlığında İtalya Civitanova del sannio'da Manastır, San Vincenzo del Voltorno'da kale kazısına; Türkiye de Hasankeyf Höyük ve Thyateira Kazılarına katıldı. 2021 yılında Olympos kazısında 12 ay kazı projesi kapsamında Türk Tarih Kurumu bünyesine sözleşmeli Arkeolog olarak görevine başladı. 2022 yılından itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Antalya Müze Müdürlüğünde kadrolu arkeolog olarak Perge Kazısı'nda çalışmaktadır. Aynı zamanda Pamukkale Üniversitesi'nde "Perge Korinth Başlıkları" konulu yüksek lisans tezini hazırlamaktadır.